

Tisdagen den 10 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 9 och protokollet för den 2 dennes.

Herr Bergstedt väckte, på grund af 55 § Riksdags-ordningen, en motion, N:o 87, angående anvisande af ett anslag å 50,000 R:dr, för insamlande af renlafve, att användas såsom materiel för tillverkning af drufsocker och alkohol.

Begärdes på bordet.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari och 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 29, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel.

1:sta—7:de punkterna.

Biföllos.

8:de punkten.

Grefve Hamilton, Henning: I afseende på den nu föredragna punkten, ber jag att få anmärka ett tryckfel, som förekommer på 5 sidan 6 raden från slutet. Der står nemligen: »att hvad som under år 1868 för ändamålet erfordrats, må för 1869 års pensionering användas,» men bör framför ordet »erfordrats» införas ordet »icke.» Jag anmärker detta endast derföre att, om Stats-Utskottets förslag helt och hållet följes, utan att rättelse iakttages, och votering mellan Kamrarne skulle komma att ega rum, oreda möjligen kan uppstå. I afseende på sjelfva saken, har jag visserligen ej någon anmärkning att göra vid pensionsbeloppen, men jag hemställer att Riksdagen måtte fatta sitt beslut så, att direktionen för Amiralitets-krigsmanskassan endast må i *mån af behof lyfta* de medel, som erfordras. Enligt fastställt reglemente utgå pensions-

beloppen kvartalsvis; men till följd af Riksdagens beslut och Riksgäldskontorets reglemente har kassan blifvit berättigad, att lyfta hela pensionssumman, så snart det blifvit möjligt att genom en säker kalkyl bestämma dels till huru stort belopp pensionerna uppgått under föregående året, dels ock hvad för löpande året erfordras. Således requirerades under sistlidet år hela pensionsbeloppet. 72,000 R:dr, redan vid årets början, oaktadt pensionerna endast successivt vid de särskilda kvartalerna utbetalades. Direktionen för Amiralitets-krigsmanskassan hade sålunda till sin disposition under $\frac{1}{4}$ -delar af året en ej obetydlig summa, som var för pensioneringen obefflig. En dylik requisition kan också ega rum i år vid årets början. Såsom ett bevis på huru onödigt och olämpligt det är, att hela beloppet i början af året uttages, att användas för flottans pensionering, vill jag anföra, att pension redan är requirerad för en amiral, som ännu icke erhållit afsked. Om Riksgäldskontoret sålunda, enligt ordalydelsen, skickar hela det kalkylerade pensionsbeloppet till Amiralitets-krigsmanskassan, skickar den ock dermed ett pensionsbelopp till en person, som i närvarande stund uppbär lön på stat, och hvars blifvande pensionsbelopp man sålunda möjligen kan ana, men omöjligen bestämma, då det ännu ej är afgjort, om han tager afsked eller ej.

Jag hemställer således, att Riksdagen måtte besluta, att hvad af pensionsmedlen för innevarande år erfordras, må, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag i öfrigt, *i mån af behof* lyftas.

Grefve von Platen: Den ifrågasatta förändringen synes ej afse annat än nödig hushållning med Statens medel, och jag kan därför ej hafva något emot att denna här tillämpas, såvida någon förändring i afseende på sjelfva det ifrågavarande anslaget icke påyrkas. Jag ber blott att få nämna, att orsaken, hvarföre de anmärkta ordalagen begagnats i Kongl. Propositionen, är den att Kongl. Maj:t derutinnan ej velat frängå det beslut, som af förlidna Riksdag blifvit i ämnet fattadt. Men om fördel af förändringen kan vinnas har jag, som sagdt, ej någonting deremot.

Grefve af Ugglas: Grefve Hamilton har fäst uppmärksamhet på en misshushållning med Statens medel, som skulle kunna ega rum derigenom, att af ifrågavarande pensionsmedel i förskott uttoges mera än hvad för ändamålet användes. Han har särskildt anhållit om proposition derpå, att Utskottets hemställan måtte på det sätt bifallas, att medlen må i mån af behof uttagas. Jag får härvid likväl erinra, att det kanske ej vore så lämpligt att här införa detta stadgande, då i fråga om pensioneringen vid Fjerde Hufvudtiteln ej ett lika stadgande der införts. Att skäl till anmärkning emot ordalagen möjligen kan förefinnas vill jag visst ej bestrida, äfvensom att nuvarande stadgande medgifver en högre latitud vid medlens uttagande, men vill man göra ändring, bör detta ske så, att härutinnan förefinnes någon likhet mellan arméens och flottans pensionskassar. För Arméens Pensionskassa är stadgadt »att årsanslaget kvartalsvis utbetalas med förbindelse för Pensionskassans direktion att, så snart årets räkenskaper hunnit afslutas, behörigen ådagalägga, om hela anslaget eller huru stor del deraf varit för ändamålet behöfligt, samt

att, i händelse det lyftade icke åtgått, öfverskottet återlemna». Här står ej nämndt, att medlen skola kvartalsvis uttagas, — hvilket förste talaren med sin kännedom om förhållandena troligen också iakttagit. — utan då direktionen af räkenskaperna fått reda på huru stort pensionsbeloppet varit det föregående året, kan den på en gång utfå samma belopp det följande året. Anser Kammaren, att någon ändring bör ske, tror jag det vara mera skäl att återremittera Betänkandet i denna punkt, för att till formen göra denna punkt lika med det i afseende på arméens pensionering beslutade stadgande. Om man således skulle anse att olägenhet kunde, till följd af formuleringen af ifrågavarande punkt, uppstå, anhåller jag, att beslut om ändring ej måtte nu på stället fattas om ordalagen deri, utan att punkten måtte till Stats-Utskottet återremitteras med uttryckande af den åsigt, att hvad angår stadgandena om uttagandet af Femte Hufvudtitelns bidrag till pensionering, dessa måtte ställas i likhet med hvad i afseende ä samna bidrag under Fjerde Hufvudtiteln blifvit föreskrifvet.

Grefve Hamilton: Den siste ärade talaren har velat upplysa mig derom, att stadgandena för Arméens Pensionskassa icke öfverensstämma med det förslag, jag framställt. — en upplysning, som jag haft tillfälle förut inhemta såväl af Kongl. Maj:ts Proposition som Stats-Utskottets Utlåtande och som således icke var af behofvet påkallad. I sammanhang dermed meddelade han likväl ock den upplysning, att stadgandena för de begge kassorna redan för närvarande icke äro lika, hvaraf jag drager den slutsats, att någon olägenhet af mitt förslag åtminstone icke kan sökas deri, att samma stadgande ej för Arméens Pensionskassa är gällande.

Jag skulle måhända ej vidrört denna fråga, om icke Riksdagen fattat beslut, att medel af ifrågavarande beskaften hädanefter skola utgå ifrån Statskontoret. Riksgälds-kontoret hade temligen lätt kunnat reda sig och har dessutom genom särskild öfverenskommelse med kassan försökt förekomma olägenheterna af nuvarande stadgande. Statskontoret skulle deremot förmodligen ej så lätt kunna reda sig, om man derifrån uttog penningar för att deponera i någon bank, under det Statskontoret måhända är i förlägenhet för bestridandet af de för dagen nödiga anslagen. Således är det ej för Riksgälds-kontorets skull utan ur det allmännyttigas synpunkt jag vågat yrka en redaktionsförändring i Utskottets förslag.

Jag vill dock ej och anser icke heller nödigt att för denna fråga besvara Utskottet med en återremiss, utan hemställer om bifall till mitt förut afgifna förslag.

Herr Wärn: För den händelse Kammaren skulle vara böjd att att antaga Grefve Hamiltons förslag, tror jag, att detta bäst och lämpligast låter sig göra utan att återremittera Betänkandet i denna punkt till Stats-Utskottet. En sådan återremiss skulle endast, utan ändamål, verka till förlängning af riksdagen; och hemställer jag fördenskull att Kammaren nu ville bifalla den förändring, som Grefve Hamilton i Utskottets formulering af punkten föreslagit.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å den förevarande punkten det till en början blifvit anmärkt, att genom tryckfel ordet *icke*, som skulle förekomma framför orden: *för ändamålet*, blifvit uteslutet; och torde Kammaren finna, att detta tryckfel borde rättas.

Ropades ja.

Vidare yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Grefve Hamilton hade yrkat, att den ifrågavarande punkten måtte bifallas med den förändring, att orden: *i mån af behof* infördes efter orden: *under loppet af år 1869*, samt att Grefve af Ugglas begärt återremiss af punkten; hvarefter och sedan proposition å bifall till punkten utan förändring blifvit framställd, men med nej besvarad, proposition å bifall till punkten med ofvansagda förändring gjordes samt besvarades med ja.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 30, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Utskottets första hemställan.

Bifölls.

Utskottets sednare hemställan.

Grefve af Ugglas: Såsom af Betänkandet synes har jag icke varit närvarande och deltagit i behandlingen af denna fråga inom Utskottet, hvilket varit anledningen att jag ej emot det häri fattade beslutet anmält min reservation. Det oaktadt tillåter jag mig nu att bestrida lämpligheten af den beslutade underdåniga skrifvelsen. Det torde ännu vara i Riksdagens minne, men återfinnes dessutom i de Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof bilagda Statsråds-protokoll, att Riksdagen förlidet är ingick till Kongl. Maj:t med alldeles enahanda anhållan som den nu föreslagna. En anledning har Utskottet, efter min tanke, origtigt trott sig finna i Statsråds-protokollets innehåll, att Kongl. Maj:t anbefallt Kommers-kollegium, *intilldess annorlunda i näder förordnades*, endast på förordnande besätta lediga tjänster inom verket. För öfrigt inhemtar man af Statsråds-protokollet att Departements-chefen, sedan han inför Kongl. Maj:t på ett förtjenstfullt sätt redogjort för Kommers-kollegii verksamhet och sina åsichter derom, vidare yttrat: »Då emellertid nu vidrörda två frågor, nemligen den om bildande af ett nytt Statsdepartement och den huruvida De-

partements-chef bör tilläggas en vidsträcktare afgöranderätt än den, som för närvarande i allmänhet anses honom tillkomma, icke lärer kunna på min föredragning till nädig pröfning annälas, hemställer jag — att afgörandet om och hvilka åtgärder, som af förslaget angående Kommers-kollegii indragning böra föränledas, i följd häraf tillsvidare må få anstå samt derpå tillagt: »Om denna min framställning af Eders Kongl. Maj:t i näder gillas, borde måhända redan nu underdånig hemställan ske om nädigt förordnande af särskild person att presidents-embetet i Kommers-kollegium under tiden förvalta, enär den nuvarande anordningen inom bemälda embetsverk, sedan presidents-embetet blef ledigt, icke kan för någon längre tid vara lämplig eller tillfyllestgörande; men då, i fall de af mig i underdånighet antydda förändringar icke skulle komma att föränleda någon framställning af Eders Kongl. Maj:t till Riksdagen eller denna, derest sådant sker, skulle varda af Riksdagen förkastad, frågan om Kommers-kollegii indragning bör förfalla och presidents-embetet definitivt tillsättas, torde ock frågan om förändrad anordning med presidents-embetets äligganden tills vidare få anstå.» Häruti har Utskottet trott sig spåra en tanke hos Regeringen att tillsätta presidents-embetet i Kommers-kollegium. Detta förutsätter likväl antingen att Kongl. Maj:t ej skulle finna att ifrågavarande embetsverk bör indragas och följaktligen icke heller derom till Riksdagen göra framställning eller ock, derest en sådan framställning sker, att Riksdagen icke skulle gilla densamma. I begge fallen tror jag icke heller att någon skrifvelse i det syfte, Utskottet föreslagit, bör till Kongl. Maj:t aflätas, och kan icke inse, att Regeringen genom de af mig anförda yttranden dertill gifvit anledning. Ser man på de åtgärder, som i frågan ytterligare vidtagits, så finner man, att, vid frågan inom Statsrådet om inrättandet af ett nytt Statsdepartement, Justitie-statsministern bland skälen dertill anför just dessa, af mig förut citerade yttranden, samt ansett, att på det en sådan anordning må kunna ske, ett nytt, väl behöfligt Statsdepartement borde inrättas, samt derefter framställt förslag till huru denna förändrade anordning kunde ske. Härigenom undandröjdes den första af de förutsättningar, hvarpå Utskottet velat grunda den föreslagna skrifvelsens behöflighet, nemligen att ingen åtgärd för berörda embetsverks indragning skulle af Kongl. Maj:t vidtagas. Frågan om antagande af detta Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af ett nytt Statsdepartement, beror emellertid på nästa Riksdag, då nya val kunna förordnas. Emellertid anser jag att man af de förhandlingar, som vid dessa nu omnämnda frågors föredragning inför Kongl. Maj:t i Statsrådet förekommit, icke kan sluta till någon tanke hos Regeringen att frågå Riksdagens förut i ämnet framställda önskan, och kan vid sådant förhållande icke förorda, att samma framställning af Riksdagen nu förnyas, hvarföre jag anhåller om proposition på afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Wærn: Jag önskar ifrigt, att Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af ett nytt Statsdepartement och i sammanhang dermed Kommers-kollegii indragning måtte af Riksdagen bifallas, hvarigenom alla möjligheter för en definitiv tillsättning af embeten och tjänster inom

detta embetsverk blefve undanröjd, men det oaktadt kan jag icke finna den af Utskottet föreslagna skrifvelse vara på något sätt olämplig. Det finnes visserligen äfven möjligheter, att något sådant nytt Statsdepartement i den form det nu är föreslaget icke kommer att vinna Riksdagens bifall, utan af Riksdagen anses behöfva ytterligare utredning. Det vore då synnerligen önskligt att Kongl. Maj:t icke dermed anser frågan om Kommers-kollegii indragning böra förfalla utan fortfarande vill hålla den öppen för afgörande så fort lämpligen ske kan. Då emellertid chefen för Civildepartementet yttrat, att derest frågan om inrättandet af ett nytt Statsdepartement af Riksdagen förkastas, embetsmännen inom Kommers-kollegium komme att definitivt tillsättas, så hemställer jag, om man icke må anses hafva haft skäl till den förmodan, att Regeringen haft tankar i en sådan syftning, samt sålunda äfven att framställa en önskan att någon bestämd tillsättning af ifrågavarande embeten ej må ske. Jag anser jemväl att om Riksdagen härom vill yttra sig, detta lämpligast och bäst bör ske just vid den riksdag, der man genom Kongl. Maj:ts Proposition och Statsråds-protokollen fått tillfälle inhemta huru Kongl. Maj:t tänkt sig denna fråga. Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

Härefter anmälde sig Herr Storeckenfelt och uppläste följande skriftliga anförande rörande den 4:de punkten: Jag anhåller, att få yttra några ord, i anledning af den sednast upplästa punkten.

Utskottet synes kunnat taga steget ut genom att bifalla motionen och hade sannolikt gjort det, om detsamma i Kongl. Landtmäteri-instruktionen af den 6 Augusti 1864, som nu är den gällande, eftersökt hvilka åligganden andre landtmätarne mände hafva att uppfylla; Utskottet skulle då sannolikt funnit det af motionären begagnade uttrycket: »öfverflödige», fullleligen motiveradt, ty denna instruktion vet sjelf, förunderligt nog, ingenting mer än:

1:o. § 15 mom. 3. Att de skola finnas och aflönas med 900 R:dr hvardera eller tillsammans 21.600 R:dr.

Hvartill, i parentes må erinras att lika stor pension består, samt att för en i tjänst varande torde kunna påräknas flera pensionärer, enär intet skäl finnes för en andre landtmätare att i tjänsten kvarstå efter den tidpunkt, då pensionsåldern inträdt enär några enskilda förrättningar numera af honom icke kunna påräknas; fastheldre blifver det ett af korps-

andan förestafvadt åliggande att lemna rum för en efterträdare så fort som möjligt.

2:o. § 9 mom. 3. Der finner man visserligen sagdt att kronoförrättningar skola af Konungens Befallningshafvande öfverlemnas till landtmätare på stat, men, om desse äro hindrade, till öfrige landtmätare; och

§ 39. Der det stadgas att förste eller andre landtmätare skall verkställa undersökning då landtmätares karta blifvit klandrad såsom oriktig.

Här har man då den enda tillstymmelse till verksamhet och ersättning åt Staten för dessa löner och pensioner, som finnas, enär landmätaretaxan af den 8 Februari 1867 stadgar i § 19 mom. 1 att för kronoförrättningar, som af landtmätare på stat verkställas, endast $\frac{2}{3}$ delar af arfvodet utgår. Fordom var denna rabatt $\frac{1}{2}$ del men numera är taxan äfven för Staten i det afseendet ogynsammare likasom den för den enskilde blifvit ett impediment, för hvilket man ryggat tillbaka såsom nära öofverstigtigt.

Alltså, här är som sagdt en liknelse till verksamhet för andre landtmätarne och ersättning åt Staten, men det är icke heller mer, ty kronoförrättningar finnas numera icke på långt när nog att sysselsätta förste landtmätarne. Det är mig bekant att andre landtmätare hos Konungens Befallningshafvande beklagat sig deröfver att sådana förrättningar ensamt uppdragas åt förste landtmätaren. Men äfven på en tid, då kronoförrättningar nog funnos för båda landtmätarne på stat, var denna ersättning åt Staten en obetydlighet, som utgjorde endast en ringa procent af Statens utgift.

Hvad beträffar undersökning till följd af oriktig mätning, ett fall, hvarpå jag aldrig hört något exempel, så torde detta få antagas såsom så sällan förekommande att det ingalunda öfverstiger en mans höfva. Om härtill lägges

3:o. § 22. Som stadgar att andre landtmätare likasom alla andra landtmätare skola aflägga embetsed och densamma egenhändigt uppskrifva, så är härmed sagdt allt hvad den Kongl. instruktionen, gennömsökt från perm till perm, har att uppdraga åt andre landtmätarne såsom sådane — der finnas särskilda stadganden om åligganden för: generaldirektören, sekreteraren, öfveringenjören, fiskalen, aktuarien, ingenjörer och amanuenser samt förste landtmätare, men för den andre har den ingen råd — icke ens det att han borde supplera den förste då denne ej sjelf tjensten förrättar, hvilket man sannolikt föreställt sig. Nej bevars! Konungens Befallningshafvande skall i sådant fall tillförordna vikarie, står det, utan ringaste häntyding på att dertill bör tagas andre landtmätaren, hvilket icke heller är praxis, derest denne icke händelsevis bor i eller invid residensstaden, der kontoret finnes. Instruktionens 21 § 3 mom. säger: »Ej må någon på förslag till förste landtmätaretjenst uppföras, som icke under längre tid handlagt laga »skiften och andra landtmäteriförrättningar, samt dervid ådagalagt utmärkt drift, skicklighet och ordningssinne», egenskaper, som uppenbarligen icke erfordras hos andre landtmätaren, enär han lemnats alldeles utanför detta stadgande.

Ja detta är fullkomligt konsekvent af den Kongl. instruktionen, ty då den icke vet något för andre landtmätarne att göra mer än att

uppbära lönen och aflägga tjensteed, så vore det orimligt att därför uppställa några besvärande prestanda. Emellertid synes äfven häraf att instruktionen aldrig påtänkt att låta andre landtmätarne supplera de förste, hvartill de möjligen äro alldeles inkompetente.

Ehuru, som förut blifvit sagdt, jag ansett Utskottet kunnat fullt uttaga steget genom att tillstyrka motionen, så och enär en annan motion i samma syfte, rörande öfveringenjörstjenstens indragning, hvartill finnas lika goda skäl, men som kanske ej varit lika lätta att hastigt inse, möjligen gifvit Utskottet anledning att önska båda dessa ärenden samtidigt behandlade, antager jag detta såsom hufvudsakligt skäl till dess vidtagna åtgärd; och jag hyser det vissa hopp att Regeringen heldre skall omfatta ett förslag, som utgår på besparing, än sådana som afse införande af nya skattetitlar och förhöjning å de gamla.

5:te punkten.

Mom. a.

Herr Lagerstråle: Stats-Utskottets ifrågavarande förslag, ehuru innefattande tillstyrkan af ett mindre anslag till det ekonomiska karteverket, visar dock, i följd af sin motivering, en antydning, att anslagen till detta karteverk skulle komma att indragas sedan arbetena inom Norrbottens län och de delar af mellersta Sverige, der sådana blifvit påbörjade, hunnit afslutas. Skulle det vara välbetänkt, att, sedan ett för landet så viktigt karteverk kommit till stånd och samtidigt dermed jordbruksstatistiken börjat uppnå en större utveckling, till fullo indraga desamma innan ännu mera än två eller tre af landets provinser deraf haft någon fördel? Inom andra länder finnas s. k. kadasterverk, hvilka understödjas med betydliga penningbelopp och, till följd kanske deraf att de utgöra grunder för jordbeskattningen, alla äro utförda i större skala än förevarande karteverk. I Baijern, Würtemberg, Spanien, Portugal, Preussen, Österrike och Frankrike finnas färdiga och under arbete varande kadasterverk; i Baijern börjades desamma 1808, men hade, sedan en kostnad af omkring 27 millioner gulden blifvit å desamma nedlagd, ej hunnit afslutas 1860; i Frankrike, der kostnaden är mig obekant, börjades dessa arbeten likaledes 1808 och hade först 1848 hunnit afslutas. Dessa förhållanden visa, att arbetena i andra länder, om ock man der påräknar större resultat, ej kunna hastigt afslutas, och att fördelarna af desamma endast så småningom komma olika trakter af landet till godo. Kan det i alla fall vara skäl, att sedan arbetena börjat, afbryta dem, för det att en tillfällig förlägenhet i afseende å Statens inkomster är rådande vid denna riksdag? Många arbeten, som till sin beskaffenhet kunna jämföras med nu ifrågavarande, åtminstone deruti att de kräfva stora uppoffringar, fortgå alltjemt; och Riksdagen har ej undandragit dem påräknade och behöfliga bidrag, ehuru de ej hinna blifva hastigt färdiga. Jag vill i sådant hänseende åberopa afvittrings- och storskiftesverket i Norrland och Stora Kopparbergs län. Under en lång följd af år har afvittringen fortgått utan att densamma ännu nått sin fullbordan. Fästningsarbeten hafva likaledes företagits i vårt land under långa tider utan att nå sin fullbordan, men icke kan detta eller att dessa arbeten kostat

ofantligt stora summor. gifva oss anledning att afstå från att fortfarande dertill lemna medel. Enligt särskild anordning, som i går, då fråga var om de topografiska arbetena, omförmålades, är nu så stäldt, att ekonomiska karteverket derigenom kan, enligt min tanke, åstadkomma den högsta möjliga produkt, på samma gång det lemna en väl behöflig och för det geologiska karteverket oundgänglig grund för dess kartors bearbetning. Den topografiska korpsen verkställer nu först triangelmätningar, hvaraf resultatet lemnas till ekonomiska karteverket, som sedermera upprättar en fullständig, med marken likformig, stomkarta uti $\frac{1}{20000}$ -dels skala. I förhållande som denna hinner blifva färdig aflemnas delar af densamma till topografiska korpsen och geologiska byrån, som, sedan stomkartan blifvit reducerad till $\frac{1}{50000}$ -dels skala, derä. hvar för sig, införa de för militäriskt och geologiskt behof erforderliga beteckningssätt. De ekonomiska kartbladerna äro, likasom de tillhörande beskrifningarne, af högsta vigt för de arbeten, som tillhöra jordbruksstatistiken och hvilka först nu börja erhålla någon likformighet och fulländning. Detta kan ej vinnas, med mindre noggranna mätningar i landets särskilda delar egt rum. och, om dessa en gång blifvit verkställda, anser jag det nästan för en dårskap att icke på grund af desamma utgifva kartor. Efter det fullständiga kartor öfver Upsala län blifvit uppgjorda, pågå nu arbeten i samma syfte inom Örebro, Stora Kopparbergs, Wermlands, Skaraborgs och Östergötlands län. Skulle dessa län erhålla fullständiga kartor, vore det icke rätt att betaga andra delar af landet enahanda fördel. Vid sådant förhållande är det icke heller skäl att inskränka anslaget så att en längre följd af år ätgår för att komplettera arbetet inom de län, der det redan blifvit påbörjad.

Stats-Utskottet har vidare ansett kostnaden för detta karteverk vara alltför hög, och har såsom stöd dertill åberopat att densamma skulle i medeltal öfverstiga 1.500 R:dr för hvarje kvadratmil. Efter de beräkningar, som verkställts, motsvarar detta den verkliga kostnaden. Det skall dock ej dröja länge innan, med fortgången af arbetena vid detta karteverk, kartor blifva färdiga och utkomma i handeln, hvarigenom inkomster kunna beredas Staten såsom bidrag att fylla behofven. I öfrigt åstadkommes för denna kostnad per kvadratmil ekonomiska och kamerala förteckningar för hvarje härad, som kunna läggas till grund för statistiska beräkningar och uppgifter. Denna kostnad af 1,500 R:dr kvadratmilen är ej jemförlig med kostnaden för andra kartor och bör dessutom ej anses för öfverdrifvet hög, då man besinnar att för det topografiska karteverket beräknats 2,500 R:dr kvadratmilen. Utom dessa omständigheter bör ej lemnas utan uppmärksamhet, att på grund af de beslut, som Riksdagen i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts Propositioner under en föregående tid fattat, en mängd personer blifvit anställda vid det ekonomiska karteverket, dit de blifvit dragna från andra håll. Kan det vara billigt att göra en sådan indragning, som nu föreslagits, och såmedelst sätta alla dessa personer ur verksamhet och, så att säga, på bar backe. Efter de kalkyler, som inom karteverket blifvit uppgjorda, skulle erfordras i jemnt tal 60.000 R:dr årligen i 25 år för att i mellersta och södra Sverige fullborda detta karteverk. Säsart detsamma inom Norrbottens län hinner afslutas, och detta anses kunna ske inom 1873 eller 1874 års utgång, blifver hela anslaget till karteverket tillgängligt

för att bedrifva arbetena med mera ifver i det mellersta och södra Sverige. Försäljningen af kartor, som utgifvits från ekonomiska karteverket, har hittills ej inbringat särdeles betydliga belopp; 1865 såldes tryckta kartor för 681 R:dr och 1867 för 1,200 R:dr, således har likväl endast under dessa begge år försäljningsbeloppet ökat med nära 100 procent. Antagligt är ock att försäljningssumman för hvarje år bör stiga. Utom dessa inkomster, kan man äfven beräkna sådana för de handritade kartor, som begäras af jordegare, af hvilka många, som ej fått sina egor lagda å karta, blifva ganska tillfredsställda med utdrag af en konceptkarta, som är uppgjord efter $\frac{1}{20000}$ -dels skala. Inom ett och annat län har intresset för karteverket stigit så högt, att t. ex. från Wermland, dess hushålls-sällskap lemnat ett bidrag af 3,000 R:dr, för att kartearbetena må dit förläggas. Äfven inom Örebro län lära sådana tillskott kunna påräknas. Hvarigenom arbetsprodukten blifver högre, än hvar till den på förhand blifvit beräknad. Man har såsom ett fel hos detta karteverk anmärkt, att detsamma efter några års förlopp ej vidare skulle vara korrekt och pålitligt. Sjelfva naturen af detta karteverk innefattar att det icke ständigt skall kunna bibehållas oförändradt såsom det geologiska; och illa vore det i sanning, om ej någon revision skulle behövas, ty detta skulle bevisa att odlingen i landet ej vore i framåtskridande. Dessa rättelser i den en gång uppgjorda kartan kunna naturligtvis ej medföra särdeles stora kostnader, då man lätt efter en mellantid af tio år kan genomgå det redan fullbordade och införa de förändringar, som sedan skett. Så tillgår vid alla kadasterverk i andra länder och så skall äfven blifva förhållandet här för den kommande tiden. För min del tror jag att Riksdagen skall välja en dålig utväg, om den genom inskränkning i anslaget skulle betaga Regeringen möjligheten att låta dessa arbeten fortsättas i samma omfång som hittills, och derföre får jag hemställa att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Till en början ber jag få tillkännagifva, att jag ej ämnar uttala några anmärkningar emot det sätt, hvarpå ekonomiska karteverket bedrifvit sin verksamhet, hvilken dessutom lemnats ett så lifligt vitsord och hvaraf vi se resultatet i de vackra kartor, som derifrån utgifvits, utan endast, då jag i Utskottet röstat för dess nuvarande förslag, angifva några skäl derför.

Det har hos mig och många andra uppstått betänkligheter vid att arbetet för det ekonomiska karteverkets fullbordan skulle draga så långt ut på tiden. I detta fall har jag skaffat mig en upplysning af chefen för karteverket, deruti han säger, att med ett anslag af 75,794 R:dr skulle erfordras en tid af 25 år för att få de återstående provinserna inom Sverige uppmätta och kartlagda. Detta vill ungefär säga detsamma, som att med nu föreslagna anslag skulle ätgå 40 år för att få arbetet fullbordadt. I går nämndes att det geologiska arbetet skulle kunna vara färdigt om 150 år. Det fordras en Methusalems ålder för att upplefva dessa arbetens afslutande. Vi måste enligt grundlagen vara 35 år, de flesta äro äldre; är det då sannolikt att någon af oss skall få se ekonomiska karteverket fullbordadt? Dessutom inträffar den ledsamma omständigheten, att då det ekonomiska karteverket blifvit färdigt, blir det att

börja om samma arbete helt och hållet från början. Det ekonomiska karteverket bör upptaga jordytans beskaffenhet, odlingar till åker, äng, skog m. m. Ut i ett land så föga odladt, som värt nu är, fortgår odlingen och inträffa förändringar ärligen, hvaraf följer, att efter 40 år en karta, som förut blifvit uppgjord, är lifet eller intet att rätta sig efter. Nya kartor måste då således uppgöras och det föregående arbetet är gagnöst. Detta leder till tvekan om lämpligheten af ett anslag till sådant ändamål. Ett annat skäl till afslag å det begärda beloppet är kostnaden, som skulle utgöra för arbetet med hvarje qvadratmil 1,800 R:dr. Om med denna kostnad arbetet vore fullt afslutadt, skulle man ej hafva något att säga, men då man väl slutat, blir det, som sagdt, att börja på nytt. Dessutom bör man, i fråga om det ekonomiska karteverket, taga i betraktande, om icke länen eller landstingen borde dertill lemna bidrag. Den största nyttan af ekonomiska karteverket är att den lemna bestända uppgifter till jordbruksstatistiken, hvilket kommunerna deremot vid anfordran hafva svårt att meddela; och då detta är deras äligganden, höra de ock genom landstingen besluta att jemte Staten bidraga till ifrågavarande arbetens utförande. Så sker ock i några län, särskildt, som jag vet, Östergötlands och Elfsborgs län. För öfrigt anser jag ej att genom Stats-Utskottets beslut hela frågan blifvit, så att säga, afskuren; Utskottet har blott ansett att arbetet, under förutnämnda förutsättningar, bör kunna fortgå, utan att Staten dertill lemna så stort bidrag, som förut, och till detta förslag anser jag, som icke längre vill upptaga Kammarrens tid, mig föranlåten att på ofvanantydde skäl tillstyrka Kammarrens bifall.

Friherre Silfverskjöld: Då jag med min röst bidragit till Utskottets ifrågavarande hemställan, anhåller jag att med några ord få uppgifva skälen dertill. Utskottet säger, att det kan vara tveivelaktigt, huruvida det ekonomiska karteverket verkligen motsvarar de betydliga kostnader, som för dess bearbetande erfordras. Det torde ock vara nödvändigt att, för att kunna hafva ett grundadt omdöme i denna saken, man gör sig klart hvad med nämnda karteverk äsyftas och hvad dermed hittills vunnits. I allmänhet föreställer man sig, att detta karteverk utgör en officiel och fullt tillförlitlig beskrifning öfver det område, som blifvit på kartan utlagdt. Vore det så, då vore detta karteverks utförande visserligen förtjent af Statens understöd. Men nu förhåller det sig i sjelfva verket på helt annat sätt. På kartan aftecknas visserligen jordområden och gränser uppdragas, men detta arbete undergår icke någon offentlig granskning, hvaraf ock följdén blir, att man icke har någon garanti för att det är riktigt. För mig har detta förhållande utgjort anledning till tvekan om detta arbetes lämplighet. Den enda vinst man, så vidt jag kan förstå, deraf kan hafva, är att kartorna blifva en slags illustration till jordbruksstatistiken. Men då synes mig att man med skäl kan fråga, om denna illustration är värd den kostnad, man derpå nedlägger. I detta hänseende hyser jag jemväl ganska stora tvevelsmål, helst när jag besinnar, till hvilka otillförlitliga resultat vår jordbruksstatistik hittills kommit. Jag skulle väl ej vara emot att bevilja det af Kongl. Maj:t begärda anslag, förutsatt att det användes till fullbordande af de ekonomiska karteverk, som redan äro påbörjade, men tillika har

jag trott, att det icke skulle kunna vålla någon olägenhet, om det ifrågasvarande af Kongl. Maj:t äskade anslaget nedsattes till en tredjedel, på sätt Utskottet föreslagit; och får jag på dessa och de af Utskottet i öfrigt anförda skäl yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Arrhenius: Till hvad jag yttrade i denna fråga i går, då anslaget till utförande af topografiska korpens kartarbeten behandlades, ber jag att få tillägga några ord, särskildt med anledning af det framställda påståendet, att det ekonomiska karteverket blott vore att betrakta såsom en illustration till jordbruksstatistiken. Först och främst vill jag dervid erinra, att nämnda kartearbete icke står ensamt för sig utan i förbindelse med det topografiska karteverket. Sedan topograferne anställt triangelmätningar öfver en jordrymd, öfverlemnas de dervid förda anteckningar till det ekonomiska karteverket, som med ledning deraf uppgör en karta, hvilken åter ligger till grund för den topografiska kartan. Det ligger häraf i öppen dag, att det ekonomiska karteverket har en ganska väsendtlig inverkan på det topografiska och att således, om arbetena i och för det ekonomiska karteverket inskränkas eller upphöra, topografiska karteverkets arbeten måste ordnas på helt annat sätt än nu är händelsen. Det lär väl vara obestriddigt att en så fullständig kännedom som möjligt om vårt land är i hög grad önskvärd och vi hoppas att vi i en framtid skola kunna derom erhålla noggrann kännedom; men skola vi i vårt land någonsin kunna få ett i någon mätto fullkomligt kadasterverk, så måste vi förut hafva all jorden kartlagd och det just efter det system, som vid det ekonomiska karteverkets arbeten följes. Man har anmärkt, att det dröjer så länge, innan dessa kartor hinna blifva färdiga och att det derföre icke vore värdt att göra några uppoffringar i den vägen. Men skulle man resonnera så, då vore det en mängd arbeten och företag, hvarmed vi icke borde sysselsätta oss, ja måhända skulle vi lemna å sido de aldra viktigaste. Jag vill blott nämna skogsplanteringen. Den, som utlägger fröet till trädet, får sällan se det moget; men icke är det derföre skäl att underlåta all skogsplantering eller skogssädd. Man har beräknat, att, om det nuvarande anslaget till det ekonomiska karteverket bibehölles oförändradt, det skulle åtgå 40 år, innan samma karteverk blefve färdigt. Men är detta verkligen så lång tid? och hvad betyder väl denna tidrymd i jämförelse med folkens och staternas lif? Man har tillika anmärkt att, för att få arbetet fullbordadt på 25 år, behöfdes ett årligt anslag af 75,000 R:dr. Ja vi se af Stats-Utskottets Betänkande, att det i Andra Kammaren finnas personer, som anse ifrågasvarande karteverk vara af den vikt, att de begärt, det berörda anslag måtte höjas till 75,394 R:dr. Skola vi då i Första Kammaren icke ens vilja bevilja det af Kongl. Maj:t äskade anslag, som är detsamma som förut utgått? Det synes mig som om de talare, hvilka klagat deröfver, att det ekonomiska karteverkets arbeten gå så långsamt, icke borde påyrka anslagets förminskande, ty genom en sådan åtgärd kommer naturligtvis arbetet att gå än långsammare. Vidare har man sagt, att de ekonomiska kartorna ej vore af något synnerligt värde, ty, då man väl hunnit till slutet med deras upprättande, måste de, som gjordes i början, göras om igen. Chefen för Civildepartementet har redan erinrat derom, att det vore sorgligt, om icke vårt

lands odling skulle fortgå, så att, då kartarbetet vore avslutadt, en revision af de först gjorda kartorna icke vore nödig; och jag vill blott tillägga, att det arbete, som behöfves för att i kartorna utmärka de förändringar, som skett, icke på något sätt är jemförligt med det, som tarivas vid kartornas första upprättande. — Vidare har man sagt, och deri instämmer jag, att det vore önskligt, om jemväl landstingen i sin mån bidroge till ifrågakomna arbetens utförande. Vi se att redan åtskilliga län lemnat bidrag dertill, medan andra deremot anslagit medel för geologiska kartors upprättande; och jag förmodar att, i samma mån jordbrukestatistikens värde inses och erkännes, i samma mån skola ock de bidrag, som kunna erhållas från de särskilda länen, blifva rikare. Men att nu, såsom Utskottet föreslagit, minska anslaget för det ekonomiska karteverket, synes mig nära nog vara detsamma som att vilja göra slut på detsamma. Jag vill härvid endast påpeka den orättvisa, som skulle begås mot de län, hvilka ej blifvit på de ekonomiska kartorna aftecknade, och jag hemställer, huruvida det kan vara rätt och billigt, att Staten, sedan den en gång uppmangat en del personer att egna sig åt arbeten i och för det ekonomiska karteverket, nu skulle skjuta dessa personer från sig och göra dem brödlösa. Alla dessa omständigheter tillika med min öfvertygelse om vigten af en fullständig och pålitlig jordbruksstatistik, för hvilken dessa kartor äro af synnerligen stor betydelse, göra att jag anser, det vi icke för en tillfällig förlägenhet böra rygga tillbaka från att söka fortsätta hvad föregående Riksdagar ansett vara af synnerligen stor betydelse, hvarför jag ock förenar mig i det af chefen för Civildepartementet framställda yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Odelberg: Den siste talaren har så fullständigt och väl uttryckt det jag önskat säga, att jag kan vara ganska kort. Jemte det jag i allo förenar mig med honom vill jag tillägga, att på det ekonomiska karteverkets fortsättande beror i väsendtlig mån fortsättningen af de öfriga båda karteverken. I öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts nädiga föreskrift skall nemligen stommarne till de topografiska kartorna uppgöras af det ekonomiska karteverket och dermed pågår för närvarande i ett län, nemligen Östergötland; och för att underlätta det geologiska karteverkets arbeten är det ekonomiska nu sysselsatt med kartor öfver fyra län, nemligen Örebro, Kopparbergs, Wermlands och Skaraborgs. Deraf följer således, att, om anslaget för det ekonomiska karteverkets fortsättning indrages, de öfriga karteverken icke kunna fortsättas med den drift, hvarmed de hittills bearbetats. Jag måste beklaga det slut, hvartill Utskottet kommit, och förundrar mig deröfver, då Utskottet i sina motiver medgifvit, att karteverket skulle vara af stort gagn och intresse, samt kan icke annat än i likhet med chefen för Civildepartementet tillstyrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till den nädiga Propositionen.

Herr Leijonanker: Jag skall icke heller vara vidlyftig. Jag tror, i likhet med dem som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, att fördelarne af det ekonomiska karteverkets fortsättande fullt motsvara kostnaderna

kostnaderna därför. Jag är väl icke nog landtbrukare för att kunna i detalj se frågan, men jag tror dock att det för hvarje jordbrukare skulle vara en stor fördel, att detta karteverk bragtes till fullbordan, emedan han derigenom med jemförelsevis ringa kostnad skulle kunna skaffa sig en karta öfver sin jord; och jag tror tillika att för alla medborgare det skulle vara fördelaktigt att med ledning af dylika kartor kunna hastigt och lätt uppfatta en del statistiska förhållanden rörande vårt land. Man har väl sagt, att dessa kartor icke vore att anse såsom annat än en blott illustration; men jag kan icke instämma häruti, då det väl i många hänseenden är nyttigt att känna till statistikken och denna icke kan så lätt eller så fördelaktigt studeras som med ledning af en dylik karta. Det finnes dessutom ett annat skäl för mig att motsätta mig Utskottets förslag, det nemligen att det är mig motbjudande att se de vexlingar i åsichter, som på några år gjort sig gällande. Jag har under de sista femton åren erfarit, med hvilken ifver man arbetat på införandet af landbruksskolor, mejerier och hvad allt det må vara, som skulle befordra landbrukets intresse, men man har knappt genomdrifvit én sak, förrän man upphälfver ett skri öfver att den icke gör nytta. Denna fastning i åsichter synes nu äfven vilja upphäfva det ekonomiska karteverket; dock torde det vara bäst att icke för hastigt följa dem, som vilja inslå på den nya banan. Derföre och till dess positiva skäl blifvit visade, att den bana, hvarpå det ekonomiska karteverkets arbeten fortgå, icke skulle vara riktig, och hvilka ännu icke blifvit ådaga-lagda, anser jag mig böra motsätta mig Utskottets förslag och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Bennich: Det lär nu mera ej vara tvifvelaktigt för någon, att landbruket är vår modernäring och att på dess utveckling och framgång landets väl beror; men deremot finnes det mycket olika meningar derom, huruvida jordbruket går uppåt eller nedåt. Det finnes, såvidt jag förstår, ej mer än ett sätt att skaffa sig säker kännedom i detta hänseende, och detta är att förskaffa oss en fullständig jordbruksstatistik; men för att få en sådan erfordras, såsom en hvar väl vet, att skaffa sig tillförlitliga primäruppgifter från de olika orterna. Att nu förskaffa sig sådana uppgifter, som äro någorlunda tillförlitliga, har åtminstone i den ort, der jag någon tid uppehållit mig, visat sig vara nära på omöjligt, äfven med bästa vilja från folkets sida; ty i många fall saknas kännedomen om jordens verkliga areal. För att få tillförlitlig kännedom om detta erfordras ett ekonomiskt karteverk öfver hela landet och detta karteverk blir följaktligen ej blott en illustration till jordbruksstatistiken utan själva grunden därför. Att på samma gång man erkänner behofvet af en sådan statistik vilja afbryta de arbeten, som utgöra grundvalen därför, synes mig vara föga konsekvent. Väl är det sannt, att man icke kan tillvägbringa ett sådant arbete utan tid och lång tid; men derföre bör man väl icke rygga tillbaka från ett redan påbörjad företag, som hittills blifvit i allmänhet väl och tillfredsställande utfördt. Skulle man, såsom en talare anmärkt, rygga tillbaka, derföre att åtskillige af oss icke kunna hysa den förhoppningen att se det verket fullbordadt, skulle vi i sanning draga oss ifrån många före-

tag. Nästan alla de arbeten, hvarför ordinarie eller extra anslag äro anvisade, äro af beskaffenhet att de måste fortsättas in infinitum, så länge vi vilja gå framåt. — Man har anmärkt, att detta verk, när det en gång blifvit fullbordadt, måste göras om igen. Det är sannt, men om arbetet framkallas af förökadt intresse för saken, i mån som jordbruksstatistiken vinner allmänt erkännande, och jag tager för gifvet, att, om Staten fortsätter med beviljande af anslag för berörda arbetes fortsättning, den tid snart skall komma, då intresset därför i landet stigit så högt, att kommunerna sjelfva skola lemna bidrag till samma arbete. Man har yrkat, att Staten icke borde fortsätta med att bevilja anslag för berörda ändamål, utan att kommunerna borde taga saken om hand; men detta yrkande synes mig innebära en missuppfattning om ändamålet med detta kadasterverk och dessutom innefatta en icke ringa grad af orättvisa mot de orter, som icke blifvit på de ekonomiska kartorna aftecknade. Då jag är innerligen öfvertygad om nyttan och nödvändigheten deraf att ifrågavarande arbete icke blifver afbrutet, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Julius Oscar: För min del får jag förklara, att jag ännar yrka afslag på Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, äfvensom att jag nästan erfar en pinsam känsla deraf att Utskottet velat af sparsamhetsskäl förhindra fortgången af ett så nyttigt arbete som det ekonomiska karteverket. Jag vet icke hvad de, som föranledt påbörjandet af nämnda arbete, tänkt sig eller hvilken vikt de dervid lagt, men det vet jag, att en del saker icke får bedömas blott ur den omedelbara nytans synpunkt utan äfven ur kulturhistoriskt hänseende, ty människan lefver icke blott utaf bröd; och man kan af många saker hafva en fördel, som icke just kan med penningar mätas. Nu har emellertid början blifvit gjord med ett arbete, som är af stor vikt, och det böra vi äfven fortsätta, på det att en framtid må kunna säga att vi hade sinne, icke endast för studens kraf, utan äfven för efterkommandes nytta. Det skulle sannerligen kännas tungt, om detta arbete skulle afbrytas; och jag kan icke tro, att våra affärer äro så dåliga, att vi icke skulle kunna bevilja det anslag, Kongl. Maj:t här begärt, helst på annat håll besparingar med skäl kunna göras. Här har sagts af åtskillige talare, att det skulle åtgå så lång tid, innan detta arbete kunde blifva fullbordadt: men det är icke ett arbete för stunden utan afsedt att gagna under en lång tid. Vidare säger man, att det är opålitligt. Hvad vill detta säga? Hvilket arbete är icke på sätt och vis opålitligt? Vi bygga fästningar, som om en tid icke befinnas duga till just någonting. Allt menskligt arbete är underkastadt denna lott. Man får börja ånyo och bättra och bättra, och den nation kan väl sägas vara långt sjunken, som misströstar om värdet af sina sträfvan- den och afstadnar dermed, därför att de i en framtid, vid vidare framskriden odling och förändrade förhållanden, kunna möjligen komma att anses såsom dåmera otillfredsställande. Hade våra förfäder så tänkt och icke lemnat oss i arf en så dyrbar skatt af andligt och materielt arbete, hvar stode då väl nu vi? Icke underkänna vi värdet af hvad de gjort, därför att vår tid har ökade behof och till en del andra åsigt- ter. Man har vidare sagt, att kostnaderna för kartverkets fortsättande

äro stora. Må vara; men vi hafva utfört så många arbeten med lånade penningar, att det väl kunde vara skäl att försöka utan lån och, om äfven med någon egen uppoffring, göra åtminstone detta mindre arbete. Så får jag fråga, om detta arbete är en sak, som egnar sig för landstingens och kommunernas behandling. Här behöfs enhet, men då vi se meningarne vexla vid olika riksdagar, kunna vi äfven antaga att olikhet i åsichter kommer att hos landsting och kommuner, och väl i högre grad, ega rum, och om någon dag sistnämnda korporationer icke vilja lemna några medel, huru skall det då gå? Vi hafva redan en ordinarie statsreglering och en extra; nu skulle vi få en extra extra reglering och Staten skulle gifva sig i underhandlingar med kommunerna och hvad Staten icke ville bevilja skulle musslas fram ifrån andra håll. Jag anser, att de invändningar, man gjort emot bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, ej förtjena synnerligt afseende, och min åsigt är, att man, med afslag å Utskottets hemställan, bör bifalla samma Proposition, hvarigenom ett arbete kan fortsättas, som skall hedra samtiden och gagna efterverlden.

Grefve Cronstedt: Äfven jag måste motsätta mig Utskottets förslag att afbryta det ekonomiska karteverket, ty någon annan följd kan jag icke emotse af bifall till Utskottets förslag, oaktadt en talare här bredvid yttrat en annan åsigt. Om ock ifrågavarande arbete, sådant det nu bedrifves, må anses nog dyrt, så tror jag att kostnaden kan minskas genom undvikande af en alltför vidlyftig specifikation vid upprättande af sjelfva statistiken. I min tanke är det ekonomiska karteverkets fortsättande alldeles nödvändigt, om vi en gång skola komma till rätta med vår jordbruksstatistik, som aldrig kan blifva tillförlitlig på det sätt den nu bearbetas med ledning af kommunernas egna uppgifter. Den, som sjelf insamlat och handlagt dessa uppgifter rörande våra jordbruksförhållanden (och jag har äfven varit en bland dem) vet, hvad tillit dessa i allmänhet förtjena. För bedömande af jordbrukets framsteg eller tillbakagående och för att göra sig en klar föreställning om landbrukets brister och behof, måste man ega en tillförlitlig jordbruksstatistik, och ett ibland de första vilkoren därför är, att man erhåller ett på tillförlitlig undersökning grundadt begrepp om de tal, som representera arealen af de olika kulturerna. Har man en gång fått denna areal på papperet, är det lätt att med de uppgifter, som årligen insamlas, följa jordbrukets utveckling. Jag är således fullt öfvertygad om, att det ekonomiska karteverket är af stor praktisk betydelse och nytta för landet; och om än detta karteverks arbeten icke kunna bedrifvas med den skyndsamhet, som vore önskelig, emedan våra tillgångar icke medgifva det, så är det visserligen beklagligt, men icke kan detta blifva något skäl att derföre öfvergifva hela arbetet. Att det ekonomiska karteverket ur praktisk synpunkt har större betydelse för jordbruket än det geologiska, derom är jag för min del öfvertygad, och jag kan ej neka, att, huru intressant och nyttigt det geologiska karteverket än må vara i vetenskapligt hänseende, hvilket jag alldeles icke vill förneka, så om jag blefve öfvertygad derom, att Statens tillgångar icke medgälfve fortsättningen af båda nu nämnda karteverk i samma omfång som nu eger rum, skulle jag heldre med min röst bi-

draga till fortsättande af det ekonomiska än det geologiska karteverket och tillstyrka, att det geologiska finge hvila eller tills vidare inskränkas till sådana trakter af landet, som i geologiskt afseende förete för vetenskapen mera intressanta och möjligen för kulturen mera värderika formationer. Men ännu är jag icke öfvertygad om att icke båda karteverken kunna bredvid hvarandra fortsättas. Man måste nemligen sätta det nödvändiga i första och det nyttiga först i det andra. På dessa och af andra talare förut anförda skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Jag har ansett rätt och sökt i min motion visa, att någon inskränkning af våra kartearbeten kunde vara lämplig, men Utskottet har här vid behandlingen af min motion gått längre än jag önskat och ansett nödigt. Den karta af ~~30000~~ storlek, som nu från det ekonomiska karteverket utlemnas till allmänheten, är af större skala än som erfordras för att såsom geografisk karta vara användbar, men alldeles för liten för att vara till gagn för jordbruksväsendet, inteckningsväsendet m. m., såsom jag vid ett föregående tillfälle anförde. Man har sagt, att det ej vore skäl att begära något bidrag af landstinget för det ekonomiska karteverkets fortsättande; men jag ber dock få upplysa, att de orter, som först få kartor, af dem hafva en väsentlig fördel, för hvilken man borde kunna betala; och ju förr man får dem, desto större nytta har man af dem och villigare torde man vara att lemna bidrag. Jag tror dock, att det af Kongl. Maj:ts begärda anslag icke borde användas alldeles på samma sätt som hittills egt rum, utan att man borde vid dess beviljande uttala den önskan, att tryckningen af kartor af ~~30000~~ storlek tills vidare måtte inställas, hvarigenom ock större områden kunde uppmätas för hvarje år. För att Utskottet måtte taga detta i öfvervägande, anhåller jag att Betänkandet måtte till Utskottet återförvisas.

Grefve Sparre, Eric: De mindre gynsamma omdömen, som Utskottet i sitt Betänkande lemnat angående de ekonomiska och geologiska karteverken och det resultat, hvartill Utskottet kommit, kunna omöjligt förklaras på annat sätt än att Utskottet saknat kännedom om vigten och betydelsen af dessa karteverk, ty de orter, som varit nog lyckliga att på dessa kartor blifva aftecknade, hafva redan deraf haft så stora förmåner, att de för intet pris vilja derifrån afstå, hvilket jag haft tillfälle erfaras, då jag varit nog lycklig att vara egare till en egendom i den trakt, der ekonomisk karta blifvit upprättad, samt är landshöfding i ett län, der de geologiska kartearbetena äro nära på fullbordade. Nu kunde jag visserligen i detta afseende tiga still och låta de provinser, som fått komma i åtnjutande af dessa förmåner, i ro njuta dem och låta de andra provinserna undvara dem, men jag kan icke tiga och upprepar att det måste vara bristande kännedom, som föranleder, att icke alla Sveriges provinser skynda sig att få komma i åtnjutande af de förmåner, som redan tilldelats somliga provinser. Man har mot det ekonomiska karteverket anmärkt att det lemnar åtskilligt öfrigt att önska. Ja, det må väl vara; men det är dock en falsk ekonomisk grundsats, att derföre att jag icke kan få en sak så bra, som jag önskar den, jag skulle kasta

yxan i sjön och bry mig om ingenting. Såsom ledamot af den komité, hvilken haft sig älagdt att utarbete förslag till upprättande af fastighetsböcker, hvilket förslag snart kommer under Riksdagens pröfning, har jag kommit till insigt om nödvändigheten af ett fullständigt ekonomiskt karteverk. Alla de länder, der man har trygga eganderätts-handlingar och derigenom äfven ett säkert hypotheksväsende, skulle icke hafva kommit dertill, om de icke egt fullständigt sådant karteverk. Detta karteverk är af den beskaffenhet, att det icke blott skiljer åker, äng och skog från hvarandra, utan uppdrager jemväl bestämda rågångar mellan egorna till de olika fastigheterna och utmärker dem på kartan med hvar sin särskilda littera, så att den, som köper en egendom eller emottager ett hypothek, behöfver blott se på kartan för att finna, hvar den fastighet, han köpt eller hvari hypotheket är intecknad, är belägen, huru stor den är och af hvad slags jord den består. Endast på det sättet kan hypotheksväsendet vinna någon fasthet. Det synes mig dessutom något underligt, att de personer, som länge sysselsatt sig med ekonomiska karteverksarbeten, skulle afskedas, i stället för att man borde ställa så till att söka fullständiga arbetet att det motsvarade sitt ändamål. Man har sagt, att landstingen borde i sin mån bidraga till detta karteverks fullbordande. Ja, dertill torde nog blifva tillfälle, då Kongl. Maj:t blott begärt ett anslag af 40.000 R:dr. men man har uppgifvit att, med erhållande af ett årligt anslag af 75.000 R:dr tjugufem år skulle erfordras, innan det ekonomiska karteverket skulle vara fullbordadt. För min del instämmer jag derföre gerna i det yrkandet, att de landsting, som vilja komma i åtnjutande af anslag för ekonomiska kartors upprättande, äfven böra i sin mån med medel dertill bidraga. Och att de dertill skola vara villiga, derom kan jag icke hysa något tvifvel, med den kännedom jag har om det intresse för de ekonomiska kartorna, som visas i de orter, öfver hvilka sådana kartor blifvit upprättade. Så finnes det till exempel i Upland knappt någon jordegare af någon betydighet, som icke eger en kopia af dessa ekonomiska kartor, såvidt de röra hans egor, hvilka kartor han med omsorg studerar och hvilka nu, sedan jemväl de geologiska kartorna blifvit färdiga, hafva för honom erhållit ännu större värde. Men jag kan anföra än ett exempel för att bevisa fördelen af de ekonomiska kartorna. Komitéen för reglerande af presterskapets löner i Uplands län följer dessa kartor för att bestämma det bidrag, som ena eller andra hemmanet bör lemna till presterskapets aflöning. Man klagar så ofta öfver hemmansindelningen och att denna föranleder så olika beskattning af hemmanen. En modifikation härutinnan måste förr eller sednare företagas. Skall det icke vara af synnerlig vigt att då ega en karta, som utvisar den areal, som ena jordegendomen eger i jämförelse med den andra. För öfrigt tror jag, att det geologiska karteverkets utarbetande skall taga mera tid, om icke det ekonomiska karteverket har föregått, emedan de ekonomiska kartorna bruka begagnas såsom stoff för de geologiska kartorna. Att således nu bevilja det begärda anslaget för det geologiska kartarbetets fortsättande, men nedsätta anslaget för det ekonomiska karteverket är en misshushållning, emedan de ömsevis måste räcka hvarandra handen för att rätt befordra det med dem äsyftade ändamål. Af dessa nu uppgifna skäl kan jag för min del icke instämma i Utskottets hemställan. Jag tillstår, att jag icke eger

tillräcklig kännedom om förhållandena i Norrland för att inse behovet af de 20,000 R:dr, som Kongl. Maj:t särskildt för denna provins begärt, ehuru jag är benägen misstänka, att det är mindre viktigt att denna provins bör kartläggas förr än de öfriga provinserna, då det dock är obestriddt att det, med all den förhoppning man må hysa om Norrlands framtid, ännu är det öfriga Sverige, som får föda detta Norrland. Emellertid vill jag, som jag sagt, icke bestrida, att ju de för Norrlands räkning begärda 20,000 R:dr må utgå, utan får jag, för att komma till slutet, för Kammarén vördsamt föreslå, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, utöfver det för ekonomiska karteverket uppförda belopp 6,000 R:dr må anvisa ett extra anslag af 20,000 R:dr för Norrbotten och 40,000 R:dr för arbetena i öfriga delar af riket, men dervid i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i nädigt öfvervägande, huruvida berörda arbete kunde erhålla den fullständighet, att rägångarne emellan särskilda egolotter med tillförlitlighet der utmärktes, samt i hvad mån hushållningssällningsskaperna eller landstingen i de orter, öfver hvilka kartan upprättas, böra till kostnaden lera för bidraga.

Herr Bergstedt: Då jag icke tillhör Stats-Utskottet och således är ojäfvig, tillåter jag mig framlägga de intryck, gårdagens diskussion gjorde på mig. Det må vara af föga vikt att höra hvad en enskild ledamot i detta afseende tycker. Men nog menar jag, att det är synd om Stats-Utskottet. Det är icke något angenämt göromål att från morgonen till aftonen och ofta sent in på natten nu för tiden sitta i det Utskottet och söka efter hvarje utväg att spara och hushålla väl, så vidt Statens högre ändamål det tillåta, och sedan få höra, att man velat knussla på småsaker, som det ej vore Riksdagen värdigt att fästa sig vid. Den, som är förmögen, kan i sin enskilda hushållning göra hur han vill och förklara, att han icke vill veta af något knussel; men då från alla håll i landet och från Medkammaren ropas på sparsamhet, är det väl nödvändigt för Stats-Utskottet att uppoffra sina personliga sympatier för en liberalare hushållning. Då det för någon tid sedan var fråga om tillsättningen af Särskilda Utskott, och denna Kammaré i afseende på grundlagens tolkning häruti hade olika tankar med den Andra, hörde man från midten af salen beklagas det föga tillmötesgående, som Andra Kammaréns önskingar i detta afseende finge röna. Men jag frågar, om icke just här vore ett tillfälle att visa ett sådant tillmötesgående. Siffrorna uti Stats-Utskottets Memorial N:o 24 äro icke alldeles uppmantrande, när man vill bannlysa knusslet och ställa statshushållningen på stor fot. Statsbristen för 1868 beräknas här till något öfver 8,000,000 R:dr och den för 1869 till närmare 5,000,000 R:dr, summa i det närma-te 13,000,000 R:dr. Då numera, ledsamt nog, lärers kunna antagas, att af Statsverkets beräknade öfverskotter, för 1865 något öfver 1,250,000 R:dr, för 1866 600,000 R:dr och 1868 något öfver 3,300,000 R:dr, ganska obetydligt kommer att inflyta, och chefen för Finansdepartementet sjelf förklarar, att någon behållning för 1867 icke vore att räkna på, så uppkommer här en ytterligare brist af något öfver 5,000,000 R:dr, eller tillsammans något öfver 18,000,000 R:dr. Under sådana förhållanden är det ej så godt att spela grand seigneur i statshushållningen.

Detta i allmänhet. I afseende på det speciela ber jag nu få framlägga min uppfattning. Jag är icke man af facket i hvad karteverket beträffar; men jag har ändå försökt att bilda mig en mening. Både topografiska korpens kartor och de geologiska kartorna äro exakta, så vidt vetenskapens närvarande utveckling kan göra anspråk på noggrannhet. I förra fallet är det ortbestämningarne, vattendragen och de större områdesgränserna, i det sednare fallet de geologiska formationerna, som äro föremål för framställningen. Denna framställning representerar således något gifvet, som aldrig särdeles kan komma att rubbas och åtminstone med tillräcklig tillförlitlighet består för den närmaste framtiden. Det ekonomiska karteverket har en något skiljaktig uppgift. Utöfver de allmänna topografiska förhållandena, hvilka här dock icke äro hufvudsaken, har det att framställa landets närvarande fördelning i skog, åker, äng o. s. v., med ett ord uttrycka kultur-förhållanden, hvilka med den fortgående odlingen oupphörligt förändras. Den ekonomiska kartan har alltså, såsom också redan blifvit sagdt, sin förnämsta betydelse såsom åskådliggörande siffrorna i en jordbruksstatistik, och såsom en sådan illustration är den något vida mer än en vacker lyx, emedan den verkligen uppfostrar sådana personer, för hvilka abstrakta sifferförhållanden äro dunkla eller motbjudande, till en uppfattning af landets allmänna odlingstillstånd. Derutöfver har den också ett icke ringa artistiskt värde. Med någon vana lär man sig att läsa kulturkartan så som man läser en landskapsteckning. Men den har, liksom alla slags kulturkartor, något opolitligt, något ungefärligt. Genren är god, endast den brukas med varsamhet. Man har också i sednare tider försökt att begagna den geografiska kartan för att med olika färgläggningar åskådliggöra den andliga bildningens tillstånd i olika länder. Jag erinrar mig i det afseendet, att några år före det sista Tysk-Danska kriget, utkom i Tyskland en karta öfver Europas andliga kultur, hvarpå det lilla Danmark bildar inom sina gränser en enda svart plump med förklaringen i marginalen att: »In Dänemark findet höhere Kultur nicht statt.» och gick man nordligare till Sverige, så fann man äfven här ett gräaktigt dunkel, som bjert kontrasterade med de klara och skimrande odlingsfärgerna i det stora Tyska fäderneslandet. Jag är dock sjelf den förste att protestera mot hvarje jämförelse mellan den Tyska intelligenskartan och vårt ekonomiska karteverk. De antydningar, som den ekonomiska kartan lemna öfver landets närvarande grad af uppodling, äro utan tvifvel alldeles fullkomligt tillfredsställande för den, som förstår att bruka den med förstånd. Men jag har icke hört någon enda talare yttra ett sådant anspråk på dessa kartor, att de skulle kunna tjena till mätare för de enskilda egendomarne i afseende på taxerings-, hypotheks- och salu värderingar, och skulle ett sådant anspråk verkligen komma att ställas på denna karta, så kunde det nog behövas, att, i likhet med hvad en ledamot föreslagit, afläta en underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t. med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtagna sådana åtgärder, att den ekonomiska kartan blifver tillförlitlig. Jag endast fruktar, att, med kartans närvarande skala, icke ens den magt, som ligger i Kongl. Maj:ts händer, räcker till för uppnåendet af det åsyftade ändamålet.

Jag är nästan lika människokär som den siste ärade talaren, som denna gång är så full af välvilja mot samtliga rikets län, att han unnar

dem alla behaget och fördelarne att få ekonomiska kartor, och jag kan icke annat än glädja mig öfver den ofantliga tillväxt hans menniskokärlek fått på den korta tiden sedan sistlidne riksdag, då vi alla hörde honom i en fråga om vidräkning mellan de särskilda länen så strängt förfäktade de rättigheter han ansåg tillhöra sitt eget. Jag misstunnar för ingen del något landskap att få ekonomiska kartor, och jag förbiser ingalunda de väl behjertansvärda olägenheterna för den aktningsvärda och talangfulla klass af medborgare, eller kanske rättare sagdt medborgarinnor, som med detta arbete varit sysselsatt, om arbetet skulle för någon tid afbrytas. Men frågan är för mig den, om kostnaderna för det hela fullt motsvara värdet och om någon väsendtlig skada träffar de landskap, som ännu någon tid kunna få vänta på sina ekonomiska kartor. Jag hoppas, att denna väntan icke skall behöfva blifva allt för lång, och att när bättre tider återkomma, det till någon del afbrutna eller inskränkta arbetet skall blifva återtaget i sin förra utsträckning. Säsom affärrerna nu stå, och då det förslag, Betänkandet innehåller, afser en icke så liten besparing, nemligen hela 30.000 R:dr, tycker jag det vore ett godt tillfälle att gifva Stats-Utskottet ett uppmanande förtroende, och röstar derföre för bifall till hvad det i detta fall föreslagit.

Herr Hazelius: Jag ber att få meddela en upplysning och derjemte några korta anmärkningar i afseende på det ekonomiska karteverket. Hvarje blad af detta verks kartor kostar ungefär 1,000 R:dr. Då hela kostnaden för dessa arbeten varit 205,000 R:dr och 20 blad äro utgifna, så kostar således den utgifna kartan blott omkring $\frac{1}{10}$ af det hela. Om således det ekonomiska karteverket får fortfara, är utgifvande af kartorna en högst ringa del af hela kostnaden. Men då det icke kan nekas, att detta karteverk, oaktadt sin nytta, är af ett öfvervägande lokalt intresse, synes det mig vara många skäl, som tala för att göra det till en landstingens angelägenhet att i kostnaden deltaga. Det kan icke vara af något särdeles intresse för dem, som bo i Norrland eller Skåne, att få se en karta öfver ett eller annat härads i Upland. Men för landstingen har kartan en lätt insedd vigt. En talare har som skäl deremot anfört, att i landstingen vexla åsigtorna. Jag tror att de vexla ännu mera här i frågan, och hvarföre? Jo, emedan ämnet icke ligger hvar och en lika nära, är icke af alla lika insedt och känt. Så icke i landstingen. Der känner hvar och en värdet af saken, och om åsigtorna der vexla, så är det emedan man icke ännu finner det lämpligt och nyttigt för orten, och då dröjer man dermed till önskan derom uppstår. Anses det åter vara för orten af vigt, blir det alltid upprätthållet. Anslag af landstingen verka välgörande, icke blott för arbetenas företagande, utan äfven för att väcka och underhålla en allmän anda inom kommunen, genom arbeten, som inses vara för kommunens bästa! Kartan, utförd af landstingen, blefve visserligen icke sammanhängande för hela riket, men för det ena häradet och länet efter det andra, som hade fördel af dess fullbordande, och arbetet blefve måhända förr färdigt, än om det i sin helhet utfördes af Staten. I England nyttjar man i sådana fall ett praktiskt medel, nemligen att Staten ger en summa såsom bidrag och dermed får kommunen sköta sig och utföra sitt arbete. Här vore det lämpligt, om Staten lemnade 15, 25

eller 50 R:dr för hvarje kvadratmil, hvaröfver en karta vore upprättad. På sådant sätt finge man för en jemförelsevis ringa kostnad verket färdigt, hvarjemte man härigenom erhöle en lämplig sysselsättning för de många landtmätare, som nu äro i saknad af bröd och arbete. I förbigående vill jag anmärka, att det var mindre välbetänkt af Regeringen, då den för några år sedan af undseende för en för arbetet mindre benägen chef, lät honom skjuta detta ifrån sig, utan att den öfvergifna (det ekonomiska karteverket) var i tilfälle att göra sin talan gällande. Till följd af våra byråkratiska förhållanden inträffar, att då en chef icke är hägad för en sak, denna helt och hållet förlamas.

Jag ber i förbigående få anmärka, att den uppgift, som en värd talare gjort, att det topografiska karteverket skulle vara alldeles beroende af det ekonomiska, icke är exakt. Det förra har haft sin tillvaro öfver 40 år utan det ekonomiska. Detta sednare erhöle nu af Topografiska korpsern en triangelmätning, som det har svårt för att på ändamålsenligt sätt utföra, men Topografiska korpsern kunde visserligen nu så-om förut göra sin stomkarta, ehuru det blir en minskning i dess arbeten att nu få begagna ekonomiska karteverkets.

En talare har yttrat tvekan, om icke 20,000 R:dr såsom anslag för arbetena i Norrbottens län vore för mycket. Om det är någon ort, som behöfver ett karteverk, så är det den, som är helt och hållet utan ett sådant. Öfver alla andra delar af vårt land finnas kartor, men öfver Norrbotten och Westerbotten saknas de alldeles. Den karta, som nu utföres öfver Norrbotten, är mera geografisk än ekonomisk och kunde således anses ligga inom Topografiska korpserns område, men korpsern har så full sysselsättning i södra orterna, att denna hjälp i Norden är af stor vikt. En talare har sagt, att vi få underhålla dessa orter. Men hvarför? En af orsakerna är den bristande kännedomen om dessa vidsträckt trakter, stora som Tyska konungariket, och hvilken bristande kännedom försvarar alla planer för denna landsorts förbättring.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Arrhenius: I likhet med en föregående talare kan jag icke neka, att äfven mig förefaller det besynnerligt, att så olika åsikter om våra ekonomiska förhållanden kunna inom några få dagar uttalas. Det är icke längesedan vi från detta rum fingo det meddelandet, att vår ekonomiska ställning var sådan, att några inkomstkällor icke voro nödiga, att vi egde tillgångar till våra behof, utan att behöfva lägga accis på cigarrer eller åtaga oss nya skatter. Då en sådan förklaring blifvit här afgifven, har jag emottagit den med tillfredsställelse och ansett att man kunde trygga sig dertill. Men om saken så förhåller sig, måtte vi väl icke behöfva att göra indragningar i anslagen till poster, som icke äro nya, som redan äro i statsbudgeten upptagna.

Man har sagt, att det ekonomiska karteverket icke kunde jemföras med det geologiska eller topografiska, emedan det icke vore exakt. Det är sant: men det är så med alla statistiska arbeten, de måste oupphörligen fullständigas, då förhållandena oupphörligt förändras; och ju fullständigare de blifva desto bättre uppfylla de sitt ändamål, nemligen att meddela en klar öfverblick och kännedom om landets tillgångar och resurser. I detta afseende lemna de ekonomiska kartorna goda upp-

lysningar. Man har äfven sagt, att detta karteverk icke är sådant, att man derpå kan grunda en ekonomisk beräkning och att det derföre vore af intet värde. Jag skulle kunna anföra många exempel på motsatsen, men jag vill nämna endast ett. Vi veta alla af huru stor vigt det är att få landet afdikadt. I många län har man redan uppgjort allmänna afdikningsplaner efter vatten- och flodsystemen. Sådana arbeten fortgå i några län på hushållningssällskapens föranstaltande, och för dylika arbeten kan det ekonomiska karteverket blifva af stor vigt och nytta. Har man en sådan karta, kan man lätt uppgöra en plan för ortens afdikning, hvilket annars skulle kosta mycket både tid och penningar. I detta fall är således det ekonomiska karteverket af praktisk nytta, och jag skulle kunna anföra flera exempel, der så är förhållandet.

Jag yttrade, då jag förra gången hade ordet, att det vore önskligt att hushållningssällskapen eller landstingen bidroge till fortskyndandet af det ekonomiska karteverket, och af andra talare har blifvit yrkat, att detta borde äläggas dem såsom skyldighet. Jag vågar bestrida det sednare yrkandet. Inom många län tror jag att nämnda institutioner både kunde och borde bidraga dertill: men åtskilliga andra län kunna deremot icke göra det, nemligen de som hafva en mycket liten inkomst af bränvinsutskänkningsmedlen. Dessa län utgöra ett stort antal och deras tillgångar äro så små, att de icke kunna anslå något deraf för detta ändamål. Skulle Kammaren nu stadna vid det beslut, som blifvit antydt, att anslaget skulle beviljas med vilkor att hvart och ett län skulle i sin mån bidraga till kostnaderna af de ekonomiska kartorna, så skulle härigenom begås den stora orättvisan, att de län, som äro förut vanlottade genom små och obetydliga inkomster, skulle beröfvas möjligheten att öfver sina områden någonsin få en sådan karta. Gotland, Jemtland och flera andra län skulle då aldrig kunna blifva delaktiga af denna fördel, hvilket ju vore högst orättvist.

Vid denna fråga böra vi icke tala om, att behofvet tvingar oss till att afstå från ett företag, som är lofvärdt och godt. Det är rätt att spara och att aldrig misshus-hålla; men man bör icke göra det på det sättet, att man låter »njugggheten bedraga visheten».

Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning klockan 6 eftermiddagen.

Herr Ekenman: Jag delar flere föregående talares yttrade åsigt derom, att för Stats-Utskottet är föga tillfredsställande att framställa förslag till besparingar, som icke vinna bifall i Kamrarna. Om jag för min del i nu förevarande fall afviker från Utskottets mening, så ber jag att få förklara att detta hörer till undantagen och icke till regeln, som för mig är att bifalla Utskottets förslag, då dessa afse inskränkningar i utgifterna, hvilket måste vara ett oeftergiftigt vilkor för återställande af jemnvigt i Statens finanser: men vid tillämpning af denna regel få ej förbises de undantagsfall, då besparingar icke kunna ske utan skada.

Ett sådant fall synes mig här vara för handen, ty det är af flere föregående talare tillräckligt utredt, huru angeläget det är att detta ekonomiska karteverk fortgår, på det att större säkerhet och fullständigare

omfattning må åt jordbruksstatistiken kunna beredas. Det är öfverflödigt att upprepa de redan anförda skälen, men medan jag har ordet vill jag motsätta mig den af Grefve Sparre föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t, hvaraf skulle framgå att landstingen borde lemna bidrag till kostnaden för dessa kartors upprättande. Det är icke nog att landstingen inse vigten och värdet af detta karteverk, förmåga att bidra till kostnaden måste ock finnas, men sådan torde i de flesta län saknas, och följderna blefve då att detta företag komme att upphöra. Om en skrifvelse skulle aflätas, synes mig, att den borde modifieras så, att man lemnade åt de län, hvars landsting ville anslå medel för detta ändamål, företrädesrätt till arbetets utförande, I denna syftning anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Hamilton. Henning: I allmänhet kunna icke stora saker utföras utan att det medför betydliga kostnader, och då denna Kammarer gerna vill befordra det allmänna bästa, är det naturligt, att man här mången gång finner en öfvervägande benägenhet för utgifter.

Ett bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition om detta anslag tager jag således för afgjort; men äfven om så icke vore förhållandet, skulle jag icke vilja motsätta mig ett bifall till detsamma, dels därför att det ändamål det afser är af stor vikt, och dels därför, att det icke kan undgå att möta svårigheter att inskränka ett företag, der en stor arbetspersonal är anställd, helst då denna personal är i stort behof af sysselsättning och förtjänst. Men å andra sidan måste jag äfven erkänna det goda och rigtiga i Stats-Utskottets bemödande att, der det kan ske, inskränka anslagsbeloppen.

Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof innesfattar två delar. Den första rör utgifterna, hvilka alltid äro säkra, om de bifallas; den andra rör inkomsterna, hvilka, huru vi än besluta om dem, äro osäkra — ja, efter min åsigt i hög grad osäkra. Jag skulle därför anse önskvärdt, om vi framdeles kunde göra en inskränkning i detta anslag, och det så mycket mera, som det icke står i förhållande till utgifterna för andra viktiga statsändamål. Se vi nemligen efter hvad rikets karteverk kostar, så finna vi, att de sammanlagda utgifterna härför gå till 201,000 R:dr. Lägges man härtill en del af hvad som belöper sig på Topografiska korpsen och landtmäteriet, så få vi en totalsumma af öfver 300,000 R:dr. Äfven med erkännande af dessa arbetens vikt, synes mig dock denna summa något stor, jemförd med anslag som äro beviljade för andra statsändamål af vida större vikt, t. ex. rikets fästningar, hvartill denna Kammarer endast anslagit 231,000 R:dr.

Man har sagt, att den ekonomiska förlägenhet, i hvilken vi befinna oss, endast är tillfällig och att man icke för denna orsak behöfver göra några inskränkningar i utgifterna. Det beror på hvad man menar med ordet tillfällig. Föreställer man sig, att denna förlägenhet är med året öfvergående, så vågar jag påstå, att det är en illusion. För min del tror jag, att vi kunna skaffa oss lyckliga om efter några år normala förhållanden inträda, och att vi derföre vid våra beslut måste hafva ögonen fästade på framtiden. Grefve Sparres förslag i afseende på karteverkets beskaffenhet kan vara godt, men skulle ej oväsentligt öka kostnaden och fördröja arbetets fullbordan, som i alla händel-

ser ej är att snart emotse. Ett annat skäl mot detta förslags antagande ligger enligt min åsigt i den deri gjorda hänvisningen till landstingen. En annan talare har redan påpekat hvilka orättvisor detta skulle medföra för de län, som hafva inga eller obetydliga inkomster af bränvinsförsäljningen. Ehuru jag icke tillhör ett län, som alldeles befinner sig i denna belägenhet, måste jag dock önska att icke en sådan åtgärd vidtages. Landstingen böra, enligt författningen, sysselsätta sig med sådana frågor, som äro länets enskilda angelägenheter, men icke med sådana, som tillhöra Staten i dess helhet. Våra kommunalutskylder och debetsedlar växa nog ändå, utan att man behöfver göra sig något särskildt besvär för att öka dem, och jag är säker, att det i min hemort skulle väcka allmänt missnöje, om landstinget försökte att göra deras belopp ännu större genom utgifter för allmänna statsändamål. Jag tror därför, att vi icke böra för sådana gifva hänvisning på anslag af landstingen.

Den skrifvelse, som Stats-Utskottet föreslagit, kommer att förfalla, om Kammarkens bifaller Kongl. Maj:ts Proposition om anslag. Jag skulle i stället för denna vilja föreslå en skrifvelse, som går i en annan syftning, ty om jag än inser svårigheterna, skulle jag likväl önska, att det för framtiden blefve möjligt att i någon mån begränsa anslaget för karteverken, så att det kommer i bättre afvägd förhållande till andra anslag. Jag skulle därför vilja hemställa, att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts nädiga Proposition rörande anslag till rikets ekonomiska karteverk, samt vid annälan af detta beslut i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:tt taga i öfvervägande, huruvida ej de för rikets karteverk utgående, högst betydliga kostnader för framtiden må kunna utan olägenhet inskränkas.

En talare anmärkte i går, då jag framställde förslag till en skrifvelse, att den var för lång. Den jag nu föreslagit är 10 eller 11 ord kortare än den af Stats-Utskottet föreslagna, men jag vill dock icke, om den icke vinner understöd inom Kammarken, yrka bifall till densamma.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag hade icke ämnat deltaga i diskussionen, då så många redan yttrat sig; men några ord af en talare här näst framför mig hafva förmått mig att begära ordet.

Lika med honom delar jag den åsigten, att Stats-Utskottets ledamöter hafva ett mödosamt och föga angenämt uppdrag; men jag kan därför icke gå så långt i undfallenhet att anse, att man bör låta leda sig af aktning för dessa Herrars känslor vid bedömande af sakförhållanden. Det egentliga skälet, denne talare anförde för ett bifall till Stats-Utskottets förslag i denna punkt, var att derigenom gifva Utskottet ett förtroende-votum. Jag tror icke, att Utskottet är i behof häraf, om icke sjelfva saken är af beskaffenhet att tillvinna detsamma ett dylikt votum. Utskottet har redan emottagit ganska talrika bevis på Kammarkens förtroende, och jag vågar påstå, att knappast något Utskott åtnjutit det i så hög grad. Detta går understundom så långt, att om det blott är fråga om att insätta ett ord för att förtydliga en mening, så anses sådant vara för mycket begärdt — och afslås.

Ingen kan mera än jag vara för besparingar, och jag har härutinnan vid flera tillfällen sökt komma längre än Utskottet.

Jag stod här, under det Andra Hufvudtiteln behandlades, och yrkade på besparing, men var som en ropandes röst i öknen, ehuru det då gällde en större summa än denna. Jag ville icke ropa om igen i går; men nog fanns det skäl dertill. Jag har nemligen icke kunnat finna, att vi haft stora resultat af de medel, som utgifvits för skarpskytteväsendet. Det oaktadt anslog man till de frivilliga skarpskyttarnes öfningar ej mindre än 90,000 R:dr. På våra befästningar åter prutade man, fastän man icke kan bestrida, att vår hufvudstad för närvarande befinner sig i det tillstånd, att den kan af en fiende tagas när som helst! På skarpskytteanslaget, som är afsedt att till större delen gå upp i rök, var ingen afprutning möjlig.

Jag tror att det anslag, hvarom nu är fråga, skall, om det beviljas, lemna landet en verklig valuta, som skall medföra varaktigt gagn och länge öfverleva hela skarpskytterörelsen, och anser därför, att det vore mindre lämpligt att derpå göra besparingar, icke därför dock att jag tror, att med ordnandet af arbetena å de särskilda karteverken är stäldt på den mest hushållsaktiga fot; men detta är en annan sak än frågan om sjelfva anslaget. Ledningen af arbetena för det ekonomiska karteverket tillhörde ursprungligen chefen för landtmäteristaten, men då han fann detta bestyr besvärligt och därför sökte skjuta detta äliggande ifrån sig på chefen för topografiska korpsen, hvilken åter icke heller ville befatta sig dermed, så vidtog; den troligtvis blott interimistiska åtgärden att tillsätta en särskild styrelse. Detta är just icke något ekonomiskt sätt att sköta det ekonomiska karteverket; men för närvarande lärer väl icke något tjenligare sätt att ordna saken stå vederbörande till buds.

Jag tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts Proposition med det af Grefve Hamilton föreslagna tillägg.

Herr Wærn: Med anledning af den föregående värde talarens yttrande får jag förklara, att jag som ledamot af Stats-Utskottet hvarken med sorg eller saknad ser, om Kammaren anser sig hafva råd till en utgift, som Utskottet afstyrkt; men deremot skulle det gräma mig, om Utskottet föreslagit en utgift, som Kammaren ansåg vara öfverflödig, ty Utskottets äliggande är att endast föreslå sådana utgifter, som äro behöfliga. Hvad nu förevarande anslag beträffar, så synes åsigten, att det bör beviljas, vara allmän i Kammaren, ehuru jag för min del icke kan tillerkänna ändamålet för detsamma så stor vikt, som man i allmänhet gör. Af de skrivelser, som äro föreslagna, har jag ingenting emot den, som Grefve Sparre formulerat; men då Grefve Hamiltons synes mig ännu lämpligare, får jag förena mig i den, om Utskottets förslag faller.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag; men skulle Kammaren ej vilja medgifva detta, utan anse det af Kongl. Maj:t begärda anslag böra beviljas, så ber jag att få förorda det af Grefve Hamilton uppsatta förslag till skrifvelse.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Jag har icke för afsigt att trötta Kammaren med ett upprepande af hvad jag förut sagt; men en före-

gående talares yttrande har uppkallat mig. Denne talare började med att säga, att det kunde vara Kammaren temligen likgiltigt, hvad en enskild person yttrade. Hvad äro vi då väl annat hvar för sig än enskilda personer, fastän vi, sammanlagde, äro representanter för Svenska folket?

Hvad han för öfrigt yttrade var föga i sak; men närheten till Stats-Utskottets ledamöter måtte hafva medfört någon inspiration, som gaf sig luft i en liflig skildring af detta Utskotts utståndna vederböror, hvarifrån han slutligen kom derhän, att man genom att bifalla denna punkt borde gifva ett förtroendevotum åt Utskottet. Att ett Utskotts ansträngande göromål skulle vara ett skäl för att bifalla dess förslag, är för mig något nytt och ohördt. Stats-Utskottet har minsann icke skäl att beklaga sig öfver bristande grannligheten från denna Kammares sida; och att begära, att denna undfallenhet skulle gå ända derhän, att man vid afgörandet af en sak skulle fästa afseende vid det nattvak och den möda Utskottet vid dess utarbetande varit underkastadt, är att hysa nästan stora anspråk. Hvad nu sjelfva saken eller de ekonomiska kartorna beträffar, så har samma talare yttrat, att de icke äro exakta utan stundom vilseledande. Som bevis härför omnämnde han en i Tyskland utgifven dylik karta, på hvilken detta land var särdeles fullständigt återgifvet, Danmark betecknadt med en svart plump och Sverige med en slags gråaktig färg. Hvad den grå färgen för Sverige skulle betyda nämndes icke och det vet jag icke; men säkert är, att just den påpekade omständigheten ger mig som man säger vatten på min qvarn, ty hade Danskarne haft en fullständig ekonomisk karta, som utvisat att äfven hos dem fanns odling, så hade Tyskarne varit slagne och vederläggningen gifven. En talare har ansett som särdeles lämpligt att skjuta kostnaden för detta karteverk på landstingen. Jag fortlar att bestrida lämpligheten af en sådan åtgärd, emär, enligt min åsigt, landstingen icke hafva med denna sak att göra, och det vore under sådana förhållanden Representationen ovärdigt att belasta dem med denna utgift.

För öfrigt kan frågan anses utredd, och jag har intet vidare att tillägga, utan får blott tillkännagifva, att jag med upprepande af mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, förenar mig i aflåtandet af den af Grefve Henning Hamilton föreslagna skrivelsen.

Friherre Sprengtporten: Den långa tid som fordras för att fullborda de särskilda karteverken, den dryga kostnad, som dermed är förenad, och de olika skalor, i hvilka kartorna äro uppgjorda, leda lätt tanken hos den oinvigde och som det tyckes äfven hos en eller annan invigd derpå, att det kunde finnas något fel i planen och anordningen för dessa arbeten, som borde rättas. Men att så icke är dömer jag deraf, att i sådant fall Regeringen nog fästet uppmärksamhet härä och vidtagit åtgärder för att, om den kunnat åstadkommas, införa enhet i ett så viktigt företag. Jag lemmar emellertid denna sida af saken. Hvad kostnaden angår, så föreställer jag mig, att den kunnat vara mindre för alla karteverken, om tillgång funnits på noggranna och fullständiga landtmäterikartor, hvilka nu så ofta saknas; och denna brist kan jag för min del icke underlåta att i väsendtlig mån tillskrifva sednast gällande landtmäteritaxor, hvilka, olika sina föregångare, icke blott äro mycket höga,

utan derjemte varit grundade på den princip, att landtmätarens arvode skulle godtgöras efter antalet figurer på kartan, hvilket gör det omöjligt för en jordegare, som skulle önska tillkalla en landtmätare för en ekonomisk förrättning, att ens approximativt beräkna sin kostnad; hvartill kommer, att då de många figurerna till största delen utgöras af impedimenter, den största tyngden vid dessa förrättningar faller på den del af området, som icke har något värde.

Vid sådant förhållande bör det synas naturligt, om landets uppmätning blir ofullständig, utom i de fall då den framkallas af de laga skiftena. Det vore därför önskligt, jemväl ur synpunkten af lättnad i utförandet af de trenne karteverk, som utgöra föremål för våra öfverläggningar, om en ändring kunde åstadkommas i nuvarande landtmäteritaxa, som i dess nuvarande skick är lika litet gagnelig för landtmätarne sjelfva som för dem, som skola betala deras arbeten.

Hvad förslaget angår, att man skulle dagtinga med landstingen för att af dem få några bidrag, så har denna åsigt blifvit motsagd från flera håll på ett sätt, som är bevisande, och jag kan således icke förena mig i den af Grefve Sparre föreslagna skrifvelsen, då jag anser denna fråga ligga inom gränsen af Statens tillhörande och icke inom kommunens. — Den största fördelen af ett fullständigt ekonomiskt karteverk vore onekligen den, att man med detta till grund närmade sig möjligheten att åstadkomma en jemnare beskattning och en nödig rättelse i vårt oformliga kameralfväsende.

Jag skulle önskat kunna instämma i Utskottets förslag för att få en minskning i våra utgifter, ty jag erkänner det nödvändiga i att iakttaga sparsamhet; men jag tror icke, att man bör göra till grundsats, att alla förslag, som äsyfta inskränkningar, böra antagas. På samma gång får jag tillkännagifva, att om jag i statsregleringen finner ett förslag, som icke går ut på tidsenlig besparing eller der Utskottet gått längre än det bort i frikostighet, skall jag icke underlåta att yrka på nedsättning i anslaget; men då i denna fråga Utskottet enligt min åsigt slagit in på en motsatt väg, kan jag ej annat än yrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition med tillägg af den af Grefve Hamilton föreslagna skrifvelsen.

Herr Montgomery-Cederhjelrn: Då jag nu för sjette gången är ledamot af Stats-Utskottet, har jag mer än en gång erfarit de ödets vexlingar, för hvilka detta Utskott varit föremål: men jag har därför aldrig hyst någon personlig missbelåtenhet.

I denna fråga ser det ut, som om Kammaren skulle bifalla Kongl. Maj:ts Proposition, och i denna händelse anhåller jag om ett sådant tillägg, som Grefve Henning Hamilton föreslagit.

Herr Nordenfelt: Jag inskränker mig till att afstå från mitt yrkande om återremiss och förenar mig i Grefve Hamiltons förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, dels att Kammaren, med afslag å samma hemställan, i hvad den skiljde sig från Kongl. Maj:ts nådiga

framställning i ämnet, skulle bifalla samma framställning; dels af Grefve Sparre, att Kammararen skulle fatta ett så lydande beslut: »att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, utöfver det för ekonomiska karteverket uppförda belopp, 6.000 R:dr, må anvisa ett extra anslag af 20.000 R:dr för Norrbotten och 40.000 R:dr för arbeten i öfriga delar af riket, men dervid i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida berörda arbete kunde erhålla den fullständighet, att rägångarne emellan enskilda egolotter med full tillförlitlighet derå utmärktes, samt i hvad mån hushällssällskaperna eller landstingen i de orter, öfver hvilka kartan upprättas, böra till kostnaden derför bidraga»; och dels slutligen af Grefve Hamilton, att Kammararen för sin del skulle fatta följande beslut: »att Riksdagen må bifalla Kongl. Maj:ts nådiga Proposition rörande anslag till rikets ekonomiska karteverk samt vid anmälan af detta beslut i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej de för rikets karteverk utgående, högst betydliga kostnader för framtiden må kunna utan olägenhet inskränkas».

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, då svaren likaledes utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, vidare proposition på antagande af Grefve Sparres förslag, hvartill svarades nej, och slutligen proposition på bifall till Grefve Hamiltons förslag, hvilken proposition besvarades med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Mom. b.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, det Kammararen torde finna, att hvad Utskottet i detta mom. föreslagit hade förfallit till följd af Kammararens i afseende å det föregående mom. fattade beslut.

Ropades ja.

6:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då jag vid början af denna riksdag fästade uppmärksamhet på, att uppgiften om beloppet af tionde- och afradsspanmålen icke var rättad i öfverensstämmelse med verkliga förhållandet, utan att några från rubriken *indelt* uteslutna poster, hvilka uppgäfvos vara till Kronan indragna, icke blifvit tillagda Kronans *behållna* tionde- och afradsspanmål, an-åg man denna anmärkning småaktig och obehöflig och att origtigheterna nog skulle rätta sig af sig sjelfva. Jag får nu som en illustration dertill, att anmärkningen icke var så alldeles obefogad, uppläsa hvad Statsråds-protokollet säger om nu föredragna punkt, Bil. N:o 5 pag. 8. Der står: »I öfverensstämmelse med en af Kammar-kollegium öfverlemnad förvandlingsräkning å anordnade men afskrifna räntor i Skaraborgs län, blef vid sednaste riksdag å

anslagen

anslagen till landsstaterna i länen uppförd *ersättning* för de räntor af nämnda beskaflenhet, hvilka varit landshöfdingen i nyssnämnda län på lön anslagna, utgörande, enligt bemälda förvandlingsuträkning, 138 kubikfot 4 kannor oindelt spanmål, hälften råg och hälften korn, jemte ett mindre penningebelopp, 87 öre, hvarom här icke är fråga. Som emellertid sedermera blifvit utredt, att *af nyssberörda spanmålsquantitet fortfarande utginge till landshöfdingen i länet* som indelt ordinarie ränta ett belopp af 1 kubikfot 2 kannor» etc. etc.

Häraf framstår således uppenbart, att denne landshöfding fått sig ersättning beviljad för en, enligt uppgift, honom frångången ränta, men att han det oaktadt fortfarande uppburit en del af samma ränta. Detta exempel synes mig vara ett bevis på, att man vid sistlidne riksdag gått mera än skälligt, vid beviljandet af det begärda ersättningsbeloppet, summariskt till väga i Stats-Utskottet.

Då den nu gjorda framställningen äsyftar rättelse i ett begänget misstag, får jag anhålla om bifall till punkten.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

7:de, 8:de och 9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Friherre Cederström: Under en tid, då så väl Kongl. Maj:t som Stats-Utskottet vitsordat, att ställningen i landet är sådan, att alla möjliga besparingar böra göras, och jag anser ifrågavarande anslag väl nyttiga, men icke oundgängligen nödvändiga, så hemställer jag, om icke anslagen för punkterna a, b, c och d kunde indragas, till dess vår ekonomiska ställning blir bättre och får med anledning häraf yrka afslag å Utskottets Utlåtande, i hvad det rör ofvannämnda fyra punkter.

Statsrådet Lagerstråle: De anslag, som här äro af Kongl. Maj:t framställda och af Stats-Utskottet tillstyrkta, grunda sig på uppgifter från Landtbruks-akademien. De äro visserligen icke oundgängligt nödvändiga; men de afse att höja landtbruket, och jag får därför anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition.

Friherre Raab, Carl: Jag kan icke instämma i Friherre Cederströms yttrande, att alla dessa anslag äro öfverflödiga.

Om vi efterse förhållandet i andra länder, så finna vi, att ganska stora anslag lemnas till ändamål, för hvilka dessa äro begärda. Men om jag icke kan gilla hans omdöme i alla delar, så instämmer jag dock fullkomligt med honom i afseende på punkten d. Jag anser det icke vara väl beräknadt att utskicka personer i den ställning, som landtbrukslärlingar äro, för att anskaffa upplysningar om jordbruket i främmande länder. Lämpligare vore väl att härtill välja personer af elev- eller inspektorsklassen.

Jag anhåller därför att denna punkt af Utskottets Utlåtande afslås, men om bifall för öfriga.

Herr Arrhenius: Hvad punkten d angår, så ber jag att få anmärka, att anslaget till denna punkt först lemnades vid förra riksdagen och att detta anslag ännu ej från Statskontoret blifvit lyftadt, ty det har ännu icke kunnat disponeras. Att nu ändra en sak, som så nyss blifvit beslutad, och hvars verkningar ännu icke kunnat blifva kända, kan jag icke finna rätt. Det är icke meningen med dessa reseunderstöd, att man genom de personer, som utskickas, skall få upplysning om jordbrukets ställning i andra länder, det är inga vetenskapsmän som utskickas, inga vetenskapliga undersökningar som härmed afses; man äsytar härmed, att de, som härmed hugnas, skola i England och Skottland danas till skicklige arbetare för att sedan här användas såsom arbetare, såsom skicklige arbetare vid en mängd mera grannliga jordbruksarbeten, hvori alltför ringa vana och färdighet ännu finnas inom vårt land. I Danmark, der man under långliga tider så förfarit, har man funnit det vara af stor nytta att på detta sätt utan betydlig kostnad kunna sprida ökad arbetsskicklighet bland jordbrukarne, och jag anhåller om bifall till denna och öfriga punkter i enlighet med hvad Utskottet föreslagit.

Friherre Cederström: Jag vill blott fästa uppmärksamhet på, att jag icke bestridt nyttan af de ändamål, för hvilka dessa anslag äro begärda; men jag anser, att vi icke endast böra fästa oss vid nyttan utan äfven nödvändigheten af ett anslag, och att vi böra inskränka våra utgifter till det yttersta. Det är med anledning af denna åsigt, och då jag icke kan finna, att de för punkterna a, b, c och d begärda anslag äro så ytterst nödvändiga, att de icke kunna uppskjutas, till dess vi få bättre tider, som jag yrkat afslag å dessa punkter, hvilken anhållan jag nu upprepar.

Herr von Möller: Jag kan icke annat än instämma i den föregående talarens yttrande. Jag kan icke finna nödvändigt att anslå 2,000 R:dr för att personer skola lära sig att mjölka, och hvad punkten d särskildt angår, så styrkes jag i denna min åsigt deraf, att på det för i år beviljade anslag ännu icke någon blifvit utskickad, så att man ännu icke kan veta, om det är till nytta eller icke, och till dess den saken blir afgjord, kunna vi gerna vänta att bevilja ytterligare anslag.

Jag anhåller på denna grund om afslag å Utskottets Utlåtande i mom. a, b, c och d i förevarande punkt.

Grefve af Ugglas: På sätt en föregående talare upplyst, har detta anslag ännu icke kunnat utgå, emedan det först blifvit beviljadt för detta år, och man känner således icke verkningarne af detsamma.

Jag får dessutom säga, att om det ock kan vara angeläget att göra besparingar, der så ske kan, så finnes en omständighet af minst lika stor vikt, vid hvilken man måste fästa afseende, och det är den att upprätthålla Riksdagens värdighet, och det gör man icke, om man ena året beviljar ett anslag och året derpå, utan att känna verkningarne af detta anslag, indrager detsamma.

Det kan vara skäl för en sådan åtgärd, om man funnit medlen illa använda; men innan man vet något härom, är detta handlingsätt icke värdigt.

Jag anhåller om bifall till hvad Utskottet föreslagit i förevärande punkt.

Friherre Beck-Friis: Föregående talare hafva redan påpekat, att denna institution ännu icke gått i verkställighet, och att man därför icke bör förkasta den, förrän man lärt känna dess verkningar. I Danmark är denna institution mycket omtyckt. Man har icke der några rättareskolor utan utskickar i stället unge män till Skottland. Af dessa hafva 80 å 90 återkommit, och man anser att de äro mycket skicklige och att de hafva i hög grad bidragit till landtbrukets och isynnerhet ladugårdsskötselns förkofran. Vid förra riksdagen beviljades detta anslag här i Sverige; men det har, som den föregående talaren upplyst, ännu icke kunnat utgå. Vi känna således icke här i landet verkningarna af detsamma; men erfarenheten från Danmark bör vara ett bevis på dess ändamålsenlighet.

Jag anhåller på denna grund om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, blefvo, uppå särskilda propositioner, punktens samtliga moment af Kammarern bifallna.

11:te och 12:te punkterna.

Biföllos.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet blef härefter uppskjuten till eftermiddagens sammanträde.

Herr Montgomery-Cederhjelms: En af Kammarerns ledamöter, Friherre Hamilton, har uppdragit åt mig att för sig anhålla om permission på grund af ett sjukbetyg, hvilket jag nu torde få äran uppläsa:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammarer, Herr Baron Hugo Hamilton, är sängliggande sjuk till följd af utgjutning i ena knäleden, intygat

Stockholm den 10 Mars 1868.

*Adolf Kjellberg,
Medicine Doctor.*

Jag anhåller, att Herr Grefven och Talmannen måtte framställa proposition på Friherre Hamiltons häraf föranledda begäran om ledighet tills vidare från riksdagsöromälen.

Bifölles.

Kammarern åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 10 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 30, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel.

13:de punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Den fråga, som här är behandlad, känner jag ej så noga, att jag vågar säga, huruvida en skrifvelse i den föreslagna syftningen är behöflig eller ej. Jag har dock af en och annan hört klagan öfver det skick, hvori stuterierna befinnas, och den verksamhet, de utveckla, och jag vill således ej motsätta mig att en skrifvelse aflåtes. Men om detta skall ske, anhåller jag till Stats-Utskottets ledamöter få hemställa, om det icke kunde ske en jemkning i den föreslagna skrifvelsen. I sjelfva verket kan jag gerna tillstå, att jag icke tycker mycket om skrifvelser, då de återkomma alltför ofta, emedan just det stora antalet förringar deras värde, men om det är nödvändigt att aflåta en skrifvelse, så måste man tillse, att den icke innehåller mera än som behöfves; och det jag för min enskilda del minst tycker om är, då den innehåller begäran om tillsättande af en komité. För Kongl. Maj:t finnas åtskilliga sätt att, utan komitéer, utreda frågor, och det bör åtminstone vara till Kongl. Maj:t öfverlemnadt, huruvida han vill välja den ena eller andra utvägen. Men om man också går så långt, att man bör uttrycka sin önskan att få frågan genom komité utredd, så kunde man åtminstone spara sig besväret att tillkännagifva, huru komitéledamöterna böra vara beskaffade. Nu har Utskottet sagt, att de till en del icke skulle tillhöra kavalleriyrket; men om de mest sakkunnige och insigtsfulle män skulle träffas bland kavalleristerne, så kan jag icke förstå, hvarföre icke komitéen skulle kunna få utgöras endast af kavallerister. Af dessa skäl får jag vördsamt hemställa, huruvida icke sjelfva skrifvelsen vore mera tillfredsställande, om orden »äfven utom kavalleriyrket», utslötos. Det berodde då på Kongl. Maj:t att till ledamöter i komitéen utse de insigtsfullaste männen. Frågan är

ju ej på hvad sätt förslaget utarbetas, utan hurudant förslaget blir. — Här förekommer ett annat ord, som jag anser icke vara riktigt. Utskottet föreslår nemligen, att skrifvelsen skulle innehålla, det komitéen borde »taga i särskildt öfvervägande, om stuteriernas ändamål ej kan vinnas med ett mindre antal, men till afvel *uteslutande* afsedda djur». Det är klart, att stuteriernas hufvudsakliga ändamål bör vara att anskaffa lämpliga afvelsdjur, men det lärer ej bero på stuteristyrelserna, om djuren äro dertill användbara, och må ej vara förbjudet att äfven uppföda andra djur. Jag tror derföre, att skrifvelsen vunnne derpå, om ordet »uteslutande» ändrades till »hufvudsakligen». Jag har endast velat hemställa till Stats-Utskottets ledamöter inom Kammaren, huruvida skrifvelsen icke lämpligen kunde ändras, på sätt jag nu föreslagit, men jag vill icke framställa yrkande om proposition härpå.

Herr Björnstjerna: Emot denna punkt har jag ej anmält min reservation, icke derföre att jag på något sätt delar de åsichter, som blifvit deri uttalade, eller gillar det resultat, till hvilket man velat komma, men derföre att, då jag är i tillfälle yttra mig i denna Kammare, detta kunde vara tillräckligt, enär en af mig anmäld reservation sannolikt icke skulle haft inflytande på denna frågas behandling i Andra Kammaren. Till en början får jag tillkännagifva, att jag fullkomligt delar Grefve Hamiltons åsigt i afseende på redaktionen af den föreslagna skrifvelsen; men jag går ännu längre, enär jag hemställer, att Kammaren måtte densamma afslå. Anledningen till denna framställning, är, såvidt jag kunnat sluta af hvad som blifvit anfördt, den fruktan, att stuterierna skulle, genom försäljningen af ädlare hästar, åstadkomma en tryckning på priset å de hästar, hvilka enskilde personer skulle kunna uppföda och utbjuda i marknaden. Men man glömmar, att stuterierna just äro orsaken till hästafvelns förbättrande, och att, då de detta varit, det är klart, att ju längre deras verksamhet fortfar, desto bättre och användbarare skola de hästar vara, som på de enskildes gårdar kunna produceras. De hingstar, hvilka från stuterierna utsändas, hafva blifvit mycket anlitade, och det har icke varit förenadt med svårigheter att placera dem. Att stuterierna i allmänhet äro dyra, om man tager i betraktande de hästar, som på stuterierna kunna säljas, faller af sig sjelf. Först och främst äro hingstarna vid inköpet dyra och deras varaktighet är ej stor. Dessutom måste stuterierna hålla en stor attiralj för hästafvelns förkofran; der måste finnas en mängd personer för att sköta dessa djur. Men oaktadt de verkligen stora kostnader, som med stuterier äro förenade, vet jag intet land, som icke eger dessa inrättningar. Skrifvelseförslaget åsyftar visserligen icke att få stuterierna indragna, men man vill se till, om det icke vore möjligt att få hästar af annan race. Det sätt, hvarpå stuterierna vid Flyinge och Ottenby hittills blifvit skötta, lemnar emellertid intet öfrigt att önska. Vid Strömsholm hafva visserligen varit mindre fördelaktiga förhållanden under sednare tider, men dessa hafva föranledts af särskilda omständigheter. Man har der velat åvägabringa en annan race än förut, och detta har icke lyckats särdeles väl. Ett sådant missförhållande kan dock ändras, utan att någon särskild skrifvelse från Riksdagen behöfver aflåtas. Rikets Ständers Revisorer hafva ej haft skäl att anmärka

något emot stuteriernas förvaltning, utan varit nöjde dermed; och då synes icke heller någon giltig anledning förefinnas att begära en undersökning. Det är ganska riktigt af Grefve Hamilton påpekadt det egna deri, att, om man vill nedsätta en komité, man skall behöfva uttrycka, att den skulle bestå af andra än kavallerister. Ett sådant uttryck skulle förutsätta, att man icke vågade hoppas, det kavalleriofficerare skulle behandla saken på ett sätt, som öfverensstämde med sakens intresse. Men jag för min del anser mig ej böra ingå i ytterligare granskning af ordalagen i den föreslagna skrifvelsen, enär jag är af den åsigt, att den icke bör bifallas. Jag tror, att man, för att aflåta en skrifvelse, bör hafva bättre och andra skäl dertill än motionärens af Utskottet gillade.

På grund af hvad jag anfört får jag anhålla om afslag å denna punkt.

Friherre von Essen: Om hästafveln erkännes såsom en vigtig näringsgren, måste man också medgifva, att stuteriväsendets ordnande är en vigtig fråga. Anspråket på goda afvelsdjur stegras i samma mån, som hästkulturen går framåt. Jag vill dock ingalunda påstå, att ett större antal hästar bör födas på stuterierna, derföre att hästkulturen stigit, utan endast att kvaliteten af hästar borde förbättras; kvantiteten kunde deremot gerna nedsättas. Jag ber att få förklara detta uttryck på det sätt, att stuterierna, i stället för att såsom hittills hafva lagt an på att uppföda hästar, hufvudsakligen remonter till våra kavalleri- och artilleriregementen, borde förse landet med lämpliga afvelsdjur, synnerligast som den enskilda företagsamheten villigt besörjer anskaffande af remonter till kavalleriet och artilleriet. Jag ber att med några få siffror få styrka min uppgift, att stuterierna hittills hufvudsakligen lagt an på uppfödande af remonter. Vid Ottenby till exempel hafva af de hästar, som under nio år der blifvit försålde, 67 gått till hofstallet, 125 till kavalleriet och artilleriet, 37 till beskällare och 39 till enskilde. Vid Strömsholm hafva under tolf år 52 gått till hofstallet, 100 till kavalleriet och artilleriet, 5 till beskällare och 67 till enskilde. Dessa siffror, såsom hemtade från enskild källa, äro möjligen icke fullt exakta, men de torde slå fel endast på en eller annan häst. Det visar sig deraf, att från dessa stuterier det största antalet hästar gått till remonter. Då nu Staten på dessa stuterier gör så stora uppoffringar, så torde det vara skäl tillse, att stuterierna uppfylla det med dem afsedda ändamålet. Att beräkna kostnaden för hvarje ungt djur, som på stuterierna uppfödes, är svårt, men jag har likväl försökt göra en kalkyl, som Kammarern benäget torde åhöra. Taxeringsvärdena å samtliga stuterierna utgöra, enligt Kongl. Maj:ts uppgift på värdet af Statens egendom, 1.593.320 R:dr. Jag har hört, att de låra vara mycket lågt taxerade. Om vi beräkna det sammanlagda taxeringsvärdet i rundt tal till 1.500.000 R:dr. så är det åtminstone icke för högt, och då hafva vi, efter beräkning af 5 procent, en årlig inkomst af 75.000 R:dr. Statsanslaget, som årligen lemnas, utgör 50.000 R:dr. Stuteriernas årliga inkomst från Statsverket utgör således 125.000 R:dr. Enligt Rikets Ständers Revisorers år 1864 afgifna berättelse befinnos då vid de särskilda stuterierna tillsammans 91 beskällare och 61 unga hästar, hvilka sednare såldes till ett medel-

pris af 609 R:dr. Om man nu först ser på underhållet för dessa 91 hingstar och beräknar det till 300 R:dr per år, förutom ingående språngafgiften hvarför de kunna utackorderas, så uppgår det i rundt tal till 27,000 R:dr. Återstå 98,000 R:dr af inkomsterna från Statsverket. Om, såsom år 1864, 61 ungdjur årligen kunna utgå, blir Statens kostnad att uppföda desse 1,623 R:dr. Drages härifrån det medelpris, som 1864 erhöles, eller förutnämnde 609 R:dr, så uppoffrar Staten för hvarje djur 1,014 R:dr. Det är ingalunda min mening att påstå, det denna summa är den bestämda kostnaden; men jag anser mig böra nämna, att den är lägre än hvad andra förut beräknat. Icke heller vill jag bevisa, att en dålig hushållning eger rum vid stuterierna, eller att den kostnad, Staten offrar för uppfödande af dessa djur är för stor, utan jag vill endast påpeka, att, då Staten gör så stora uppoffringar, det är nödvändigt tillse, att ändamålet vinnes; samt att, då den enskilda företagsamheten är beredd att lemna remonter till kavalleriet och artilleriet, det är öfverflödigt, att stuterierna hufvudsakligen lägga an på att uppföda sådana. Jag påstår ej, att stuterierna endast skola producera afvelsdjur, enär detta icke är tänkbart; men jag önskar, att detta må blifva deras *hufvudsakliga* ändamål. Frågan om en ändamålsenligare organisation af stuterierna har varit föremål för föregående Riksdagars behandling men blifvit lemnad utan uppmärksamhet, likasom Revisorernes emot denna organisation framställda anmärkningar. Jag är ej i tillfälle att bedöma anledningen härtill; men jag vet, att i de provinser, der hästafveln gått framåt, såsom Skåne och Westergötland, behofvet att allvarligen taga i tu med denna fråga gjort sig gällande. Stuterierna hafva visserligen bidragit ganska mycket till hästafvelns förbättrande, men Staten har under sednare tider icke varit i tillfälle att förse de enskilde med sådana djur, som desse önskat. Dessa hafva derföre mest från såväl Hannover som England förskaffa sig lämpliga afvelsdjur, hvilket förorsakat de enskilde uppoffringar, hvilka ålegat Staten. Ty att förskaffa afvelsdjur tillkommer Staten, icke de enskilde. Uti sjelfva organisationen af Stuteri-öfverstyrelsen ligger enligt min tanke grunden till den för landets hästafvel skadliga omständighet att racer så ofta förändras och att en gång antagna systemer plötsligt öfvergifvas. Denna styrelse utgöres nemligen endast af chefen — och vid ombyte af denna plats kan man med skäl befara tillämpningen af nya åsigtter, ehuru ett af företrädarne antaget system ej hunnit bära frukt.

För att förekomma ständiga förändringar af racer finnes i andra länder en kommission af personer vid styrelsens sida, hvilka, i afseende på sådana förändringar, gå till handa med råd. Dessa äro icke aflönade, och jag är fullkomligt förvissad, att äfven i vårt land många finnas, som, af intresse för saken, skulle kostnadsfritt tillhandagå med erfordrerliga råd i detta fall; och härigenom skulle landet erhålla stora garantier, som det nu saknar. Jag har nysst förut sagt och jag upprepar nu, att jag icke vill framställa något klander emot de särskilda stuteriernas hushållning; det är ordnandet af det hela, jag klandrar. Den förste talaren satte i fråga, huruvida det vore lämpligt, att en komité för denna fråga nedsattes; och jag tror mig nu hafva ådagalagt icke blott lämpligheten, utan nödvändigheten häraf. Samme talare anmärkte, att det icke vore lämpligt påpeka, huru komitéen borde vara

sammansatt. Då jag i det föregående tagit mig friheten nämna, att stuterierna icke såsom hittills hufvudsakligen böra afse remonter uppfödande, så tror jag, att den meningen »äfven utom kavalleriyrket» lämpligen bör kvarstå, enär jag anser, att hela landets och icke endast kavalleriets intresse bör i detta fallet afses. Den andre talaren har sagt, att Flyinge och Ottenby, men ej Strömsholm, uppfyllt hvad man af ett stuteri egde rätt att vänta. Derom vill jag ej inlåta mig i svaromål; och jag vill icke heller vidare utveckla mina åsikter i detta ämne, enär jag tror, att det skulle intressera få af Kammarens ledamöter men trötta många.

På de af mig nu anförda skäl får jag yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Grefve Cronstedt: För min del har jag ej af de motiver, Utskottet lagt till grund för sitt tillstyrkande i denna punkt, kunnat öfvertygas om behöfligheten af en underdänig skrivelse till Kongl. Maj:t i detta ämne. Jag är visserligen icke särdeles bevandrad i stuteriväsendet, men jag har icke funnit några skäl vara anförda för det påståendet, som blifvit gjordt, att de Svenska stuterierna, såsom Utskottet säger, för närvarande mera afse uppfödande af remonter för kavalleriets och enskildes behof än hästafvelns förbättrande. Remonters uppfödande borde, enligt Utskottets åsigt, öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten, och stuterierna ej gå denna företagsamhet i vägen. Detta synes vara Utskottets hufvudsakliga skäl, det är också det första. Jag bekänner, att oaktadt jag bor i närheten af ett stuteri, som eger ett ganska stort hästantal, så har jag ej hört någon klagan deröfver, att stuteriet skulle, genom försäljning af hästar, gått den enskilda företagsamheten i vägen. Tvärtom har belåtenheten varit allmän öfver den tillgång på beskällare, som funnits å stuteriet, till hästafvelns förbättrande. Icke kan man såsom en brist i stuteriernas organisation anmärka det förhållande, att jemte hingstfölen äfven födas stoföl; jag tror icke att någon method är bekant att afhjelpa den saken. Nåväl, de der stofölen måste naturligtvis säljas, för så vidt de icke erfordras för stuteriets eget behof. Nu upplyser Revisorernes berättelse för år 1865, att nämnda år vid Strömsholm försålts 28, vid Ottenby 24 och vid Flyinge 13, summa 65 hästar, under loppet af ett år; och man kan väl ej påstå, att genom försäljningen af detta obetydliga antal hästar stuterierna gått den enskilda företagsamheten i vägen. Jag har visserligen af en talare här till venster hört andra siffror nämnas, men jag håller mig till Revisorernes berättelse. Jag har sjelf sysselsatt mig med uppfödande af hästar och min enskilda företagsamhet har haft ett godt handtag af stuteriets närhet. Jag saknar sålunda helt och hållet något på faktiska förhållanden grundadt skäl för den dom, som Utskottet uttalat öfver stuteriväsendet, nemligen att detta för närvarande skulle vara illa ordnad, och till dess jag blir med kraftigare skäl öfvertygad härom, så måste jag anse en underdänig skrivelse i ämnet och ännu mera en komité för frågans utredning öfverflödig. Det må nu vara, att stuterierna äro dyra och att de som bo långt från sådana anstalter äro inskränkta till den enskilda företagsamheten, men icke desto mindre är stuteriernas gagn till hästafvelns förbättrande obestridligt. Atminstone har Strömsholms stu-

teri befrämjat hästafveln vida omkring, och vid våra landtbruksmöten hafva hästar, fallna af hingstar från Strömsholm, ofta vunnit pris, och icke minst sådana som blifvit af alluogen uppfödda. Utskottets andra skäl är den klagan, som skulle hafva blifvit förd öfver svårigheten att få köpa ädlare afvelsdjur af konstanta racer. Om med sådana ädlare afvelsdjur menas kapplöpare och lyxhästar, så får jag säga, att afhjelpande af en sådan klagan bör med mera skäl öfverlätas åt den enskilda företagsamheten.

Jag anhåller om proposition på afslag å denna punkt.

Herr Tornerhjelm: Den siste talaren sade sig icke ega stor kännedom i stuteriväsendet, men hans anförande gaf åtminstone anledning antaga, att han deri var ganska hemmastadd. Jag vill likväl ingalunda derföre medgifva honom hafva rätt uti påståendet, att den af Stats-Utskottet föreslagna skrifvelsen vore öfverflödig. I likhet med honom anser jag visserligen, att det icke kan anmärkas såsom ett fel i organisationen af stuterierna, om dessa icke alltid producera hingstar utan någon gång stoföl; men detta har icke heller blifvit anfördt såsom skäl för skrifvelsen. Utskottet har, såsom mig synes, anført rigtiga, men icke vidlyftiga motiver för sitt förslag. Utskottet har icke uttalat något klander öfver de stora kostnader, Staten för stuterierna få vidkännas; det har endast begärt att en komité skulle nedsättas för att utarbeta förslag till stuteriväsendets bättre ordnande. Denna begäran synes mig så beskedlig, så billig och så enkel, att jag sannerligen icke kunnat föreställa mig, att inom denna ärade Kammare någon röst skulle höjt sig deremot. Det har redan blifvit sagdt och jag erkänner rigtigheten deraf, att stuteriernas ändamål icke bör vara att uppföda remonter utan afvelsdjur; och om stuterierna motsvara det med dem afsedda ändamålet, så finnes intet skäl att klandra de stora kostnader, Staten åt dem offrar. Men om, såsom hittills, stuterierna lägga an på att uppföda och för 400 R:dr sälja remonter, hvilka kostat Staten i uppfödande omkring 2.000 R:dr för hvarje, så, och om man äfven icke vill uttala ett bestämdt klander härför emot stuteristyrelserna — jag vill åtminstone icke uttala ett sådant klander, ty stuteristyrelserna bestå, liksom andra styrelser, af menniskor — kan man dock icke underlåta att önska, det organisationen måtte blifva förändrad och förbättrad. En sådan förbättrad organisation har Utskottet afsett, då det föreslagit, att en komité skulle nedsättas; och då jag icke hört några skäl, som kunna rubba min öfvertygelse om behovet af detta förslag, hvilket har afseende på en ganska väsendtlig del af vårt lands ekonomi, nemligen hästafveln, finner jag mig föranlåten yrka bifall till Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Friherre Beck-Friis: Att jag med min röst har bidragit till det förslag, Utskottet i denna punkt framställt, har föranledts deraf, att då största delen af de stuterierna Flyinge och Strömsholm tillhörande hemman och lägenheter skola åren 1870 och 1871 antingen åter utarrenderas eller till stuteriernas direkta disposition bibehållas, så är tidpunkten nu inne att taga i betraktande, huru härmed skall förfaras, och om härmed icke så stora tillgångar kunna beredas, att stuterierna med dem kunna uppehållas, utan att Statsverket behöfver vidare betungas.

På dessa och för öfrigt de af Friherre von Essen anförda skäl får jag yrka bifall till Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Herr Storckenfelt: På de af Friherre von Essen anförda skäl får jag tillstyrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit, men då det är sannolikt att chefen för ett af stuterierna snart kommer att afgå från denna sin befattning, och då det torde vara nyttigt att, vid förestående förändringar af stuteriernas organisation, icke vara bunden af fullmagter, får jag anhålla om proposition på Utskottets förslag med följande tillägg: »samt att emellertid, vid inträffande ledigheter i chefsbefattningarne, tillsättningarne måtte ske på förordnanden».

Herr Montgomery-Cederhjelm: I denna sak finnas lika många åsikter, som det finnes hästar. En person har egt en ridhäst från Flyinge, och den anser han för den bästa; en annan har haft en god häst från Strömsholm, och den anser han vara bäst. Jag framställer här de åsikter, som jag ofta fått höra och som säkert de flesta af Er, mine Herrar, hört. Sedermera komma landbrukare, som icke varit så förnäma, att de egt någon ridhäst, och de kunna ej begripa, att icke hästarne vid stuterierna äro afsedda uteslutande för landbruket. Så kommer någon, som varit i besittning af en Norsk häst, och icke kan fatta att på stuterierna icke produceras hästar af den Norska racen. När nu åsigheterna äro så olika, så tror jag för min del, att det skall lugna sinnena, om man bifaller förslaget om en komité's nedsättande; och att det vore särdeles önskligt, om denna komité, som, enligt Utskottets hemställan, skall bestå af sakkunnige män, lyckades uppgöra ett förslag, om hvilket alla kunde förena sig. Jag anser likväl, att Utskottet, i den föreslagna skrifvelsen, gått för långt i specialiteter, och har derföre inom Utskottet icke kunnat dela åsigheterna, att förslaget borde vara sådant som Utskottet framställt. Enligt min åsigt är det alldeles tillräckligt, om skrifvelsen innehåller: »det Kongl. Maj:t täcktes låta tillsätta en komité af sakkunnige män, äfven utom kavalleriyrket, med uppdrag att utarbeta förslag till stuteriväsendets bättre ordnande». Om denna komité består af sakkunnige personer, så taga de nog i betraktande alla frågor, som erfordras. Det är en fördel i allmänhet, att man i skrivelser ej går för mycket in i detalj.

Jag anhåller, att Herr Grefven och Talmannen behagade framställa proposition på det förslag till skrivelse, jag nyss hade äran göra.

Friherre von Essen: Då en föregående talare påstått, att de siffror, som jag anført, ej voro rigtiga, ber jag att få anmärka, att han hemtat sina uppgifter från Rikets Ständers Revisorers berättelse för år 1865, jag åter mina från Rikets Ständers Revisorers berättelse för år 1864, och att det vid sådant förhållande är säkert att vi hafva rätt båda två.

Samme värde talare anförde, att han ej kunde fatta, huru det skulle vara möjligt för stuterierna, att genom försäljning af remonter tråda i vägen för den enskilda företagsamheten. Det är nu visserligen sannt, att under år 1864 blott 61 unghästar såldes från stuterierna, och att af dessa blott hälften uppköptes till remonter vid kavalleri- och artillerirege-

mentena. Detta antal är väl i och för sig ej betydligt; men det har dock på den enskilda företagsamheten haft det inflytande, att privata hästuppfödare fått sälja trettio remonter mindre, än om de ej haft att täfla med Staten.

Hvad beträffar det af Herr Storckenfelt föreslagna tillägg till ifrågasvarande skrifvelse, att nemligen stuterichespaltserna skulle i mån af de nuvarande innehafvarnes afgång tillsättas endast på förordnande, så anser äfven jag, att det vore önskligt om så skedde. Jag tror likväl, att ett sådant tillägg skulle vara mindre behöfligt; ty om den föreslagna komitéen kommer till stånd, läser Kongl. Maj:t ej underlåta, att, till dess frågan om stuterierna blifvit definitivt afgjord, tillsätta stutericheferne endast på förordnande.

Hvad slutligen angår den siste värde talarens yttrande, så kan jag, på grund af hvad jag för en stund sedan hade äran anföra, ej annat än afstyrka, att den föreslagna skrifvelsen afkortas. Det är visserligen alltid en olägenhet, om underdåniga skrifvelser äro långa; men då, å andra sidan, den här föreslagna måste antagas icke innehålla annat, än sådant som uttrycker Kammarens bestämda åsigt i saken, samt det är af öfvervägande vikt, att Regeringen och den blifvande komitéen få kännedom om denna åsigt, anser jag att någon uteslutning hvarken kan eller bör företagas. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets Betänkande.

Grefve af Ugglas: Jag har ej inom Utskottet varit af fullkomligt samma åsigt som den majoritet, hvilken afgjorde Utskottets beslut, och detta synnerligast i afseende å de föreskrifter, som majoriteten velat meddela åt de blifvande komitéledamöterna. Jag anser i likhet med en föregående värd talare, att dessa föreskrifter böra till största delen ur den underdåniga skrifvelsen utgå.

Här har under diskussionen angående denna fråga blifvit yttradt, att hvarje häst, som från stuterierna försålles, skulle kosta Staten i medeltal 2,000 R:dr. Jag har äfven i Utskottet hört dylika beräkningar framdragas. Man har härvid upptagit räntan å kapitalvärdet af stuteriernas fasta egendom, denna sistnämnda dock blott approximativt beräknad, samt dertill lagt de särskilda utgifterna för stuteriernas vidmagthållande. Om man nu fördelar dessa summor på antalet af årligen försålda djur, så kommer man visserligen till en ganska betydlig siffra; men man glömmar vid denna beräkning alla de djur, som finnas kvar vid stuterierna och alla de djur, hvilka som beskällare gått ut till landet. Dessa måste väl ändock böra tagas med i beräkningen, synnerligast som de vanligtvis hafva större värde än de försålda djuren.

Hvad nu den stora ekonomiska fördelen beträffar, som skulle vinnas genom ett annat sätt att förvalta stuterierna och genom underhållet af ett mindre antal hästar, så får jag påminna om en sak, som hvar och en, som befattat sig med uppfödandet af ädlare hästar har sig väl bekant, nemligen att äfven vid ett stuteri, som hufvudsakligen lägger an på frambringande af racedjur, blifva dock, huru omsorgsfullt kroaseringarne än bedrifvas, det minsta antalet fullkomliga racedjur. När så är förhållandet, kan väl meningen ej vara att sticka ihjäl de öfriga, utan man måste naturligtvis försälja dem. Härigenom vinnes en

rätt betydlig inkomst. Vi behöfva blott i detta afseende taga Ottenby till exempel, så finna vi, att det varit hufvudsakligen på försäljning af remonter jemte den inkomst, som den siste chefen vetat att draga af jorden vid egendomen. Någon ekonomisk fördel af den föreslagna förändringen tror jag således ej står att vinna.

Den hufvudsakligaste anmärkningen som jag har att framställa mot Utskottets förslag är den, att man deri af de föreslagne komiterade begär en åtgärd, som det är för dem omöjligt att vidtaga, nemligen den att de skola afgöra hvilka racer, som skola vid stuterierna bibehållas. Utskottet medgifver dock sjelf uti motiverna till Betänkandet, att vi ej mera ega några konstanta racer vid våra stuterier. Och så är verkligen förhållandet. Vi hafva haft bestämda racer, hvilka säkerligen hafva haft sina fel, men också sina stora förtjenster. Bland dem var den vid Strömsholm befintliga gamla Spanska eller s. k. godsvensracen. Man har försökt att förbättra dessa racer genom olika kroaseringar, och man har ej lyckats bättre, än att man förstört eller utplånat dem, utan att man ens bibehållit ett enda par af ren äkta gammal race för att fortplanta densamma. Då förhållandet är sådant, kan man väl ej skäligen tala om racer som skola vidmagthållas, då dessa racer i sjelfva verket icke finnas. På sednaste tiden hafva visserligen försök att ånyo uppbringa afveln blifvit gjorda genom uppköpande af dels Engelska fullblodshästar, dels Arabiska hästar. Dessa nyköpta hästar hafva visserligen kostat mycket, men då man besinnar huru höga prisen äro på verkliga race-djur, kan man knappast hoppas ens, att dessa djur skola vara nog goda för att åstadkomma en fullt tillfredsställande afvel. Och om de än förmå det, så kan denna afvel ej bildas annat än småningom och under en konsekvent tillämpning af bestämda principer.

På grund af hvad jag sålunda anfört anser jag det vara af behovet påkalladt, att bredvid stuteristyrelsen sättes en kommission af sakkunnige personer, hvilken småningom och endast i mån af ledamöters afgång förändras, och hos hvilken man sålunda kan påräkna permanens både i åsigter och handlingssätt, och hållning och plan i de försök som anställas. Jag biträder derföre också gerna det yrkande som här blifvit framställt om aflåtande af en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Men af skäl, som jag redan haft äran nämna, vill jag ej, att denna skrifvelse skall hafva den lydelse, som Stats-Utskottet föreslagit. Jag vill nemligen derur utesluta allt som rör den ifrågasatta förändringen af hästarnes antal, äfvensom hvad deri blifvit nämnt om vidmagthållande af vissa racer: och jag får derföre föreslå, att Kammaren ville för sin del fatta följande beslut, nemligen: »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes tillsätta en komité af sakkunnige män, äfven utom kavalleriyrket, med uppdrag att utarbета förslag till stuteriväsendets bättre ordnande och dervid taga i betraktande lämpligaste sättet att för framtiden afgöra frågor rörande raceförändring samt hvilka förändringar i afseende å stuteriernas ekonomiska och administrativa ordnande i öfrigt kunna vara påkallade af förändrade tidsförhållanden och leda till besparing i kostnaderna.»

Herr Wærn: Jag hemställer till Kammaren, huruvida det kan vara

skäl att, då man beslutar att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, göra denna skrifvelse så kort och så betydelselös som möjligt. Är det ej bra mycket bättre att säga rent ut hvad man vill och tydligt angifva de omständigheter, i afseende på hvilka man vill hafva en undersökning verkställd? Man vill ur den föreslagna skrifvelsen utesluta frågan derom, huruvida stuteriernas ändamål ej kunde vinnas med ett mindre antal till afvel uteslutande afsedda djur; jag finner dock denna fråga vara af den betydenhet, att den väl torde förtjena en utredning. Man vill vidare utesluta den ifrågasatta hemställan, om hvilka racer vid de olika stuterierna böra vidmagthållas; men kan väl en fråga af större vikt för ett stuteri förekomma än den om den race, som bör vid stuteriet uppfodas? Ju mera en skrifvelse innehåller, ju mera färg den eger, desto bättre motsvarar den sitt ändamål. Och någon fara ligger ej i att öppet uttala sina åsigter härutinnan. Ty hvarken Kongl. Maj:t, ej heller de blifvande komiterade kunna genom ordalagen i Riksdagens skrifvelse anses på något sätt bundne i sina omdömen eller förslag till åtgärder för befrämjande af stuteriernas förkofran.

Jag får derföre påyrka, att Stats-Utskottets förevarande förslag måtte af Kammaren oförändradt bifallas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan utan förändring eller tillägg; dels af Herr Storckenfelt bifall till samma hemställan med följande tillägg: »samt att emellertid vid inträffande ledigheter i chefsbefattningarne tillsättningarna måtte ske på förordnanden»: dels af Herr Montgomery-Cederhjelm, att Utskottets hemställan skulle bifallas med följande förändrade lydelse: »att Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta tillsätta en komité af sakkunnige män, äfven utom kavalleriyrket, med uppdrag att utarbeta förslag till stuteriväsendets bättre ordnande»; dels af Grefve af Ugglas, att Kammaren måtte antaga Herr Montgomery-Cederhjelm's förslag med följande tillägg: »samt dervid taga i betraktande lämpligaste sättet att för framtiden afgöra frågor rörande raceförändring»; och dels slutligen, att Utskottets oftaberörda hemställan måtte afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan utan förändring eller tillägg och, då dervid svarades talrika ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

14:de och 15:de punkterna.

Biföllos.

16:de punkten.

Mom. a.

Herr Bergstedt: Jag borde måhända ej uppehålla Kammaren med ett yttrande angående ifrågavarande punkt; men då frågan här är om

ett särdeles betydligt anslag, och omständigheter i afseende på detsamma förekomma, hvilka väl torde förtjena Kammarens uppmärksamhet, tror jag, att det vore illa, om Kammaren utan all diskussion biföll hvad Utskottet i denna fråga föreslagit. Innan jag går vidare, ber jag dock att få nämna, att jag ej har något annat yrkande att framställa än bifall till Utskottets förslag. Hvad jag åsyftar är endast det, att en accent måtte läggas vid det motiv, som Utskottet åberopat för förslaget, nemligen »att det är af vigt att undervisningsplanen så fort som möjligt blifver ordnad i öfverensstämmelse med skolans egentliga ändamål.» Då detta uttryck jemväl återfinnes i andra momentet af förevarande punkt, har jag, såsom jag redan nämnt, ej något tillägg eller någon ändring att föreslå. Jag anser blott att det ej skulle skada, om någon medlem af Representationen skarpt betonade den vigt, som ligger vid detta motiv. Och jag anhåller fördenskull att detta mitt yttrande måtte få åtfölja protokoll i ämnet till dem som det vederbör.

Det är en känd sak, att Stockholms slöjdskola utträttat mycket godt. Dess historia är verkligen vacker. Den har utgått från en ringa begynnelse; den har verkat till en början inom en ringa krets, men kretsen har vidgats allt mer och mer, skolan har omfattats med allt lifligare intresse, den har växt beständigt och den har, på samma gång den erhållit ett ofantligt deltagande, också erhållit ofantliga anslag. Nu är det blott frågan, om skolan i anda och innehåll verkligen vuxit i samma förhållande som anslagen och inresset för densamma. Riksdagen, som gjort så väsendtliga uppoffringar för denna skola, har i sjelfva verket anspråk på att få höra att densamma utträttat något väsendtligt.

Skolan har nyss flyttat in i det stora hus, för hvilket det har Statens frikostighet att tacka. Antalet elever uppgår i det närmaste till 1,500, eller den siffran, som vid byggnadens uppförande antogs såsom maximum. Dessa elever tillhöra till största delen arbetsklassen; de hafva sjelfmant kommit till skolan för att söka bildning och ej blifvit af föräldrar eller målsmän ditsatta eller tvingade att besöka den. Och bland dessa 1.500 äro ej så få gråhåringar. Dessa omständigheter äro alla sådana som lofva godt för framtiden. Men der finnas äfven andra omständigheter och dessa ej så glädjande att omnämna. Jag fruktar nästan, att det är med denna skola som med hvarje annan inrättning, hvilken från en ringa början kommit sig upp och blifvit, så att säga, excellens, att, sedan den öfvervunnit de första materiela svårigheterna, den derefter allt för mycket lägger an på blott materiel förkofran. Skolan har fått ett präktigt palats. Mätte bara ej undervisningen komma att känna sig husvill derinom.

Sedan skolan flyttade in i det nya huset hafva grava anmärkningar mot ordningen inom densamma blifvit framställda. Eleverna ega derinom ej fred för sin egendom. Man stjäl såsom korpar inom dessa fridlysta murar. Under de $1\frac{1}{2}$ nära 2 månader, som skolan varit inrymd i sin nya lokal, hafva otaliga stölder der blifvit begångna, jag vågar ej säga antalet, men jag är rädd att det ej stadnar vid 40 eller 50. Det är eleverna, som i första hand plundrats på sina ytterplagg, men oturen har drabbat äfven skolans lärare. Fattige arbetare hafva på detta sätt blifvit af med den enda rock, i hvilken de kunde infinna sig i skolan. Anmälas dylika små tilldragelser för Herrar vaktmästare, så förklara

dessa Herrar att bland en sådan mängd besökande af de efter deras förmenande minst respektabla rang- och samhällsklasserna vore det omöjligt att vänta någon aktning för andras tillhörigheter. Göres anmälan hos styrelsen, blir den visserligen litet perplex, och gör i sin ordning anmälan hos polisen, hvarmed saken naturligen är till ända. Jag vet, att denna omständighet gått skolans nitiske och samvetsgranne styresman djupt till hjertat, och att han försökt att återbringa ordning i detta afseende, men utan att ännu hafva lyckats. Af en institution med anslag om 100,000 R:dr, i fall man räknar ränta på byggnadskapitalet, och som aflönar två portvakter, några ordinarie vaktmästare och dessutom ej mindre än 12 s. k. ordningsmän, de sednare med en kostnad af 4,000 R:dr, begär man verkligen att ordningen skall hållas bättre vid magt än som hittills varit fallet.

Jag kommer nu till undervisningen. Den bestrides af, som jag tror, några och sjuttio lärare och är utan tvifvel ganska svår att ordna. Att den dock skall komma att bli väl ordnad, derom är jag öfvertygad, men hittills har den lemnat åtskilligt öfrigt att önska. Eleverna indelas efter de för dem bekvämaste lärotimmar och efter läroämnenas beskaffenhet i olika grupper. Nu har det händt, att fattige handverks-gossar, hvilka anmält sig för att å vissa timmar åtnjuta undervisning i t. ex. linear-teckning och geometri, och derföre inskrifvit sig i gruppen N:o 3, samt erlagt den för undervisningen stadgade afgift af 2 R:dr, hafva, då de i tillit derpå, att, sedan afgiften blifvit betalad, de äfven skulle få åtnjuta undervisningen, infunnit sig i skolan på de bestämda tiderna, blifvit afspisade med det svaret, att gruppen N:o 3 ännu ej var färdigbildad och att de derföre måste vänta tills detta skett. Men gruppen N:o 3 har *ännu ej* blifvit bildad, och desse fattige gossar hafva tid efter annan fått infinna sig i skolan för att hvarje gång mötas med samma förklaring. Det är visserligen att hoppas, att denna grupp skall blifva bildad innan läseterminen afslutas, men det dröjsmål i erhållande af undervisning, för hvilket de nyssnämnde handverkslärlingarne varit utsatte, torde verka hvarken uppmuntrande för dem sjelfva eller rekommenderande för skolan.

Ett annat fel i ordningen för undervisningen ligger deri, att undervisningen i linearteckning blifvit väsendtligen inskränkt. Denna undervisning har förr blifvit företrädesvis sökt af handverkare, och den har också en märkvärdig och ytterst helsosam förmåga att göra ögat skarpt och handen säker. Jag har i detta afseende haft tillfälle att se de mest förvånande resultatet af en jemförelsevis kort undervisningstid. Också ansågs denna del af undervisningen förr vara en af de viktigaste inom skolan och deråt egnades 12—16 timmar i veckan. Nu har den blifvit inskränkt så, att deråt ej egnas inom någon grupp mer än tre timmar i veckan. Jag tviflar mycket att denna förändring skall lända skolan till fromma.

Skolan tyckes vidare hafva tagit sig ett visst herrskapskick, sedan den flyttat in i sitt stora palats. Vi veta tyvärr alla, att det blott allt för ofta händer hos oss, att då de arbetande klasserna lyckats förvärfva något mera än som åtgår till fyllande af behofven för dagen, vilja de ej gerna uppfostra sina barn till simpla yrkesidkare utan de vilja gifva dem en herrskapsuppfostran. Till en sådan hör också att barnen skola hafva — jag ber om förlåtelse för det grofva uttrycket — nosat på de

levande språken. Någon grundlig bildning deri afses ej; det är ej meningen att de skola kunna obehindradt läsa en bok på ett främmande språk, utan blott att de skola kunna säga: »jag har läst Tyska, jag Engelska, jag Fransyska», o. s. v. Föräldrarna tro, att de på detta sätt liksom uppflytta barnen i en högre klass. Till en sådan undervisning har nu skolan räckt en hjälpsam hand. Der meddelas undervisning i främmande språk, ganska ordentligt, tror jag gerna, och på ett sådant sätt, att om kurserna fullt genomgås, förutsatt att de blifvit rätta nordnade, eleven lär sig på de främmande språken läsa en bok i sitt yrke. ty om annan språkundervisning bör aldrig blifva fråga i en slöjdskola. Men nu har denna språkundervisning tagit alldeles för stora dimensioner. Den ingår nu såsom ett af de hufvudsakliga föremålen för undervisningen och har dragit till sig en stor massa lärjungar. Den har förr blifvit betraktad och bör utan tvifvel ej heller hädanefter betraktas anorlunda än såsom en belöning åt de lärjungar, som i de verkliga ämnena utmärkt sig för särdeles stora framsteg, men bör ingalunda användas att med konst framkalla herrskapspretentioner.

Detta är hvad jag hufvudsakligen haft att anföra angående Stockholms slöjdskola, samt ordningen derinom och planen för dess verksamhet. Af hvad jag yttrat torde framgå, att en revision af denna plan torde vara nödvändig. Jag är öfvertygad, att skolans styrelse och föreståndare ej låta i nit och sträfvan för skolans bästa sig öfverträffas af någon. Men jag tror att någon vägledning i sättet för målets vinnande är högeligen af nöden. Jag önskar derföre endast, att Kongl. Maj:t ville till befrämjande af skolans vidare utveckling utse några fullt kompetenta personer, bättre få än många, som kunde gifva styrelsen erforderlig hjälp och ledning vid organisationsarbetet; och då en sådan åtgärd kan anses innefattas i den anhållan, som Utskottet i denna punkt formulerat, vill jag, såsom jag redan nämnt, ej påyrka någon förändring i Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

Mom. b.

Bifölls.

17:de punkten:

Mom. a.

Herr Ekman, Carl: Då Stats-Utskottet i en af de föregående punkterna, hvilken redan blifvit af Kammaren bifallen, föreslagit, att det anslag, som Kongl. Maj:t begärt för Teknologiska institutet, skulle fortfarande liksom hittills endast provisoriskt i Riks-staten uppföras, derföre att en motion vid denna riksdag blifvit väckt, hvilken afser att hos Kongl. Maj:t anhålla om tillsättande af en komité för afgifvande af förslag derom, att samtliga tekniska läroanstalter i riket äfvensom slöjdskolor och läroverkstäder borde, för att bättre motsvara sitt ändamål, organiseras

organiseras på ett mera tidsenligt sätt, så kan jag ej finna annat, än att Utskottet hade af samma skäl, som föranledt Utskottet att afstyrka uppförandet af Teknologiska institutets anslag å ordinarie stat, bort afstyrka bifall till förevarande punkt. Jag får därför yrka att densamma måtte afslås och frågan om anslag till väfskolan i Borås lemnas beroende af den utredning och det Riksdagens beslut, hvartill Friherre Focks motion kan föranleda.

Grefve Sparre, Eric: Till en början ber jag, att med anledning af den siste värde talarens yttrande få erinra, att, på sätt han sjelf angifvit, det moment i Stats-Utskottets Betänkande, som han åberopat, handlar om Teknologiska institutet i Stockholm, och följaktligen ej torde ega någon tillämplighet på väfskolan i Borås.

Hvad särskildt denna skola angår, ber jag att få något redogöra för dess grunder och för tillkomsten af förslaget till anslag åt densamma. Den under de sista åren minskade väfnadsindustrin inom Elfsborgs län har derstädes framkallat allvarliga bekymmer. Det är temligen uppenbart, att med maskinväfnaden: större utveckling skall handväfnadsindustrin alltmera försvinna. Man kan ej tänka på, att längre för hand tillverka sådana väfnader, som lättare och för billigare pris kunna tillverkas på maskin. Den befolkning, som hittills sysselsatt sig med denna husslöjd, uppgår, om jag deri inberäknar alla dem, som deraf haft eu biförtjenst, säkerligen till mer än 50,000 personer. Man kunde ej med liknöjdhet äse, hurusom denna befolkning till följd af nämnda närings aftagande snart skulle blifva brödlös, och det blef därför af den största vigt att söka förskaffa den någon ny utväg till förtjenst. Något annat medel härtill fanns ej än att sprida insigt om sådan väfnad, som ej låter verkställa sig med maskin. Sådan är företrädesvis jacquardväfnaden. Man försökte därför, att i nämnda ort upprätta en skola för bibringande af undervisning om sättet för dylik väfnads uppsättande och tillverkning. Med anledning häraf väckte jag vid förra riksdagen fråga om understöd af statsmedel till en sådan skola, men, ehuru denna framställning af Första Kammaren behjertades, vann den likväl icke Riksdagens bifall. Saken var likväl för allvarlig, för att kunna få lemnas åt sitt öde, och därför har äfven under det sistförflutna året en skola kommit till stånd, der 10 å 12 elever undervisas i jacquardväfnad. Denna skola har hittills åstadkommits genom frivilliga bidrag och med ganska betydliga uppoffringar. Det lyckades visserligen att från en fabrik, som nedlades, anskaffa väfstolar, men stora svårigheter hafva mött för avägabringandet af erforderliga materialer, hvartill betydliga summor ätgå, likasom äfven till förskaffande af mönster och aflönande af lämplige lärare. Med stora uppoffringar har det lyckats att hittills upprätthålla denna skola, men utan statsbidrag kan den omöjliggen bibehållas i längden. Skulle nu väl Representationen hafva hjerta att låta denna skola, hvilken hittills underhållits genom frivilliga bidrag från orten, förfalla blott för upprätthållande af den princip, som den siste värde talaren omnämmt, att nemligen man bör förbida det slutliga ordnandet af de tekniska skolorna, innan något anslag till sådana anstalter beviljas? Jag hoppas att så ej är. Genom de besök, som jag

gjort vid denna skola, är jag i tillfälle att vitsorda, att densamma uträttat ofantligt mycket godt, och jag är öfvertygad att Första Kamraren skall lika litet nu, som vid förra riksdagen, tveka att bevilja anslag till densamma.

Jag yrkar derföre bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet.

Herr Ekman: Jag ber om ursäkt för det att jag åter tager till ordet, men den siste värde talarens yttrande har gifvit mig anledning härtil. Jag vill blott fästa Kamrarens uppmärksamhet derpå, att jag i mitt förra anförande ej yttrade mig emot nyttan eller behovet af en skola, sådan som den här föreslagna. Jag tror tvärtom, att upprättandet af en sådan skola kan blifva af ganska stort gagn. Men en annan fråga är den, huruvida det kan vara skäl, att sådant alltid sker på Statens bekostnad, eller om ej i främsta rummet de af denna husslöjd intresserade böra bekosta den.

Den egentliga orsaken hvarföre jag motsatt mig detta anslag är den, att jag hoppas, att Friherre Focks motion skall komma att förändra till beslut derom, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla om en fullständig utredning af förhållandena med de tekniska inrättningarne i riket. I den plan, som Friherre Fock framlagt, ingår just upprättandet af sådana skolor som den ifrågavarande. Om det nu skulle visa sig, att de tekniska skolor, som redan finnas inrättade, böra i någon mån förändras till sådana skolor som den, hvarom nu är fråga, så kunde man af de anslag, som hittills lemnats till andra tekniska inrättningar, måhända bereda medel till väfskolan i Borås. Denna fråga befinner sig för närvarande i så outredt skick, att jag befarar, det vi måhända vid en kommande riksdag skola ångra, att vi, innan densamma blifvit fullt klar, beviljat anslag, hvilka sedermera befinnas ej motsvara sitt ändamål. Jag anhåller derföre fortfarande om afslag på förevarande punkt.

Herr Lilliehöök: Den ifrågavarande skolan anser jag vara af högst betydlig vigt för en af de fattigaste delarne af vårt land. Man säger ofta, att människor, som ej vilja hjälpa sig sjelfva, kunna ej påräkna hjälp af andra; men innevånarne i denna ort hafva verkligen sökt att för denna skola göra allt som stått i deras förmåga, ehuru denna varit otillräcklig så att de icke fullkomligt lyckats deri.

Här har blifvit yttradt, att de i slöjden intresserade borde framför andra bidraga till ifrågavarande skolas upprätthållande. Genom den kännedom jag har om Elfsborgs län, tror jag mig kunna försäkra, att samtliga de i saken intresserade gjort allt, som kunnat för densamma göras. Kongl. Maj:t har nu af Riksdagen begärt ett anslag till skolan af 4,500 R:dr. Stats-Utskottet har tillstyrkt, att 3,000 R:dr måtte beviljas under förutsättning att landstinget borde deltaga i skolans årliga underhåll med ett belopp af 1,500 R:dr, motsvarande hälften af statsanslaget. Jag är tacksam för hvad Stats-Utskottet gjort; men, mine Herrar, af landstinget i ett län, som till följd af den verksamhet, länets styrelse ådagalagt, redan åsamkat sig en skuld af 150,000 å 170,000 R:dr, torde man svärligen kunna påräkna ytterligare bidrag.

Här har af en värd talare blifvit yttradt, att man borde uppskjuta afgörandet af denna fråga, till dess att rikets samtliga tekniska läroanstalter blifvit ordnade. En sådan åtgärd skulle hafva till följd, att denna skola måste upplösas. Hvert man i sådant fall skulle göra af de vid densamma redan anställde lärarne, vet jag ej. I likhet med Grefve Sparre får jag derföre anhålla, att Kammarern måtte bifalla Kongl. Maj:ts nädiga Proposition i ämnet, så att till skolan anslås dels 4,500 R:dr till första uppsättningen af maskiner och redskap, dels ock 4,500 R:dr till skolans underhåll. Jag tror, att Kammarern bör så mycket heldre bifalla denna begäran, som den derigenom besparar en utgift af flera tusen Riksdaler, hvilken eljest måhända måste utgå såsom understöd till den fattiga befolkningen i en ort, hvars naturliga produkter hufvudsakligen äro ljun och sten.

Herr Wærn: Den fråga, som nu utgör föremål för Kammarerns pröfning, är icke ny, utan diskuterades redan vid förra riksdagen. Den föll då hufvudsakligen, som jag tror, af det skäl, att den blifvit väckt af en enskild motionär. Förslaget kommer nu från Regeringen, men då invänder man emot detsamma, att man bör afbida en ifrågasatt reglering af de tekniska skolorna i riket. Jag ser här bekräftad en sats, som tillföre vid dylikt tillfälle blifvit yttrad, nemligen att ju större kombinationer uppgöras, desto större blifva också hindren. Ty i hvad samband står väl en väfskola i Borås med de tekniska skolorna i riket? Eller är det väl nödvändigt, att för de sednars skull undertrycka den förra? Härtill svarar man, att genom indragning af anslagen till de tekniska skolorna skulle man kunna få medel till den ifrågavarande väfskolan. Om så är, så är ju detta en åtgärd för sig sjelf, som ej står i något synnerligt samband med den sak, som vi nu afhandla. Ty icke kan man väl ifrågasätta, att taga de tekniska skolornas lärare i fysik och kemi och göra dem till lärare i väfning. Här är det fråga om att skaffa mönster och bilda skönhetssinnet hos dem, som egna sig åt jacquardväfnad; men denna sak har alldeles intet sammanhang med de tekniska skolorna och deras ändamål. Om det befinnes, att lärjungarnes antal vid den tekniska skolan i Borås är så ringa att anslaget dertill ej gör afsedd nytta, så må man då ju förr desto heldre indraga denna skola; men en sådan åtgärd kan ej rimligtvis sättas i samband med den föreslagna väfskolan derstädes.

Vi veta alla, att befolkningen i trakten gjort uppoffringar för ävägabringandet af väfskolan, att en framställning af Regeringen om anslag till densamma inkommit, och att Regeringen efter pröfning af frågan funnit den vara af sådan natur, att anslag till samma skola borde beviljas. Om Representationen under sådana förhållanden och sedan allt detta skett skulle ställa saken på framtiden och ej bevilja det sökta anslaget blott derföre, att motion blifvit väckt om utredning af andra och äldre skolor, skulle en sådan åtgärd synas mig vara ett hän mot samma befolkning. Jag erinrar mig från den tid, då jag var kommissarie vid expositionen i London, att man der ansåg skälet, hvarföre Englands väfnadsindustri, som förut ansetts mycket underlägsen Frankrikes, då gjort mycket stora framsteg, så att den väl kunde mäta sig med det sednare landets, vara det, att samma industri genom de slöjd- eller rit-

skolor, som blifvit i England inrättade, erhållit en högre lyftning. Jag hem-täller derföre, huruvida det, sedan en sak befunnits i och för sig god och blifvit vederbörligen utredd, då kan vara skäl, att lägga den åsido, blott derföre att en annan sak ej blifvit till fulla utredd. För min del yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Sparre, Eric: Efter den siste värde talarens yttrande, kan jag inskränka mig till några få ord. Jag vill blott nämna, att, efter mitt förmenande, en omorganisation af de tekniska skolorna bör gå betydligt lättare för sig om man redan på förhand har lyckats åstadkomma en verkligt praktisk slöjdskola. Man går nemligen vid de öfrigas organiserande tillväga med så mycket större säkerhet, om man redan förut haft en annan skola, genom hvilken man kunnat samla erfarenhet. Vi behöfva blott tänka på slöjdskolan i Stockholm och huru den till en början var blott en liten inrättning, under hvars tillväxt man samlat erfarenhet om sättet för dylika inrättningsars organiserande. Här är nu fråga om en liten planta, hvilken dock, såsom jag hoppas, skall växa till och efter sina förhållanden blifva något med Stockholms slöjdskola jemförligt. Jag vill slutligen, med anledning af hvad här blifvit yttradt om Friherre Focks motion, påminna derom, att denna motion afser inrättandet af ej mindre än 46 tekniska skolor, och att det fördenskull torde vara af vigt att, innan man börjar arbetet med dessas organiserande, hafva samlat erfarenhet om sättet och villkoren för dylika skolors verksamhet. Jag förnyar mitt förra yrkande.

Herr Lagerstråle: Till de två siste värde talarnes yttrande ber jag att få foga blott den anmärkningen, att nemligen den ifrågavarande väfskolan redan finnes i inskränktare omfattning organiserad. Såsom af Departements-chefens yttrande till det vid Kongl. Maj:ts Proposition fogade Statsråds-protokoll synes, har densammas början grundat sig på frivilliga tillskott af personer inom orten, hvilka för väfnadsindustriens utveckling intresserat sig; men som emellertid dessa bidrag ej kunna för framtiden påräknas, har Kongl. Maj:t för det löpande året lemnat ett tillskott af 2,000 R:dr till skolans vidmagthållande. Meningen är nu, att denna inrättning skulle utbildas till en fullständig väfskola för hvilket ändamål också det kostnadsförslag blifvit framlagdt, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts Proposition. Skolan står i ett så exceptionellt förhållande till industrien i orten, att någon jemförelse mellan den och de öfriga tekniska skolorna svårligen kan göras. Jag får derföre förena mig med de Herrar, som påyrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Hazelius: Då icke mindre än sju ledamöter af Stats-Utskottet reserverat sig mot Utskottets beslut i förevarande punkt, utan att likväl anföra några skäl för sin reservation, får jag, eftersom samtliga dessa reservanter tillhöra Andra Kammaren, anhålla, att någon af Stats-Utskottets ledamöter i denna Kammar ville redogöra för de skäl, som under diskussionen i Utskottet blifvit af denna minoritet anförda.

Herr Montgomery-Cederhjelms: Till svar på den föregående

talarens fråga får jag meddela, att, såvidt jag minnes, minoriteten inom Utskottet var af den åsigt, att förevarande fråga vore af hufvudsakligen lokalt intresse och att det fördenskull tillhörde kommunen eller lands-tinget, att, utan bidrag af statsmedel, bekosta det begärda understödet. I öfrigt ville samma minoritet ej inslå på den banan, att bevilja bidrag till skolor för något visst ändamål, inskränkt inom en viss ort.

Hvad mig sjelf beträffar, har jag i denna sak tillhört majoriteten och jag anser mig fortfarande böra instämma i Utskottets förslag. Friherre Fock har just i sin motion visat, hurusom väfnadsindustrien i Belgien efter år 1815, då man började att derstädes upprätta väfskolor, varit i beständig tillväxt och hurusom Belgiens exempel blifvit följdt af Österrike och åtskilliga andra länder. Jag är öfvertygad, att den ifrågasatta väfskolan i Borås skall, utom det gagn den måste medföra för orten, äfven blifva af nytta vid våra tekniska skolors reorganisation. Dessa skolor hafva hittills egentligen varit elementarläroverk, i hvilka eleverna sysselsatts med en hel mängd undervisningsämnen, men ej med något egentligt praktiskt arbete. Den här ifrågasatta skolan åter är just ett försök att vid undervisningen förena teori med praktik och kan derföre måhända tjena såsom en förebild vid de öfriga skolornas reformerande. Jag anser den derföre vara väl förtjent af understöd och påyrkar fördenskull bifall till Utskottets förslag.

Herr Beckman: För min del inser jag ej, att frågan om ordnandet af de tekniska läroverken kan lägga något hinder i vägen för beviljandet af ifrågavarande anslag. I afseende på ordnandet af dessa skolor kunna hufvudsakligen två principer göra sig gällande, den ena att de tekniska skolorna skulle blifva en mellanlänk mellan våra nuvarande slöjdskolor och teknologiska institutet, i hvilket fall ändock måste åt dem gifvas ett mera praktiskt syfte, än de nu hafva; den andra att dessa tekniska skolor skulle öfvergå till verkliga slöjdskolor. Hvilken-dera af dessa principer, som än må göra sig gällande, ligger det dock ej någon fara uti, att bevilja ifrågavarande anslag. Det beviljas nemligen blott för år 1869 och kan indragas när som helst, om det befinnes obehöfligt. Härtill kommer ytterligare den omständighet, att vid det föreslagna ordnandet af de tekniska läroverken det torde blifva af den yttersta vikt att ega någon erfarenhet om den verksamhet, som en skola, sådan som den ifrågavarande, skall kunna utöfva. Det har här blifvit anmärkt att ifrågavarande skola skulle egentligen komma blott en ort till godo och derföre böra af denna ort bekostas. Men då denna skola i sjelfva verket måste betraktas endast såsom ett försök, samt det inflytande, som densamma kan komma att utöfva för framtiden på de tekniska skolorna, måste komma hela landet tillgodo, kan jag, som af dessa skolor väntar en lycköbringande framtid för vårt land, ej finna annat, än att understöd till denna försökskola bör af Staten lemnas. Jag får derföre på det varmaste förorda det begärda anslaget.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upplagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemstäl-

lan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. b.

Herr Lilliehöök: Då mitt föregående yttrande afsåg denna punkt, anhåller jag om proposition på bifall till mitt då framställda förslag.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Då jag är intresserad för att ifrågavarande skola må komma till stånd, skulle jag gerna yrka bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition; men då jag betviflar, att densamma kommer att i sin helhet bifallas, vill jag icke gå längre än hvad Utskottet föreslagit och yrkar således bifall till Utskottets Utåtande.

Grefve Sparre, Eric: Det är i sanning hårdt att möjligen af fruktan att förlora allt nödgas gå in på, hvad Utskottet föreslagit. Då landstinget, med afseende å denna slöjd, redan har gjort betydliga uppoffringar och kommer att göra ytterligare sådana, kan man icke begära, att landstinget skall bevilja anslag till denna skola, som är en af Staten anordnad läroanstalt. Redan sistlidet är beslöt landstinget att inom folkskolorna bekosta undervisning i linearteckning och afritning af mönster, på det att allmogen med mera fördel skulle kunna begagna undervisningen vid tekniska elementarskolan i Borås; hvarjemte landstinget anvisade betydliga belopp för befordrandet af slöjdskicklighetens utveckling inom de särskilda orterna i länet. Och då meningen är, att väfskolan i Borås skulle betraktas såsom en centralanstalt, hvarifrån skulle utgå lärare, som i små skolor i orterna skulle utlära åt andra, hvad de i väfskolan inhemtat, är det helt naturligt, att detta icke kan utan anslag från landstinget komma till stånd. Men då en ledamot yttrat, att landshöfdingen i Elfsborgs län bidragit till länets skuldsättning, betviflar jag, att han än en gång ber om anslag för dessa skolor. Jag vill endast till Kammararens behjertande framställa den frågan, huruvida det kan vara billigt, att landstinget redan från början skall deltaga i kostnaderna för årliga underhållet af denna Statens skola. Utan att vara envis, kan jag ej neka, att det förefaller mig hårdt att af landstinget begära ett dylikt bidrag.

Herr Wærn: I anledning af en föregående talares yttrande vill jag fästa uppmärksamhet på, att Utskottet icke tänkt sig, att det ytterligare belopp, som, utom statsbidraget, vore för skolans årliga underhåll erforderligt, skulle utslutande af länets landsting tillskjutas, utan är det genom Utskottets förslag tillfälle lemnadt att äfven genom sammanskott »inom orten» erhålla detta belopp. Man har sagt, att då inrättandet af denna väfskola vore af ett särskildt intresse för befolkningen inom Marks härad samt en stor del af denna befolkning genom arbete förvärfvat sig förmögenhet och den derjemte inser värdet af en dylik skola, borde denna ort hafva bestridt kostnaderna för skolans uppsättning. Jag anser, att då den blifvit befriad från uppsättningen, den åtminstone borde bidraga till kostnaderna för undervisningen. Men då flera ledamöter yttrat sig för denna skola, tycker jag det vara orätt

att sätta frågan på sin spets och antingen vilja hafva allt eller intet. Emellertid vill jag endast nämna, att då fabrikanterna borde vara mest intresserade för att denna skola skulle komma till stånd, då de derigenom skulle kunna erhålla sina arbeten utförda med skicklighet och smak, hvilket åter befordrade varornas afsättning, synes det mig lämpligt, att de ock deltaga något i kostnaderna för skolans årliga underhåll.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Då jag anser, att de förläggare, som komma att draga inkomst af den industri, som utgör föremål för denna skolas undervisning, böra därför lemna något bidrag till skolan, och jag är öfvertygad om, att det är af vikt, att alla yrkesskolor underhållas till någon del af fabriksidkare och handverkare, hvarigenom dessa skolor erhålla bättre tillsyn och ledning, tillstyrker jag bifall till hvad Utskottet i den nu föredragna punkten föreslagit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan, och dels att Kammaren, med afslag å samma hemställan, i hvad den skiljde sig från Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet, skulle bifalla denna proposition, framställde Herr Grefven och Talmannen Proposition på bifall till Utskottets hemställan och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

18:de—22:dra punkterna.

Biföllos.

23:dje punkten.

Herr Bergstedt: Jag tillstyrker bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit, men anser likväl, att orden »vid krigshögskolan» böra utgå, då, i anledning af Herr Friherre Focks i Andra Kammaren väckta och af Herr Storekenfelt i denna Kammarare upptagna motion, fråga uppstått om öfverflyttande af ingeniörelavernas undervisning från krigshögskolan till teknologiska institutet.

Herr Wærn: Ehuru jag icke motsätter mig, hvad den föregående värde talaren med den föreslagna ändringen åsyftat eller att ingeniörelavernes undervisning skulle öfverflyttas från krigshögskolan till teknologiska institutet, anser jag likväl, att man icke för denna sak, hvars pröfning kan uppskjutas till nästa riksdag, bör uppehålla statsregleringen, hvilken måste ordnas, hvarföre jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på bifall till samma hemställan med uteslutande af de i mom. c förekommande or-

den; vid krigshögskolan, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

24:de punkten.

Mom. a.

Herr Lagerstråle: Då vid Utskottets Betänkande finnas åtskilliga reservationer i afseende på denna punkt afgifna, är det antagligt, att en stor del af Utskottets ledamöter icke hyllat den mening, pluraliteten uttalat. Vid sådant förhållande och då en af reservanterne fullständigt utvecklade skälen för afslag å Utskottets Betänkande, behöfver min framställning icke blifva så omfattande, som den eljest borde vara.

Det afgifna Utlåtandet visar, att Utskottet tagit kännedom om det yttrande, som af mig i egenskap af departementschef afgafs inom Andra Kammaran, då den motion, som föranledt detsamma, remitterades till Utskottet. Jag fäste då uppmärksamheten på några omständigheter, som, efter mitt förmenande, göra, att detta anslag till konvojkommissariatet icke är att betrakta lika med de allmänna anslag, som utgöra föremål för statsregleringen. De medel, som utgå till handels- och sjöfartsfonden, härleda sig från exceptionella förhållanden under tiden omkring år 1723, då för handelsns skyddande emot barbareskstaterna afgifter för inkommande och utgående tullpliktiga varor påbjödös. Dessa medel, som under 1700- och 1800-talet vexlat mellan olika belopp, hafva utgjort föremål för Regeringens särskilda beslut, stundom föranledda af framställningar från Representationens sida. Vid 1834—1835 årens riksdag anhöllo dävarande Rikets Ständer, dels att benämningen »konvojafgift», under hvilken rubrik dessa afgifter då utgingo, skulle förändras till benämningen »avgift till handels- och sjöfartsfonden», och dels att afgifterna skulle utgå efter en annan grund än dittills skett. Den skrifvelse, som afgick från Rikets Ständer innehåller i ett af sina hufvudmoment följande: »med anledning häraf och till lättnad för Svenska handeln samt i synnerhet till uppmuntran för export af Svenska produkter, få Rikets Ständer hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet *anhålla*, att konvojafgiften för alla utgående artiklar, så snart Eders Kongl. Maj:ts kungörande af Dess nådiga bifall härtill hinner allmängöras, må helt och hållet upphöra, äfvensom att i stället för den hittills erlagda konvojafgift å inkommande varor, som utgått olika för olika varor, eller med dels fem, dels tio och dels femton procent å tullen, denna afgift hädanefter, under ofvannämnda benämning, måtte, till enhets och enkelhets vinnande, blifva beräknad till tio procent å alla importartiklar». I öfverensstämmelse med den af Rikets Ständer sålunda framställda anhållan utfärdade Kongl. Maj:t i administrativ väg en Kongl. kungörelse i ämnet. Afgifterna utgingo sedermera till handels- och sjöfartsfonden efter den af Ständerna föreslagna grund, till dess Kongl. Maj:t vid 1856—1858 årens riksdag till Rikets Ständer gjorde framställning om afgiftens afskaffande såsom särskild skatttitel. Denna framställning var föranledd af det Betänkande, som för tullfrågans behandling särskildt utsedde komiterade afgifvit, och i hvilket betänkande komiterade

föreslagit, att denna afgift skulle utbytas emot ett bestämdt anslag af tullmedlen, d. v. s. en viss procent af den inkomst, som i tull uppbars. Den af Kongl. Maj:t gjorda framställning bifölls af Rikets Ständer i följande ordalag: »på grund af hvad sålunda blifvit anfördt och Eders Kongl. Maj:ts förslag i öfrigt innehåller, hafva Rikets Ständer i förevarande ämne fattat följande beslut;

att så väl den till tio procent å tullbeloppet för alla inkommande varor bestämda afgift till den så kallade handels- och sjöfartsfonden, som den under benämningen af tolag, efter olika grunder, till städerna nu utgående afgift, må såsom särskilda beskattningstitlar upphöra, *mot godtgörelse* af tullmedlen samt innefattas i den tullsats, som för varors in- eller utförsel genom taxan bestämmes;

att nyssberörda *godtgörelse till handels- och sjöfartsfonden* må af inflytande tullmedel kvartaliter, från och med den tid då nya tulltaxan vidtager, till konvojkommissariatet utbetalas med årligen *minst* 750,000 Riksdaler Riksmünt.

att då tullinkomsterna i brutto öfverstiga 15,000,000 R:dr R:mt, eller det belopp, hvarå den föreslagna minimisumman utgör 5 procent, handels- och sjöfartsfonden skall jemväl på öfverskjutande tullbeloppet *alltid* erhålla 5 procent, så att när brutto-tulluppbörden uppgår till exempel till 15,100,000 R:dr ersättningsanslaget ökas till 755,000 R:dr och så vidare.»

Den uppfattning af frågan, som då hos Rikets Ständer gjorde sig gällande, synes ådagalägga, att Rikets Ständer vid pröfning af Kongl. Maj:ts Proposition ville genom beslut en gång för alla bestämma de grunder, efter hvilka afgiften skulle utgå till handels- och sjöfartsfonden; samt att afsigten icke varit att betrakta bestämmandet af denna afgift såsom en vanlig statsregleringsfråga, helst den underdåniga skrifvelsen icke är affattad i den form, som i sådant afseende vanligen begagnas. Vid sådant förhållande förefaller det mig eget, att Stats-Utskottet kunnat utan någon från Kongl. Maj:t gjord framställning föreslå nedsättning i årsanslaget till handels- och sjöfartsfonden. Detta kan så mycket mera vara föremål för förundran, som Rikets Ständer vid ett sednare tillfälle uttalat den åsigt, att denna fond vore ställd till Kongl. Maj:ts disposition. I anledning af vid 1860 års riksdag väckt fråga om indragning af det fordnä konvojkommissariatet samt öfverflyttandet af dess bestyr med förvaltningen af handels- och sjöfartsfonden till Statskontoret, afläto nemligen Rikets Ständer till Kongl. Maj:t en underdånig skrifvelse, hvari bland annat yttras: »Genom det väckta förslaget åsyftades icke någon sådan åtgärd, som kunde leda till inskränkning i den myndighet, hvilken Kongl. Maj:t egde att öfver handels- och sjöfartsfonden utöfva. Fondens förflyttning till Statskontoret lemnade denna dispositionsrätt oförändrad.» Sedan denna underdåniga skrifvelse under en tidigare period blifvit preliminariter föredragen för Kongl. Maj:t, behagade Kongl. Maj:t vid densammes slutliga föredragning i nästlidne November månad, med afseende å berörda af Rikets Ständer lemnade, betryggande förklarande om dispositionsrätten, äfven medgifva, att konvojkommissariatet skulle indragas och handels- och sjöfartsfonden öfverflyttas till Statskontoret. Kan det vid sådant förhållande vara i sin ordning, att vid riksdagen näst efter det Kongl. Maj:t bifal-

lit och fullgjort den af Rikets Ständer uttalade önskan, detta Rikets Ständers förklarande, att fonden skulle vara till Kongl. Maj:ts disposition, kringgås på detta sätt, som nu blifvit föreslaget? Utskottet säger visserligen. »att i den af Riksdagen Kongl. Maj:t tillförsäkrade dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden torde någon rubbning icke böra ifrågasättas»; men huru detta skall undvikas är för mig oförklarligt, då Utskottet på samma gång föreslår, att anslaget skall nedsättas med en half million Riksdaler.

Af fondens räkenskaper, som finnas tillgängliga och af en hvar kunna granskas, är det ådagalagdt, att fondens årliga utgifter, enligt den af Kongl. Maj:t den 31 December 1867 fastställda stat, utgöra tillhoppa i jemnt tal 655,000 R:dr. uti hvilket belopp en obetydlig minskning visserligen kan ske till följd af dödsfall eller personers förflyttning till annan plats från den de innehafva, och för hvilken de uppbära lön från handels- och sjöfartsfonden, men hvilken minskning likväl icke är säker eller nämnvärd. Utom dessa i staten upptagna utgifter har Kongl. Maj:t anvisat 50,000 R:dr att från 1869 års början från denna fond utgå till understöd åt pensionsanstalten för sjöfolk, hvarjemte Telegrafverket tillförsäkrats ett belopp af 30,000 R:dr att årligen, åtminstone under den närmaste tiden, för optiska telegrafverket utgå. Tager jag härtill i betraktande den af Kongl. Maj:t till denna Riksdag gjorda framställning angående ombyggning af Ridderstolpeska egendomen vid Skeppsbron, och att, om denna Proposition af Riksdagen bifalles, ytterligare 27,500 R:dr komma att från denna fond utgå, blir beloppet af de utgifter, som för hela året äligga fonden, i rundt tal 762,000 R:dr. Hvilka äro då inkomsterna eller tillgångarne för bestridande af dessa utgifter? Handels- och sjöfartsfondens inkomster utgöras för närvarande dels af godtgörelse af tullmedlen för de fordna årliga konvojafgifterna 750,000 R:dr — större belopp kan man icke beräkna, då tullinkomsterna icke kunna antagas komma att uppgå till 15,000,000 R:dr, — och dels det tillskott, som från Trollhätte kanalbolag ingår årligen till fonden eller 15,000 R:dr, hvilka båda sammanräknade belopp utgöra 765,000 R:dr, eller ungefär det belopp som från fonden bör utgå under år 1869. Fondens egna tillgångar bestå af utlånade medel till ett belopp af 2,053,910 R:dr, hvilka medel äro utlemnade i form af ouppsägbara lån, hvilka genom kapitalafbetalning återbetalas inom en tid af från 50 till 5 år. och hvilka under första åren i allmänhet äro räntefria, men hvarå sedan erlägges 3, 4 eller 4½ procent ränta. Det årliga räntebeloppet är för år 1868 beräknadt till 55,000 R:dr och kapitalafbetalningarne till 178,000 R:dr eller tillhoppa 233,000 R:dr, hvilket belopp således är hvad som, i fall årsbidraget från tullmedlen lemnas oförminskadt, finnes att tillgå för oförutsedda utgifter, hvilka icke redan äro kända eller anvisade. Huru Utskottet vid sådant förhållande kan i sitt Utlåtande förklara, att Utskottet ej afsett att rubba Kongl. Maj:ts dispositionsrätt, kan jag icke förstå; ty då ränte- och kapitalafbetalningarne, äfven om de efter nu gjorda beräkning användas, icke fylla det belopp som skulle fordras, derest indragning skedde af nu ifrågasatta 500,000 R:dr, vore det överkställbart att fullgöra de fonden äliggande utbetalningar med återstående beloppet 250,000 R:dr. Jag kan nemligen ej förmoda, att Utskottet beräknat för Riksdagens disposition såsom tillgång, hvad som under år

1868 inslyter: ty utom det att detta redan är till väsendtligaste delen för 1868 års utgifters bestridande anvisadt, lärer väl ej Kongl. Maj:ts dispositionsrätt i afseende på denna del af anslaget under något vilkor kunna ifrågasättas.

Vid den framställning, jag gjorde i afseende på tillkomsten af anslaget till handels- och sjöfartsfonden, glömde jag att vidröra en omständighet, hvilken jag ber att nu få omnämna. Då Kongl. Maj:ts Proposition vid 1856 års riksdag afgafs och af Rikets Ständer beviljades, var i Riks-staten endast nettobehållningen af tullmedlen uppförd, hvarföre ock anslaget till handels- och sjöfartsfonden icke i denna stat förekommer och icke heller i den påföljande riksdagens; men vid 1862—1863 årens riksdag föreslog Kongl. Maj:t. att i Riks-staten skulle bland inkomsterna uppföras bruttobeloppet af tullmedlen och, bland utgifterna, på Sjunde Hufvudtiteln anslag för Tullverket och tolagersättningen och på Sjette Hufvudtiteln anslag för handels- och sjöfartsfonden. Motivet härtill var likväl icke att förändra den grund, som var bestämd för ersättningen till handels- och sjöfartsfonden, utan endast att vinna en fullständigare uppställning af Statens inkomster och utgifter. hvarför man icke heller af denna omständighet kan få något stöd för den af Utskottet vidtagna åtgärd att behandla detta anslag såsom ett vanligt anslag inom den egentliga statsregleringen.

De särskilda, hvarandra alldeles olikartade företag, som blifvit af handels- och sjöfartsfonden understödda, hafva varit af en särdeles gagnelig beskaffenhet och torde vara förut tillräckligt kända, för att jag skulle behöfva omnämna dem nu. Jag vill likväl endast erinra, att Telegrafverket ensamt har af fonden erhållit ett sammanräknadt belopp af 3,712,000 R:dr.

Slutligen vill jag nämna, att granskningen af ifrågavarande fonds räkenskaper var intill år 1830 undandragen Rikets Ständer; men hafva räkenskaperna sedermera varit öfverlemnade till den vanliga granskningen, som Riksdagen genom sina Revisorer utöfvar.

Dä jag således anser, att de åtaganden och förklaranden, som Rikets Ständer meddelat i afseende på ifrågavarande fonds inkomster, användande och förvaltning, icke blifvit af Stats-Utskottet iakttagna, och det i allt fall, oberoende häraf, visar sig att nedsättning i anslaget till denna fond icke kan låta sig verkställas utan att de förbindelser som fonden äliga skulle lemnas ofullgjorda, jemte det att inträng skedde på den Kongl. Maj:t en gång tillerkända dispositionsrätt, hvilken, efter min åsigt, måste lemnas oförkränkt, anhåller jag om afslag å Utskottets förslag och yrkar, att det till handels- och sjöfartsfonden hittills anvisade anslag måtte till oförändradt belopp i Riks-staten bibehållas under den förändrade rubrik, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen.

Herr Bennich: Om redan det, att enskilde motionärer kunnat väcka ett förslag sådant som det ifrågavarande, må framkalla förundran, huru allvarligt må man icke beklaga, att Stats-Utskottet ansett sig kunna understödja ett dylikt förslag.

Det kan nemligen icke hafva undgått Stats-Utskottets uppmärksamhet — och att så ej skett synes af de många vid Utskottets Utlåtande fogade reservationer — att den föreslagna indragningen af handels- och

sjöfartsfondens medel icke kan ega rum, med mindre än att den Kongl. Maj:t tillförsäkrade dispositionsrätt öfver samma medel inskränkes och förnärmas. Den föregående talaren har meddelat en historisk öfversigt öfver fondens uppkomst, dess inkomster och den dispositionsrätt, Kongl. Maj:t deröfver städse egt. I afseende å den sednaste regleringen af denna fråga eger jag ganska nära kännedom, då jag hade förtroende att deltaga i de arbeten, som ledde till samma reglering. Så väl inom den tullkomité, der förslaget år 1856 först väcktes, som inom Bevillnings-Utskottet vid 1856—1858 årens riksdag, der Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflättna Proposition i anledning af komiténs betänkande handlades, fanns blott en enda tanke derom, att afgifterna till handels- och sjöfartsfonden, efter den nya grund för deras utgörande som då föreslogs och antogs, fortfarande, likasom tillföre, skulle förblifva under Kongl. Maj:ts disposition. Meningarne om helgden af det aftal, som då träffades, rörande reglering af handels- och sjöfartsafgiften, voro lika litet delade som i fråga om den samtida regleringen af städernas tolagsersättning. I afseende å denna sednare reglering, som afsåg tredje mans, städernas, rätt, ansågs fördenskull nödigt inlägga det bestämda vilkor, att någon rubbning deri icke kunde utan Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers gemensamma samtycke vidtagas, men för betryggande af aftalet mellan Kongl. Maj:t och Rikets Ständer allena ansågs något dylikt vilkor hvarken erforderligt eller lämpligt. De ordalag, i hvilka Rikets Ständers beslut i förevarande fråga affattades, angifva emellertid utan tvätydighet meningen om aftalets fortfarande bestånd, oberoende af blifvande statsregleringar. Det stadgades nemligen icke allenast, att den ifrågavarande afgiften skulle utgå *qvartaliter* med *»minst»* 500,000 R:dr Banko per år, utan ock att, derest tulluppbörden framdeles komme att öfverstiga Tio millioner R:dr nämnda mynt, afgiften till sjöfartsfonden då skulle ökas med 5 procent af den nyssnämnda summa öfverskjutande tulluppbörden, och att denna tillökning under dylikt förhållande *»alltid»* skulle utgå. Denna sednare bestämmelse afsåg alldeles oförtydbart en reglering för framtiden och icke blott för statsregleringsperioden, under hvilken en så hög tullinkomst visserligen icke förväntades. Efter ett sådant aftal och derom vunen kännedom läser Riksdagen, åtminstone denna Kammar, icke hysa ringaste tvekan derom, att det svårligen vore Riksdagens rättighet, ännu mindre densamma värdigt, att, på sätt som nu blifvit föreslaget, ensidigt indraga den till handels- och sjöfartsfonden utgående afgift, hvilken måste vara att tillgå för bestridande af de utgifter, som å fonden äro anvisade; äfvensom att den Kongl. Maj:t tillförsäkrade dispositionsrätt öfver fonden i sjelfva verket skulle omintetgöras, såvida fonden beröfvades sina inkomster. Jag yrkar således afslag å Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Herr Schartau: Det må visserligen anses vara giltiga skäl till förundran ej blott att Stats-Utskottet vid en enskild motionärs framställning fästat så mycket afseende som vid den förevarande, utan ock att en motionär funnit sig föranlåten att framkomma med sådana yrkanden, som uti den ifrågavarande motionen återfinnas. Jag har dock ingenting emot att Stats-Utskottet, på sätt som skett, behandlat motionen, hvilket

troligtvis föranledts af det trångmål i ekonomiskt afseende, hvori vi nu befinna oss.

Detta Utskotts förfarande har emellertid blifvit ogilladt af åtskillige dess egna medlemmar, hvilka i Utlåtandet iåtit anteckna sig såsom reservanter. Den förste reservanten har velat ådagalägga, att det ej skulle vara Riksdagens rätt att fatta ett sådant beslut, som Utskottet här föreslagit. Denna rätt tror jag dock man icke grundlagsenligt kan fränkänna Representationen. Men att ega en rättighet, är en sak och att begagna sig af densamma, eller anse sig hafva skäl dertill, är åter en annan sak. Jag vill derföre, på samma gång jag medgifver Kongl. Maj:ts obestriddiga rätt att förfoga öfver de fondens tillgångar, hvilka redan blifvit ställda till dess disposition, och hviiken rätt naturligtvis ej kan rubbas. Åt Riksdagen nu vindicera rättigheten att besluta öfver de afgifter, som vid föregående Riksdagar anslagits åt fonden; ty att dessa på grund af förut fattadt beslut skulle fortlära att utgå ända in i evigheten, eller betraktas annorlunda än såsom en bevilling, hvars utgörande beror på Riksdagens pröfning, kan jag för min del icke tro. Härmed vill jag dock icke hafva sagt, att Riksdagen *bör* begagna sin magt på det sätt Utskottet föreslagit, helst då, såsom upplyst är, Regeringen derigenom skulle blifva satt i förlägenhet, hvilket naturligtvis ingen, som nitälskar för landets, till en stor del på Regeringens åtgärder beroende väl — ingen redbar Svensk kan vilja. Jag har i allmänhet aldeles icke något emot, att en Regering, som icke förverkat förtroendet, har medel ställda till sin disposition, hvarmed den vid förefallande behof kan röra sig; och de medel som för närvarande finnas i nämnda afseende disponibla, kunna ingalunda anses uppgå till för högt belopp. Genom att göra en afkortning å dessa en gång anslagna medel, sätter man således icke allenast Regeringen ur stånd att vidtaga åtskilliga åtgärder, som för landet kunna vara af högsta nytta, utan visar ock ett misstroende, hvaraf den Regering, vi nu ega, icke gjort sig förtjent, alldenstund man svärligen kan förneka, att den närvarande regeringspersonalen på ett värdigt sätt begagnat sig af den häfdvunna rätten att förfoga öfver ifrågavarande fond. Då således det icke är fallet, att Regeringen missbrukat den henne en gång tillerkända fria dispositionsrätten i förevarande afseende, kan jag icke för min del biträda ett beslut om afklippande af denna rätt, utan förenar mig gerna om att afslå hvad Utskottet här hemställt, på det att Regeringen fortfarande må kunna förfoga öfver samma inkomst, som under de sistförflutna åren utgått, och hvilken jag tror till största delen oundgängligen behöfves, för att Regeringen skall kunna fullgöra de förbindelser, den redan på Statens vägnar ingått. Vi veta alla att dessa förbindelser icke knytas uteslutande kring den egna härden, utan äfven blifvit ingångna med främmande magter. Så veta vi t. ex. att Regeringen har åtagit sig att af nu ifrågavarande medel utgifva en årlig lösen för Öresundska tullen äfvensom bidrag till Schelde-tullens aflösning, hvilka förbindelser ovilkorligen måste honoreras. Som jag föreställer mig, att icke någon skulle vilja lägga hinder i vägen för uppfyllandet af sådana åtaganden, anser jag det vara lika mycket en nödvändighet som en oafvislig pligt för Riksdagen att ej godkänna Utskottets ifrågavarande förslag; utan yrkar jag, under reserverande likväl af Riksdagens oförmälda grundlagsenliga rätt, att Kamraren måtte afslå den i nu föredragna moment gjorda hemställan.

Friherre Beck-Friis: Som jag tillhörde majoriteten inom Stats-Utskottet, anhåller jag att få meddela Kammaren den beräkning, som legat till grund för Utskottets beslut i denna fråga. Denna beräkning kan naturligtvis ej vara annat än en probabilitets-kalkyl, ty som fonden är ställd till Kongl. Maj:ts disposition, eger Kongl. Maj:t rätt att under innevarande år, om han så finner för godt, deraf använda hvar-enda Riksdaler. Kalkylen har derföre blifvit uppgjord under förutsätt-ning, att de beräknade kapitalinbetalningarne och räntornas skola komma att under året till fonden ingå och af dess tillgångar inga andra dis-positions göras än de under föregående åren vanliga. Under dessa förutsättningar gestaltar sig kalkylen på följande sätt:

Inkomster:

Af f. d. konvoj-kommissariatet öfverlemnade kontanta medel	R:dr Rmt 359,000: —
Statsanslaget för 1868	” 750,000: —
Ränte- och kapitalinbetalningarne under 1868 å fon- dens utlånade medel utgöra enligt af f. d. konvoj- kommissariatet gjord uträkning	” 234,000: —
Ränte- och kapitalinbetalningarne å samma medel un- der 1869 komma sannolikt att uppgå till inemot enahanda belopp som under 1868, men upptagas dock här till blott	” 200,000: —
Handels- och sjöfartsfondens andel i Nya Trollhätte kanalbolags inkomster har, efter medelberäkning för åren 1864, 1865 och 1866, utgjort cirka 77,000 R:dr årligen, men beräknas här dock endast till 50,000 R:dr för hvardera af åren 1868 och 1869 med tillsammans	” 100,000: —
Det af Stats-Utskottet tillstyrkta anslag för 1869, som antages komma att beviljas	” 250,000: —
Summa under de båda åren <i>disponibla</i> medel	Rmt 1,893,000: —

Utgifter:

Årliga utgifter, enligt af f. d. konvoj-kommissariatet på Kongl. Maj:ts nädiga befallning upprättade sta- ter, utgöra för 1868	R:dr 685,143: —
och för 1869	” 655,553: —
Enligt hvad Statsrådet Lagerstråle vid remissen af Herr Nils Larsons motion upplyste, skulle Kongl. Maj:t då vidare hafva beviljat dels ett lån på 20,000 R:dr och dels ett bi- drag till Elektriska Telegrafverket af 94,400 R:dr, hvilka båda poster här utföras med	” 114,400: —
Vidare upplyste Herr Statsrådet, att på Kongl. Maj:ts pröfning voro be- roende ytterligare läneansökningar	

Transport	1,455,096: —	1,893,000: —
-----------	--------------	--------------

Transport	1,455,096: —	1,893,000: —
till sammanlagdt belopp af mellan 100,000 och 200,000 R:dr, på hvilka ansökningar Kongl. Maj:t lärer un- der innevarande månad beviljat 110,000 å 120,000 R:dr; och om således det högre beloppet upptages eller	120,000: —	
så utgöra de kända behofven under de bada åren 1868 och 1869 tillsammans	R:mt 1,575,096: —	
hwarefter af ofvanstående <i>disponibla</i> tillgångar återstår till disposition för ännu ej kända behof	R:dr 317,904: —	

Under sådana förhållanden och med dessa siffror för ögonen har någon tvekan icke kunnat uppstå om lämpligheten att indraga en half million af det årliga anslaget till handels- och sjöfartsfonden — åtminstone ej för den som haft tillfälle att taga kännedom om Statsverkets brydsamma belägenhet. Det är nemligen icke nog med de stora summor som erfordras för nästkommande års statsreglering, utan äfven för innevarande år förefinnes en brist som uppgår — jag vill ej säga till huru många millioner — men dock till ofantligt stora belopp. Afven för 1870 och kommande år förefinnes redan kända lånebehof, så att, efter den kalkyl som förslagsvis blifvit uppgjord, Statens lånebehof för den närmaste tiden uppgår till omkring Tjugu millioner R:dr. Att under sådana förhållanden man söker göra de inskränkningar och besparingar, som möjligen kunna åstadkommas, må ingen förtänka, synnerligast då detta sker på ett sätt som ej gerna kan rubba det goda förhållandet Statsmagterna emellan.

Hvad åter den konstitutionela sidan af saken angår, så instämmer jag i den åsigt, som blifvit uttalad af den siste värde talaren, ehuru jag icke kan dela hans mening i öfrigt; och får jag för min del anhålla, att Kammaren behagade bifalla Stats-Utskottets hemställan.

Herr Montgomery-Cederhjelms: Ehuru emot de siffror, som blifvit af den siste talaren anförda, åtskilliga anmärkningar skulle kunna göras, i hvilket afseende jag kan hänvisa till den sista redogörelsen om handels- och sjöfartsfondens ställning, som åtminstone i afseende å resultatet blifvit meddelad i sammanhang med framställning om ombyggnad af det s. k. Ridderstolpeska huset, hvartill kostnaderna skulle bestridas af medel från handels- och sjöfartsfonden, vill jag dock icke synnerligen fästa mig dervid, emedan det i detta fall är principen och icke siffrorna som är bestämmande. Jag har funnit det tydligt, att åtnjutandet af ifrågavarande anslag har grundats på ett aftal emellan de begge Statsmagterna, och jag kan icke med min röst bidraga till ett beslut, hvarigenom, utan någon närmare undersökning, med upphäfvande af hvad en föregående Riksdag bestämt, Kongl. Maj:t skulle fräntagas dispositionsrätten öfver så betydande och för särskilda ändamål så nödvändiga medel. Jag tror detta vara den rätta synpunkten, hvarifrån frågan bör betraktas, men då jag erkänner, att hufvudorsaken för ett afslag på den hemställan Utskottet nu gjort återfinnes i nyss omförmälda förhållande, så tror jag tillika eller hoppas åtminstone, att förhållan-

det är sådant emellan Regeringen och folket att, under tider då landet befinner sig i en betryckt ställning, nationen bör kunna vända sig till Kongl. Maj:t med en underdänig begäran om en nedsättning i detta anslags belopp. Jag tillstyrkte också i Utskottet aflåtandet af en skrivelse i detta syfte, hvilket jag ansåg vara det högsta, hvartill man i denna fråga kunde komma. Jag tyckte att Riksdagen på detta sätt borde meddela sig med Konungen och afvakta hans svar, innan den på egen hand viddtog några åtgärder. Emellertid föll min framställning inom Utskottet, och emot det förslag, hvarom majoriteten förenade sig, har jag afgifvit min reservation. Efter det sakrika yttrande Herr Statsrådet Lagerstråle i ämnet afgifvit, vill jag icke vidare upptaga Kammarrens tid utan endast i korthet hemställa om afslag på det föredragna momentet.

Grefve af Ugglas: Som jag dels i min vid utlåtandet fogade reservation uttalat den åsigt, jag i ämnet hyser, dels ock Herr Chefen för Civil-departementet uti sitt sakrika yttrande på ett både fullständigt och riktigt sätt belyst frågan, skulle jag nu icke hafva uppträdt, derest ej en föregående talare rigtat sitt yttrande mot min uppfattning af frågan. Med den värde talaren instämmer jag villigt deri, att ur konstitutionel synpunkt Representationen måste hafva rätt att bestämma de bidrag, som till Statsverket skola utgå. Dock kunna till följd af vissa förhållanden undantag äfven i detta fall förekomma. Dessa bidrag kunna en gång för alla vara bestämda af sådana emellan de begge Statsmagterna träffade aftal, som ej kunna ensidigt rubbas. Frågan är nu, om ett sådant aftal i förevarande fall verkligen förefinnes; och denna fråga synes mig hafva blifvit besvarad under den diskussion vi nu afhört.

Jag vill ej gå så långt tillbaka som till den tid, då Konungen ensam bestämde afgiften till handels- och sjöfartsfonden, ty under denna tid, kan man säga, var den konstitutionela principen ännu ej utvecklad. Jag vill återgå endast till den riksdag, då Rikets Ständer sjelfva togo initiativet och gjorde framställning dels om ett förändradt räkningskapssätt för redovisningen af konvojkassans medel, dels ock om indragning af konvojkommissariatet och medlens öfverflyttande till Kommers-kollegium. Öfverskottet, som uppkom af de till kassan anslagna afgifter, ställdes då till Kongl. Maj:ts disposition; och man trodde sig då förmodligen veta, att ett öfverskott förefanns, ehuru vid anställd granskning i stället för det förmodade öfverskottet af 80,000 R:dr B.co en brist yppades af 40,000 R:dr samma mynt. Åtskilliga regleringar föreslogos här efter och viddtogos i afseende å de afgifter, som Rikets Ständer åtog sig att utgöra till den under Kongl. Maj:ts disposition ställda fonden. Att detta anslag emellertid af Rikets Ständer icke uppfattades såsom af bevillnings natur visar sig af de ordalag, som begagnades af Ständerna vid medlens anslående, och som icke äro desamma som förekomma i beslut om vanlig bevillnings utgörande. Afgiften var då bestämd såsom en särskild skattetitel, ett för all framtid bestämdt belopp, utgående med en viss procent af tullbeloppet och Kongl. Maj:t ovilkorligen tillförsäkrad. Vi komma sedermera till en tidpunkt, då ett ombyte egde rum. Icke är det väl gerna antagligt, att Kongl. Maj:t då skulle hafva ingått på en

på en förändrad reglering, om den skulle afsett, att han emot en tillgång, som, efter hvad den vid 1856 års riksdag aflättna Propositionen gifver vid handen, uppgick till ett belopp af 820,000 R:dr Banko, skulle taga i utbyte en inkomst af 500,000 R:dr samma mynt, derest denna inkomst endast skulle anses öfvergående och icke fortfarande komma att ingå för hvarje år. Det kunde vara så mycket mindre tänkbart, som den ifrågavarande fonden då redan blifvit pålagd åtskilliga förbindelser, för hvars fullgörande den under längliga tider hade behof af oförminskade inkomster. På sådant sätt har tillkommit skyldigheten för denna fond att t. ex. betala i årlig aflösning för den Öresundska- och Scheldetullen öfver 213,000 R:dr, och på sådant sätt hafva många andra förbindelser uppstått, som betinga årliga utgifter till betydliga belopp. På grund häraf och då dessa aftal blifvit ingångna, under förutsättning att den öfverenskommelse rörande fondens inkomster, som emellan Regeringen och Representationen blifvit träffad, skulle ega bestånd, tror jag icke, att det ur rättslig synpunkt kan stå den ena Statsmagten öppet att undandraga fonden någon större eller mindre del af dess tillgångar utan den andra Statsmagts hörande. Jag vill derföre icke påstå, att ovilkorligen och under alla förhållanden de medel, som nu äro anslagna till fyllande af fondens behof och bestridande af dess utgifter, skola fortfarande utgå till samma belopp, som nu är stadgadt. Ty förändrade omständigheter kunna till äfventyrs framdeles pakalla en reglering i förevarande afseende; och om fonden då befinnes täla vid en nedsättning i det årliga anslaget, tror jag icke att någon invändning skall från vederbörandes sida göras mot eu på lämpligt sätt gjord framställning derom. Men nu är icke denna tidpunkt inne, då så stora förbindelser måste uppfyllas, och, enligt hvad utredt blifvit, hafva fondens tillgångar minskats med 234,000 R:dr, om man nemligen från dess tillgångar frånräknar fondens fordran hos Elektriska telegrafverket, som troligen icke lennar någon afkastning.

På nu anförda skäl tror jag ej Riksdagen vara befogad att ensam besluta om någon förändring i den en gång fastställda afgiften till handels- och sjöfartsfonden, och hemställer fördenskull att Utskottets förslag måtte ogillas.

Herr Wærn: Efter det anförande, som blifvit hållet af Chefen för Civilepartementet och deruti han på ett så fullständigt sätt, under åberopande af officiela handlingar, visat frågans närvarande skick och ur hvilken synpunkt den rättast bör betraktas, läser en hvar, som icke på förhand tagit fullständig kännedom om saken, hafva blifvit satt i tillfälle att stadga sin öfvertygelse i ämnet; och för mig återstår föga att tillägga. Dock kan jag icke underlåta att för Kammarern framlägga ett dokument, hvilket såsom bevisningsmedel i frågan är af största vikt, men som Herr Statsrådet dock icke kom att omnämna.

Uti underdånig skrivelse af den 23 Februari 1835 yttrade sig Rikets Ständer på följande sätt rörande användandet af och dispositionsrätten öfver det öfverskott, som ifrågavarande fond, hvilken nu under namn af handels- och sjöfartsfonden har sig ålagdt att bestrida en mängd särskilda utgifter för hvarjehanda ändamål och hvarifrån jemväl ett årligt

bidrag af 160,000 R:dr utgår till Svensk-Norska konsulsfonden: »I anledning hvaraf Rikets Ständer för sin del beslutat, att det uppkommande öfverskottet af bidraget från Sverige må afsättas och, efter Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kommers-kollegii samt handelssocieteternas i rikets större sjö- och handelsstäder hörande, användas för Svenska handels och sjöfartens utvidgande och befrämjande, så väl utom som inom riket, och således äfven kunde disponeras för fyr- och bäkinrättningarnes upphjelpande, så vida något ytterligare bidrag, utöfver hvad till dem redan blifvit i underdånighet tillstyrkt, kunde finnas erforderligt.» Vidare heter det i samma skrifvelse: »Och torde, i händelse af nådigt bifall till berörda underdåniga hemställan, Eders Kongl. Maj:t derjemte täckas anbefalla bemälda Kollegium att öfver förvaltningen af ifrågavarande, hädanefter såsom hitintills under Eders Kongl. Maj:ts nådiga disposition stående fond, låta föra särskild hufvudbok, samt att efter dess årliga afslutande till Eders Kongl. Maj:t afgifva underdånig berättelse om fondens ställning. Anhållande Rikets Ständer jemväl i undånighet, att berörda berättelse måtte genom tryck befordras till allmänhetens kännedom samt i öfrigt räkenskaperna för fonden, likasom händelsen nu är med konvojkassans, tillhandahållas Rikets Ständers Revisorer och Stats-Utskott.»

Enligt ordalagen i denna underdåniga skrifvelse var det således det uppkommande öfverskottet af fonden, som ställdes till Kongl. Maj:ts disposition; men att meningen skulle vara, att de anslag, som blifvit bestämda att till fonden under kommande år utgå, skulle, i hvad de öfverstege det bestämda bidraget till konsulatfonden, af Kongl. Maj:t fritt få disponeras, med fästadt afseende naturligtvis å de antydningar Rikets Ständer gjort om beredande af bidrag för handels och sjöfartens befrämjande med mera, framgår så mycket ovedersägligare deraf, att vid denna tid fonden icke i sjelfva verket hade någon behållning, utan att i det stället en brist deri förefanns af omkring 40.000 R:dr Banko.

Ser man tillbaka till föregående tider, då denna fond först uppkom och tager i betraktande de föreskrifter, som tid efter annan af Kongl. Maj:t, utan att någon opposition från Ständernas sida ifrågakommit, meddelats rörande användandet af fondens medel och inkomster, så finner man, att Kongl. Maj:ts dispositionsrätt af densamma varit oomtvistadt, och att reglementerandet angående dess användande och förvaltning ansetts hemfalla under den ekonomiska lagstiftningen. Genom utfärdad Kungörelse af den 11 Februari 1779 bestämde Kongl. Maj:t att, för bildande af en fond, deraf medel kunde erhållas till beredande af skydd för den Svenska skeppsfarten under krigstider, en afgift skulle utgå af alla inkommande och utgående varor, för hvilka licent erlades, till en femtedel utöfver licentens belopp, dervid Kongl. Maj:t likväl förklarade, att denna tullförhöjning skulle komma att försvinna, då behofvet, till hvars fyllande den stadgats, upphört. Af författningar, som sedermera under slutet af föregående och början af detta sekel utkommit och hvilka innehålla föreskrifter om förutnämnda afgifters erläggande, visar sig, att det behof, till hvars fyllande de blifvit afsedda, icke upphört. Sedermera förändrades föreskriften på så sätt, att förhöjningen utöfver licenten upphäfdes och afgiften bestämdes att utgå med vissa procents förhöjning i tullen af utgående och inkommande varor; och nämnda

afgift, som till följd af anledningen till dess påbjudande ursprungligen haft namn af »konvojafgiften», erhöll genom en den 19 Juni 1835 utfärdad författning en förändrad benämning och kallades »afgift till handels- och sjöfartsfonden», hvilken benämning ännu bibehålles.

För att emellertid få fullständig reda på det konstitutionella förhållandet, har jag icke nöjt mig med de upplysningar, som varit att hemta ur nu omförmälda källor. utan sökt att göra klart för mig, huru frågan betraktades af Rikets Ständer vid 1809 års riksdag, då, efter enväldets upphörande, ett nytt konstitutionellt samhällsskick infördes. Jag har derigenom vunnit ytterligare bekräftelse derpå, att ifrågavarande fond och de till densamma anslagna afgifter icke ansetts såsom en af Ständerna åtagen bevillning. Konstitutions-Utskottet vid nämnda riksdag, som hade mycket besvär att meddela bestämmelser om hvad som vore att anse såsom bevillning eller icke, hänförde till detta slag af skatt de afgifter, som skulle utgå i form af tull- och accisedel, postmedel, kartesigillateavgifter och husbehofsbrännerimedel. Ibland dessa, som finnas uppräknade i 60 § af Regeringsformen, omnämnes icke anslaget till ifrågavarande fond. Ansvarighetslagen för Stats-Rådets ledamöter, till hvilken Konstitutions-Utskottet ingaf ett förslag, hvilket återremitterades, till följd af de stränga straffbestämmelser hvilka blifvit föreslagna i afseende å de Konungens Rådgifvare, som tillstyrkt Konungen att vidtaga lagstridiga steg, bland annat till förhöjande af den bevillning, Rikets Ständer sig åtagit — om jag minnes rätt var till och med lifsstraff föreslaget för ett sådant tillstyrkande — innehåller i 3 § icke någon antydning, att de till fonden hörande anslag vore att räkna till bevillning, utan gör tvärtom i nyssnämnda hänseende ett undantag för sådana afgifter, hvilkas föremål äro inrättningar till enskildes nytta och bekvämlighet, såsom båk-, bro- och färj- och dylika afgifter. Då således, af hvad nu anfördt blifvit, det synes att fondens tillgångar då icke blifvit betraktade ur en annan synpunkt än tillföre, emedan de i motsatt händelse skulle hafva blifvit omnämnda uti 60 § af Regeringsformen, är det klart att Rikets Ständer tillföre och Riksdagen nu icke kunnat eller kan anses vara befogad att ensidigt fatta ett beslut om deras minskande, på samma sätt som Representationen bestämmer om bevillningens utgående vid hvarje särskild riksdag.

Genom Kongl. Maj:ts i öfverensstämmelse med Rikets Ständers hemställan år 1835 fattade beslut blef fonden införd i statsregleringen, men detta skedde då under förbehåll af Kongl. Maj:ts fortsarande fria dispositionsrätt öfver densamma, och denna rätt bör derföre vara lika väl förvarad, som om den grundade sig på någon fundamentallag, som om något stadgande derom vore inryckt i Regeringsformen.

Då enligt hvad nu anfördt, Riksdagen icke eger rätt att utan Konungens medgifvande besluta någon minskning i anslaget, och ett sådant medgifvande icke kan vara att emotse, enligt hvad af en ledamot af Regeringen anförts, med hänsyn till de betydliga belopp handels- och sjöfartsfonden har behof utaf för att fullgöra sina ingångna förbindelser, anser jag det vara högst önskligt, att Kongl. Maj:t bibehålles vid sin dispositionsrätt öfver hela anslaget, hvadan jag hemställer att Utskottets ifrågavarande förslag icke måtte af Kammaren bifallas.

Många ledamöter hördes nu ropa på proposition.

Friherre Sprengtporten: Denna fråga synes mig vara af en ganska egendomlig art. Å ena sidan kan man ej bestrida, att rörande ifrågavarande fond ett aftal emellan de begge Statsmagterna blifvit träffadt, men å andra sidan måste man, med grundlagen i hand, fråga sig, om ett aftal kunnat ingås, hvarigenom Rikets Ständer för alla tider öfverlemnad dispositionsrätten öfver en del af de statsinkomster, som inflyta genom bevilning, åt Kongl. Maj:t. Man gör därför, efter mitt förmenande, bäst att skjuta rättsfrågan å sido och uteslutande se saken ur synpunkten af den grannlagenhet, som den ena Statsmagten är skyldig den andra, hvarför Utskottet icke äfven under Statsverkets nuvarande betryckta ställning bort tillstyrka Riksdagen att vidröra någon del af denna fond, ädraminst utan en föregående underdånig hemställan till Kongl. Maj:t, helst Kongl. Maj:t på grund af den dispositionsrätt öfver fonden, som blifvit till honom uppläten, må hafva vidtagit anordningar och gjort anvisningar å densamma, som måste fullgöras.

Utskottets utredning af denna fråga synes mig icke rätt fullständig och klar, hvarföre jag får yrka på återremiss af denna punkt, och först då, om det visar sig att ett verkligt öfverskott å denna fond finnes, som med Kongl. Maj:ts begifvande må kunna afstås, kan jag tillstyrka användandet för Statens allmänna behof af densamma.

Friherre Raab, Carl: Det synes mig som om åsigterna i denna fråga skulle vara lika delade här som inom Utskottet.

En af reservanterne inom Utskottet yttrar sig på följande sätt: »Uppenbart är, att rättsfrågan här är den förherrskande. Har Utskottet, har Riksdagen, sedan den tillförsäkrat Kongl. Maj:ts full dispositionsrätt af nämnda fond, rättighet att, utan Kongl. Maj:ts medgifvande, rubba detta aftal?» Detta yttrande grundar reservanten derpå, att vid 1860 års riksdag, på sätt äfven en af Stats-Rådets ledamöter anför, Rikets Ständer anhöllo, att konvojkommissariatet måtte indragas, dervid bifogande den uttryckliga förklaringen, att förslaget icke åsyftade någon åtgärd, som kunde leda till inskränkning i den myndighet, hvilken Kongl. Maj:t egde att öfver handels- och sjöfartsfonden utöfva.

Här uppstår den frågan: huru beskaffad var denna myndighet förut före 1860, och var den annat än praxis? Var den ej något annat, så måste följdén blifva den, att i frågor af detta slag och hvilka beröra beskattningen, dessa, i mån af det konstitutionela lifvets utveckling hos oss, böra falla under Riksdagens bemyndigande. Det heter i 57 § Regeringsformen: Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena. Och i 60 § Regeringsformen: »Till bevilningar räknas tull- och accis-medlen». När ingen lärer förneka att det icke är af tullmedlen, som handels- och sjöfartsfonden egentligen drager sin egentliga inkomst, så tyckes mig, åtminstone i hvad denna del af fonden angår, som skulle intet tvifvel uppstå om Riksdagens rätt att öfver detta belopp disponera. Förevarande fråga, som nu väcker så mycken uppmärksamhet, synes mig vara af enahanda beskaffenhet som den fordom så brännande frågan om kabinettskassan. Kongl. Maj:t troddes då vara i sin goda rätt att disponera öfver densamma, men med det

sig utvecklande konstitutionela lifvet ansågs likväl, att kassan skulle hemfalla under Rikets Ständers granskning, och Kongl. Maj:t förlorade omsider dispositionsrätten öfver densamma.

Många talare hafva uttalat den önskan, att Kongl. Maj:t måtte hafva en sådan fond som den ifrågavarande till sin disposition, och i viss mån kunde detta äfven vara fördelaktigt. Ifrån annan synpunkt åter kunde det medföra mycken skada, att så stora fonder finnas att disponera vid sidan af Riksdagens statsreglering, ty om Kongl. Maj:t med denna fonds tillgångar bestridde t. ex. sådana kostnader, som de Telegrafverket iklädt sig ända till 4.000.000 R:dr, utan att dessa underställdes Riksdagens bepröfvande, så skulle lämpligheten häraf kunna sättas i tvifvel. Vi stå i afseende på Telegrafverkets ordnande ganska långt efter andra länder t. ex. Belgien, der post- och telegrafverken jemte jernvägsanstalterna sortera under ett och samma embetsverk. Man tänke sig hvilka besparingar skola uppstå, derigenom att tjänstemannapersonalen kunde blifva gemensam för alla dessa tre inrättningarne.

En talare yttrade nyss, att han ej ville att Regeringen skulle vara någon nolla, utan ega medel att disponera, på samma gång han ville åt Riksdagen vindicera dess rätt att anvisa dessa medel. Detta yttrande tarfvar ock en förklaring, ty skall Regeringen utan intrång få disponera några medel, så läser Riksdagens rätt att rörande deras anvisande bestämma vara af noll och intet värde.

Det är en känd sak, att, då förutnämnda aftal emellan Statsmagterna träffades, befann sig landet i ganska goda omständigheter, och man kunde då med nöje se att Regeringen disponerade denna fond; men då, såsom en värd ledamot af Stats-Utskottet upplyst, Riksgälds-kontorets skulder nu uppgå till en summa af 20 000.000 R:dr, befinna vi oss sannerligen i en helt olika ställning; och jag tror derföre, att den af mig citerade reservanten misstagit sig, då han trott, att den af Utskottet föreslagna åtgärden skulle rubba det förtroende, som för Statsmagternas goda samverkan är nödvändigt. Jag för min del kan åtminstone ej tro annat, än att Regeringen lifvas af samma önskan som vi, nemligen att så mycket som möjligt minska våra statsskulder och lyfta oss ur det ekonomiska betryck, hvori vi för närvarande befinna oss. Denna fråga är ej sådan, att den bör skilja Regering och folk från hvarandra, då de icke kunna annat än vara ense om den åsigten, att allt hvad möjligt är bör göras till fosterlandets bästa.

På nu anförda skäl instämmer jag i Utskottets förslag.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Tornerhjelm: Den siste talaren yttrade, att han ansåg det vara gifvet, att Regering och folk borde förena sig om att gemensamt verka för fosterlandets väl. Detta är ock min mening; och jag är öfvertygad om, att landets väl till en god del befrämjas, derigenom att Kongl. Maj:t bibehålles vid dispositionsrätten öfver ifrågavarande fond. Rörande denna fonds närvarande tillstånd vill jag icke uppgöra någon kalkyl, ehuru jag tror, att en sådan skulle leda till ett helt annat resultat, än den värde talaren erhöll, som nyss delgaf Kammaren en beräk-

ning, deri han upptagit på samma gång två års inkomster, men deremot utgifterna endast för ett år.

Hvad den konstitutionela sidan af saken angår, så har man anfört, att någon urkund icke finnes att åberopa för att visa, att ett aftal blifvit träffadt emellan de begge Statsmagterna i denna fråga. Regering och folk pläga dock ej skrifva kontrakt med hvarandra, utan deras ömsesidiga öfverenskommelser träffas genom i föreskrifven ordning tillkomna beslut, och att ett sådant beslut af bindande beskaffenhet å Representationens sida verkligen förefinnes, det har Grefve af Ugglas i sin reservation tydligen ådagalagt. Jag tror för öfrigt, för att se saken från ekonomisk synpunkt, att det är oklokt att ställa Regeringen utan medel vid förekommande behof. Hvarje enskild person, som vårdar sig om sin ekonomi, lemnar gerna förvaltaren af sina egendomar medel i händerna att kunna bota en oförutsedd skada eller verkställa en nödig förbättring; och det går väl ej gerna an att lemna dem, som hafva Statens förvaltning sig anförtrodd, helt och hållet utan ressurser. För min del har jag tyckt mig finna meningarne inom Kammaren ganska öfverensstämmande i denna fråga; och jag hoppas att Kammaren med mig skall ogilla Utskottets förslag.

Herr Lagerstråle: En föregående talare, som yttrat sig i frågan, har framlagt en sifferkalkyl, hvilken jag ej är satt i tillfälle att i detalj granska, men mot hvilken jag dock vill göra en anmärkning — icke den som af en annan talare framställdes att blott ett års utgifter men två års inkomster blifvit upptagna — utan att såsom tillgång för år 1869 upptagits det kontanta belopp, som den 1 Januari 1868 blifvit till fonden från konvojkommissariatet öfverlemnadt, ehuru en del deraf redan är disponerad.

Hvad äsigt man för öfrigt må hafva i sjelfva rättsfrågan, så kan jag dock icke föreställa mig att Stats-Utskottet kan anses berättigadt, att för 1869 års utgifter använda de medel, som nu stå under Kongl. Maj:ts disposition, och hvaraf en del redan blifvit anvisade genom särskilda Kongl. beslut. Dessutom vill jag anmärka, att fonden har en inestående skuld å 148.000 R:dr till Förvaltningen af sjöärendena, hvilket belopp kan lyftas när helst detta embetsverk finner för godt, äfvensom att de utestående beloppen måste vara disponibla för Kongl. Maj:t, för att kunna möta under innevarande år förestående utgifter.

Friherre Beck-Friis: Jag har begärt ordet med anledning af de begge siste talarnes yttranden, af hvilka den förste påstått, att jag i min kalkyl upptagit två års inkomster men endast ett års utgifter. Jag kan dock försäkra, att så ej är förhållandet. Angående Herr Lagerstråles yttrande, så vill jag endast erinra, att kalkylen var uppgjord, såsom jag ock uttryckligen tillkännagaf, såsom en probabilitetskalkyl och under förutsättning, att Kongl. Maj:t under innevarande år icke skulle disponera mera af fondens tillgångar, än som vore att hänföra till de kända vanliga löpande utgifterna.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till

Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan, dels återremiss deraf och dels afslag derä; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades talrika och starka nej jemte några ja, sedermera proposition på återremiss af momentet, hvar till svarades nej; och slutligen proposition på afslag å detsamma, då svaren utföllo med talrika och starka ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Mom. b.

Bifölls.

25:te punkten.

Lades till handlingarne.

26:te punkten.

Bifölls, dock med förbehåll om iakttagande af de förändringar i afseende å Hufvudtitelns anslagsbelopp och slutsumma, som påkallades af Kammarens från Utskottets förslag afvikande beslut.

27:de punkten.

Lades till handlingarne.

Kammaren åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.
